

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul”

Monitorul Economic:

analize și prognoze trimestriale

Numărul 9

Trimestrul 1, 2007

Pentru orice chestiune legată de acest raport contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/14, IDIS “Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax-telefon: 37322-21-09-32;

e-mail: vi@moldova.org și idis_viitorul@mdl.net

© IDIS Viitorul, 2007

Despre IDIS "Viitorul"

IDIS "Viitorul" este o instituție de cercetare neguvernamentală și neafiliată politic, cu scop ne-comercial din Republica Moldova, deținând calitatea de membru al câtorva rețele internaționale de politici publice. Misiunea sa este de a contribui la formarea unui mediu analitic independent ce ar stimula procesul democratic din Republica Moldova și de a consolida capacitățile societății civile în ceea ce privește participarea la procesul de formulare a politicilor și de monitorizare a guvernării.

Cercetarea economică la IDIS "Viitorul"

În cadrul IDIS "Viitorul" cercetarea economică și educația economică a publicului este efectuată de Centrul de Politici Economice (CPE). CPE este orientat spre analiza politicilor economice, spre educarea publică prin promovarea cunoștințelor economice și spre influențarea procesului de formulare a politicilor, oferind evaluări anticipatorii și integrate asupra unui segment larg de probleme economice.

Domeniile principale de cercetare economică

- Politicile macroeconomice (monetare, fiscale, comerciale);
- Dezvoltare și strategii antisărăcie;
- Competitivitate și analize sectoriale;
- Economie rurală și agrară;
- Economie publică (servicii sociale, infrastructura);
- Politici socio-economice (munca, venituri, sărăciei și inegalitate);
- Dezvoltarea tehnologică și inovațiile;
- Globalizarea și integrarea regională;
- Politici structurale și instituții economice;
- Politica economică a integrării europene.

Tipuri de servicii prestate

- Cercetare și design de politici economice;
- Propagarea cunoștințelor economice;
- Monitorizarea și alertarea asupra tendințelor economice curente;
- Oferire de consultații speciale.

Consiliul internațional

Consiliul național CPE este format din:

1. Dumitru Moldovanu, doctor habilitat, profesor universitar, decan Facultatea Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice din Moldova
2. Natalia Burlacu, doctor habilitat, profesor universitar, șef catedră Management și Marketing, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
3. Wojciech Marchlewski, Expert, Asociația Experților în domeniul Administrației Publice, Warsaw, Polonia

.....

CPE depune toate eforturile pentru a asigura o calitate cât mai înaltă a cercetărilor sale economice. În cazul în care o persoană terță a suferit pierderi sau daune ca urmare a utilizării informației din publicațiile CPE, respectiva persoană nu poate să tragă la răspundere IDIS "Viitorul", CPE, experții și consultanții IDIS „Viitorul” precum și membrii Consiliului internațional al CPE.

MULȚUMIRI

Acest număr al publicației *Monitorul economic: analize și prognoze trimestriale* fost efectuat de Centrul de Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”. La elaborarea studiului au contribuit Igor Munteanu, Viorel Chivriga, Ghenadie Russu, Veaceslav Ioniță, Dan Lavric și Tatiana Lariușina.

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul” își exprimă recunoștința sa Institutului pentru o Societate Deschisă / Open Society Institute / din Budapesta pentru susținerea morală și financiară care au făcut posibilă apariția acestei serii.

Datorăm mulțumirile noastre tuturor experților externi care au oferit comentarii deosebit de pertinente în legătură cu prezentul raport.

Monitorul Economic exprimă opiniile personale ale autorilor care pot să nu coincidă cu cele ale IDIS „Viitorul”. Oricare altă persoană terță, inclusiv IDIS „Viitorul” nu este responsabilă pentru concluziile prezentate în această publicație.

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul”

ACRONIME ȘI ABREVIERI

În prezenta publicație au fost utilizate următoarele acronime și abrevieri:

"BCRMN" – " Banca Centrală a Republicii Moldovenești Nistrene";

BNM – Banca Națională a Moldovei;

CISR – Centrul pentru Investigații Strategice și Reforme;

CSI – Comunitatea Statelor Independente;

CPE - Centrul de Politici Economice, IDIS Viitorul

DSS – Departamentul de Statistică și Sociologie ale Republicii Moldova;

ECE – Europa Centrală și de Est

IPP – Institutul de Politici Publice;

ISD – Investiții străine directe;

MDL – leul moldovenesc;

ME – „Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale”;

MEc – Ministerul Economiei;

MF – Ministerul de Finanțe;

MMPS – Ministerul Muncii și Protecției Sociale;

OIM – Organizația Internațională a Muncii

SBGC – Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice;

SCERS – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei;

H – jumătate a anului;

Q – trimestru al anului;

e – estimări;

p – prognoze;

rmsa - rata medie de schimb anuală;

rca – rata de creștere anuală (sfârșitul anului curent față de sfârșitul anului precedent);

rmca – rata medie de creștere anuală;

ma – medie anuală;

p.p. – puncte procentuale;

CUPRINS:

Indicatorii principali	6
Rezumat	9
Policy brief: Tendințe în 2007	13
Sinteza.....	22
Politica externă.....	28
Conflictul transnistrean	34
Agricultură.....	37
Business	45
Comerțul extern	51
Piața monetară.....	55
Finanțe publice.....	59
Prețurile.....	63
Piața forței de muncă.....	65
Economia regiunii transnistrene	70
Anexe statistice	74

INDICATORII PRINCIPALI

(Transnistria nu este inclusă)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Producția								
PIB, milioane MDL, prețuri curente	16020	19052	22566	27619	32032	37652	44069	51050
PIB / capita, USD, rmsa	354	408	459	549	721	812	890	900
PIB real, rca	2.1	6.1	7.8	6.6	7.4	7.5	4.0	4.0
Producția industrială reală, rca	8.0	13.7	10.8	15.6	8.2	7.0	-6.9	3
Producția agricolă reală, rca	-3.3	6.4	3.4	-3.6	20.8	0.8	-4.6	4.0
Investiții brute în capital fix, % din PIB	15.4	12.2	12.4	13.3	16.0	19.1	21.7	22.0
Gospodării casnice								
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	186.0	241.0	321.6	422.4	491.4	568.6	650	700
Venitul disponibil real, rca	6.1	17.7	26.5	17.4	3.5	3.4	5.0	5.0
Comerț cu amănuntul, rca	27.4	14.8	34.2	18.2	5.6	5.3	6.9	8.0
Prețuri								
Indicele prețurilor de consum	118.4	106.3	104.4	115.7	112.5	110.0	114.1	113,2
Indicele prețurilor produse alimentare	123.1	106.1	102.8	120.0	113.1	108.7	109.5	109,0
Indicele prețurilor produse nealimentare	112.5	107.9	108.2	111.5	111.9	114.9	115.7	117,3
Indicele prețurilor servicii	111.6	104.5	104.4	112.6	111.6	106.6	120.1	115,1
Piața muncii								
Populația, mii	3639	3635	3627	3618	3607	3600	3589	3581
Populația ocupată în economie, mii	1515	1499	1505	1357	1316	1319	1301	1390
Rata șomajului, metodologia OIM	8.5	7.3	6.8	7.9	8.1	7.3	5.6	6,2
Salariul mediu lunar, lei	408	544	692	891	1103	1319	1695	2000
Salariile reale, rca	2.2	21.2	21.1	15.0	10.1	6.9	14.0	15.0

Indicatorii principali (continuarea tabelului)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Comerț extern și balanță de plăți								
Exportul de bunuri și servicii, rca	0.4	19.5	15.9	22.2	23.4	11.0	-4.2	5.0
Importul de bunuri și servicii, rca	22,3	11,2	18,1	34,6	26.5	30.0	20.0	25.0
Volumul comerțului extern cu bunuri și servicii, milioane USD	1248.9	1467.4	1813.2	2193.0	2760.5	3 480	4800	5530
Contul curent, % of PIB	-9.4	-7.3	-6.2	-7.4	-3.2	-3.0	-3.5	-3.3
ISD, milioane USD	127.5	148.5	110.4	39.4	50.0	75.0	60.0	70.0
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	126,2	183,7	239,1	258	450	600	600	850
Finanțe publice								
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	25.6	22.7	22.5	24.3	24.2	26.2	26.7	26.8
Soldul bugetar, % din PIB	-1.0	0.0	-0.5	1.6	1.1	1.9	1.2	0.3
Datoria publică internă, % din PIB	12.6	12.6	12.5	10.7	11.2	11.1	11.0	11.0
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	79.3	64.5	59.4	51.5	42.9	24.9	25.0	25.0
Arierate la energie, % din PIB	24.6	19.4	18.1	15.9	10.9	9.1	9.1	8.9
Indicatori financiari								
Basa monetară, rca	29.8	27.9	31.1	17.0	39.1	31.8	18.1	19.7
Rezerve valutare, milioane USD, sfârșitul perioadei	222.5	228.5	269.6	302.3	470.3	597.4	775.3	860.0
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	12.4	12.8	13.5	13.9	12.3	12.6	13.1	13.3
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	33.3	28.5	23.1	19.2	21.0	18.9	18.2	19.2
Economia internațională								
PIB mondial, rca	4.7	2.4	3.0	3.9	4.8	4.5	5.1	4.8
Media ponderată a creșterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile Moldovei)	5.3	4.0	2.8	3.8	3.5	3.2	4.1	4.0

Surse: BNS, BNM, prognoză de ME

Transnistria, indicatori selectați

	2000	2001	2002	2003	2004	2005p
PIB regional, milioane USD	281	199	250	309	405	486
PIB regional, rca	-20.9	10.0	-2.7	18.1	16.2	18.0
Producția industrială, rca	16.5	9.0	-18.7	21.4	47.0	5.0
Populația, mii (estimări)	651.8	633.6	630.1	621.8	616.5	600
Comerț cu amănuntul și servicii, rca	11.9	23.1	18.4	7.6	7.3	16
Investiții în capital fix, rca	3.8	15.6	-32.7	-14.7	70.0	10
Exporturi, milioane USD	328	378	243	433	535	560
Importuri, milioane USD	489	541	450	530	758	790
Indicele prețului consumatorilor	190	127	111	133	120	116

Surse: "BCRMN", CISR, estimări de ME

REZUMAT

LIBERALIZAREA ECONOMIEI. Inițiativele de „liberalizare” a economiei prin amnistia capitalului, amnistia fiscală și cota zero la impozitul pe venit a persoanelor juridice a găsit nepregătită societatea moldovenească. Explicațiile aduse de autorități pentru a-și justifica motivele pachetului de propuneri sunt, destul de vagi și denotă o lipsă vădită de claritate asupra impactului și efectelor scontate. Chiar și lucrurile evidente, enunțate de către oficiali ai Guvernului au aerul unor exprompturi caraghioase, făcute în lipsa unor estimări credibile și sistematice, mai ales în situația în care aceste inițiative privesc nu doar mișcarea unor resurse dintr-un buget în altul, dar introducerea unor schimbări structurale pentru economia națională.

Sub noțiunea de liberalizare, sunt inițiate niște procese care nu au nimic cu liberalizarea economiei

POLITICĂ. Realitățile politice, construite din angajamente virtuale, nu au progresat suficient în 2006. Alegerile locale au trezit din amonșire politicienii, dar nu a redus cu mult apatia populației față de viața politică. Autoritățile speră să producă „un salt calitativ” în 2007 în procesul de implementare al Planului de acțiuni (UE-RM). Situația apare cu totul diferită dacă analizăm reacțiile Comisiei Europene față de mersul PAUERM, unde se atestă lacune grave, menționate, de altfel, și în primul raport de evaluare. Imaginea râvnită de RM, cea de „gazdă primitoare pentru investiții străine”, este încă în fază de concept, iar majoritatea acțiunilor întreprinse de autorități seamănă, mai degrabă, cu un PR ieftin și grosolan, decât cu acțiuni bine cumpătate de câștigare a încrederii capitalului investițional.

Eforturile autorităților de a crea o imagine investițională favorabilă Moldovei, seamănă mai degrabă cu un PR grosolan

Se face multă fabulație și „deja vu” în raport cu viitorul scrutin local din 2007. Opoziția e în continuare destul de fragmentată și neîncrezătoare în alianțe electorale stabile, astfel încât ideea unui candidat unic al opoziției nu a trezit decât resentimente hilare și patimi de culise. În acest context, este clar că scrutinul din mai 2007 va fi caracterizat printr-o competiție agresivă, care va reflecta în linii mari spectrul opțiunilor parlamentare curente. Se va vota combinativ pentru primar, asociat unor liste de partid pentru consiliul municipal, și nu separat.

Rolul UE în procesul de reglementare a diferendului transnistrean va crește progresiv și în anul 2007. Adevărul este că, în ciuda controlului impus asupra frontierelor fizice, regimul separatist se simte încă destul de bine și confortabil. Băncile rusești operează în regim neîntrerupt, iar programul de privatizare al marilor întreprinderi transnistrene este aproape încheiat.

AGRICULTURA. În anul 2006, producția agricolă a constituit în prețuri curente 13965 milioane lei, ceea ce constituie 95,4% în prețuri comparabile față de anul precedent. Comparativ cu anul 2000, producția agricolă din anul trecut a constituit 110,6% (în anul 2001 – 106,4%, 2002 – 110,1%, 2003 – 95,2%, 2004 – 115% și 2005 – 116%). Reducerea producției agricole a fost determinată de descreșterea producției de cereale și leguminoase boabe, porumb pentru boabe, tutun, fructe și struguri. Un impact neînsemnat poate fi atribuit reducerii producției de lapte. Pentru anul 2007, conform prognozelor noastre, creșterea în agricultură va constitui 4%.

Creșterea în agricultură în 2007 va constitui 4% ceea ce poate fi caracterizat drept continuarea stagnării

La începutul anului 2007 sunt semnalate unele progrese, în opinia noastră, netemeinice în deblocarea exporturilor moldovenești în Federația Rusă. Ridicarea interdicțiilor la exportul produselor animaliere și temporar la produsele vegetale în Federația Rusă nu constituie la moment o dezlegare a nodului gordian, care caracterizează relațiile comerciale dintre Republica Moldova și Federația Rusă. Pe de altă parte, sunt atestate progrese în ar-

monizarea reglementărilor naționale cu cele europene în domenii specifice agriculturii. În anul 2006 au fost aprobate 12 norme sanitare veterinare, elaborate de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

În 2007 industria va înregistra o ușoară creștere de 3% însă volumul total al producției nu va atinge nivelul anului 2005

BUSINESS. Declinul industriei naționale a continuat și în al 4-lea trimestru al anului 2006. Factorul, care determină un regres în aceste sectoare este competitivitatea slabă a producției industriei autohtone, care nu face față concurenței nici pe piața locală, dar nici pe piețele străine. Sectorul serviciilor s-a dezvoltat cu un ritm încetinit. Considerăm, că până la sfârșitul anului 2007, volumului producției industriale va fi în ușoară creștere, însă nu va ajunge la valorile marcate la sfârșitul anului 2005. Criza din sectorul industrial va continua în pofida promisiunilor autorităților din Federația Rusă de a normaliza relațiile comerciale cu R. Moldova. Experții ME consideră, că până la sfârșitul anului curent, industria va crește cu 3%, sectorul serviciilor cu 6% până la sfârșitul anului. În anul 2007 presiunile asupra jucătorilor de pe piața imobilului se vor intensifica, forțându-i să identifice soluții noi, care vor dinamiza tranzacțiile pe această piață. Piața imobilului solicită instrumente ipotecare caracterizate prin dobânzi reduse și termen lung, o rată mai scăzută a primei tranșe și proceduri mai simplificate de obținere a împrumuturilor ipotecare.

Deficitul balanței comerciale la sfârșitul anului va depăși 1,7 mld USD

COMERȚUL EXTERN. În anul 2006 au luat amploare mai multe procese, originea cărora datorează atât factorilor interni, cât și celor externi. Este cert, că evoluția curentă din comerțul exterior este influențată de unii factori externi, cum ar fi interdicțiile instituite de Federația Rusă la exporturile moldovenești de produse agricole și băuturi alcoolice sau creșterea prețurilor externe la produsele energetice. Dar este adevărat și faptul, că majoritatea problemelor din comerțul exterior au o legătură directă cu problemele existente în politicile de promovare a exporturilor și în cele din economia națională, acumulate preponderent în industrie și agricultură.

Disproporțiile în evoluția exporturilor și importurilor Republicii Moldova au determinat acumularea în anul 2006 a unui sold negativ al balanței comerciale în valoare de 1641,6 milioane dolari, ceea ce constituie o majorare cu 36,7 la sută sau cu 440,6 milioane dolari SUA a deficitului balanței comerciale, comparativ cu anul 2005. Totodată, exporturile moldovenești în premieră au regresat în expresie valorică comparativ cu anul precedent, iar ponderea cotei exporturilor în țările Uniunii Europene din volumul total al exporturilor a crescut cu 5,3% față de anul 2005 și a constituit 35,0% sau cu 5,3% mai puțin decât cota exporturilor în statele CSI. În anul 2007, conform prognozelor noastre, exporturile și importurile de bunuri și servicii vor crește cu 16% și 19% corespunzător.

La finele anului 2007 ratele dobânzii la credite s-ar putea micșora până la 18,0-18,5%

POLITICI MONETARE. Conform estimărilor noastre, pe parcursul întregului an 2006, oferta de valută străină a depășit cererea pentru valută străină cu mai bine de 1 miliard în echivalentul dolarilor SUA. În condițiile unei oferte excesive de valută străină, BNM a fost nevoită să achiziționeze valuta străină pe piață pentru a stopa aprecierea leului în trimestru patru. Astfel, numai în ultimele trei luni ale anului, BNM a cumpărat la vedere 93 milioane dolari SUA, ceea ce constituie cu mai mult decât în 12 luni anterioare luate împreună. Partea bună a acestei intervenții a constituit faptul, ca BNM a suplinat rezervele valutare până la 775 milioane dolari SUA, această acțiune fiind în perfecta conformitate cu cerințele memorandumului semnat de BNM cu Fondul Monetar Internațional.

Chiar, dacă cursul valutar a rămas neafectat în urma șocurilor externe, piața monetară a Republicii Moldova s-a ales cu o problema și mai mare. În

urma achizițiilor valutare efectuate de BNM, au fost emiși în circulație peste un miliard de lei. Acest fapt a agravat și mai tare problema excesului de lichiditate și a ratei inflației înalte. Apreciem drept pozitivă încercarea BNM de a sustrage banii din masa monetară pe o perioadă mai îndelungată cu scopul măririi eficienței operațiunilor de sterilizare.

Pentru 2007 considerăm, ca depozitele la termen în lei vor înregistra un ritm de creștere mult mai mare decât soldul depozitelor la termen în valută. Spre sfârșitul anului 2007, rata dobânzii la credite s-ar putea micșora la nivelul de 18%-18,5%.

În lipsa unor „calamități” economice externe, leul moldovenesc va avea o tendință de apreciere ușoară pe parcursul anului 2007.

FINANȚELE PUBLICE. În pofida tendințelor negative sau neutre din economia națională, considerăm că bugetul de stat în acest an va fi executat la parametrii pronostițați de Guvern. Primele luni ale anului 2007 arată clar că încasările rămân a fi stabile, chiar dacă nu asistăm la un bum de venituri cum a fost în 2005. Dacă va fi acceptată și implementată inițiativa Președintelui țării de a introduce cota zero la impozitul pe venit a persoanelor juridice, bugetul de stat va rata cel puțin 800 mln lei, bani, care vor fi acoperți din încasările TVA. Însă această va agrava și mai mult vulnerabilitatea bugetului de stat, care în proporții de 90% va fi dependent de consumul populației, dar nu de mersul lucrurilor în economia națională.

Cheltuielile bugetare și-au redus semnificativ ritmul de creștere în 2006 și acest proces va continua și-n 2007. Anticipările noastre privitor la imposibilitate Guvernului de a respecta prevederile Legii salarizării bugetarilor în 2007 sau adevărit. Însă rezultatele încasărilor bugetare în primele luni ale anului au determinat guvernul să revadă posibilitatea majorării salariilor bugetarilor pe parcursul anului 2007 și nu la finele lui cum sa decis inițial.

PREȚURI. În pofida eforturilor pozitive depuse de BNM în vederea reducerii ratei inflației, ia va rămâne ridicată și-n anul 2007, atingând valori de 13,2% la sfârșitul anului. Remitențele masive de peste hotare, achiziții de peste 1 miliard de lei a valutei străine, incapacitatea economiei de a asimila resursele financiare apărute pe piață, provoacă o creștere în continuu a prețurilor.

Inflația ridicată și cursul valutar stabil, a devenit un factor de bază care stopează creșterea economică la general și creșterea exporturilor în special. Astfel pentru menținerea competitivității produselor autohtone pe piețele străine astăzi un Euro ar trebui să valoreze 21-22 lei iar un dolar SUA peste 16 lei. Însă evoluțiile de pe piața valutară ne înclină să credem că leul va rămâne stabil până la sfârșitul.

SFERA SOCIALĂ. Pe piața forței de muncă sa creat o situație de dezechilibru, care va duce la agravarea stării de lucruri în economia națională. Astfel salariile maxime pe care și le pot permite angajatorii de a le plăti sunt mai mici decât miniul acceptat de angajați. Drept consecință sa creat situația când pe de o parte populația continuă se emigraze, iar multe sectoare ale economiei se confruntă cu deficit de forță de muncă. Defapt avem o economie necompetitivă, care stimulează emigrația pe fundalul reducerii continue a angajaților în economia națională. Tendința de reducere a numărul angajaților în economia națională va continua și-n 2007, numărul lor reducându-se cu 5%.

Veniturile de bază ale bugetului de stat în 2007 vor depăși 10 miliarde, cea ce corespunde cu pronosticurile guvernului

Rata inflației va rămâne ridicată și în 2007 și va constitui la sfârșitul anului 13,2%

Datorită necompetitivității economiei naționale în următorii ani va crește migrația forței de muncă și va continua reducerea numărului celor angajați în economia națională

Transferurile de peste hotare, stimulează consumul, care în lipsa producției autohtone, provoacă creșterea importurilor.

TRANSNISTRIA. Timp de 15 ani, economia rmn a supraviețuit pe contul contrabandei, al comerțului legal și al subvențiilor directe și indirecte din Federația Rusă. Cei 470 km care delimitează regiunea transnistreană se consideră a fi, pe bună dreptate, cel mai „permeabil” segment de frontieră din Europa.

Ca urmare a embargoului autoimpus, în rmn, în prima jumătate a anului 2006, a devenit mai vizibilă micșorarea volumului comerțului exterior, care nu a fost recuperat nici în a doua jumătate a anului. Astfel, exportul rmn în 2006 s-a micșorat cu cca 35%, totodată, schimbându-se cantitativ și structura mărfurilor transnistrene exportate în perioada respectivă. Federația Rusia a rămas cel mai activ consumator de mărfuri al agenților transnistreni, revenindu-i un volum al schimburilor în valoare de 54,9 mlrd.USD sau echivalentul a 80,6% din totalul exporturilor.

În martie 2007, Sovietul Suprem al rmn a adoptat în prima lectură modificările la legea „Despre datoria de stat și garanțiile de stat”, conform căreia, datoria rmn la gaze față de Gazprom devine datorie de stat, datoria complexului gazoenergetic al rmn se estimându-se la 1,3 de mlrd. USD, aproximativ, 2000 de USD pe cap de locuitor.

Oficial economia transnistreană este structurată astfel încât 70% din PIB este format de 15 întreprinderi. Mai mult Uzina metalurgică de la Râbnița asigură mai mult de jumătate din valoarea toată a exporturilor și circa 2/3 din veniturile discale ale bugetului regional. În prezent principalele întreprinderi care formează sistemul economic regional sunt proprietate Rusească.

POLICY BRIEF: TENDINȚE ÎN 2007

Inițiativele de „liberalizare” a economiei prin amnistia capitalului, amnistia fiscală și cota zero la impozitul pe venit a persoanelor juridice a găsit nepregătită societatea moldovenească. Explicațiile aduse de autorități pentru a-și justifica motivele pachetului de propuneri sunt, destul de vagi și denotă o lipsă vădită de claritate asupra impactului și efectelor scontate. Chiar și lucrurile evidente, enunțate de către oficiali ai Guvernului au aerul unor exprompturi caraghioase, făcute în lipsa unor estimări credibile și sistematice, mai ales în situația în care aceste inițiative privesc nu doar mișcarea unor resurse dintr-un buget în altul, dar introducerea unor schimbări structurale pentru economia națională. Acest Policy Brief își propune să analizeze câteva elemente de conținut ale inițiativei.

1. Propunerea de amnistiare a capitalului a fost formulată în lipsa unor estimări credibile asupra proporțiilor capitalului care se așteaptă a fi legalizat. Volumul încasărilor de pe urma amnistierii lui și impactul ulterior asupra economiei RM și a bugetului public național lipsește cu desăvârșire în discursul public al autorităților. Este neclar și alogic modul în care autoritățile au determinat rata de impozitare de 5% în contextul procedurii de legalizare a capitalului. În opinia experților IDIS Viitorul, procesul de legalizare a economiei neoficiale poate demara doar în condițiile în care această rată nu depășește 3% din valoarea capitalului. Există avantaje posibile, interese vizibile și tot atâtea riscuri în implementarea acestei politici. Coordonarea și implementarea politicii de amnistiare a capitalului ar aduce maximum 500 mln. lei în buget, cu riscul de a legaliza și capitalul unor grupuri criminale.

2. Amnistia fiscală (a datornicilor) a fost prezentată de autorități ca o politică de „îmblânzire” a businessului, costul problemei fiind estimat la ceva mai mult de „2 mlrd lei și careva penalități” (n.a.). În realitate, Experții IDIS Viitorul au identificat datorii ce se ridică la 2,5 mlrd lei. Oficialitățile justifică inițiativa președintelui prin faptul că, oricum, „statul nu are capacitatea de a colecta mai mult de 15% din aceste datorii”. Analiza noastră arată că statul ar putea, relativ ușor să-și restituie cel puțin 40%, ori apr. 1 mlrd lei, în condițiile în care ar apela la câteva politici specifice, asupra cărora stăruim mai jos.

3. Costurile inițiativei de stabilire a cotei-zero la impozitul pe venit a persoanelor juridice au fost estimate la circa 500-600 mln lei, ceea ce reprezintă o cifră subestimată cu cel puțin 300 mln lei, consideră experții IDIS Viitorul. În opinia noastră, această inițiativă va spori vulnerabilitatea bugetului de stat față de fluctuațiile economice ale pieței, pierzând o conexiune importantă la economia reală. În aceste condiții, orice schimbări a comportamentului de consum a populației va afecta direct și nemijlocit colectarea impozitelor la bugetul de stat, înregistrând fluctuații negative de pînă la 20% anual. Considerăm că acest fapt ar trebui să dea mult de gândit celor care ignoră riscurile asociate acestor decizii deosebit de grave.

Remitențele: Creșterea de capital și remitențele de peste hotare reprezintă astăzi umbrelă, care protejează businessul și persoanele private de ris-

curile pieței (inflație, instabilitatea cursului valutar, accesul la piața de desfacere). Agenții economici și populația au suficiente instrumente de a demonstra proveniența legală a bunurilor deținute. Toată problema ține în credibilitatea demersului formulat de stat, și garanțiile sigure pe care acesta le oferă. Trebuie să existe stimulente și argumente atrăgătoare pentru a motiva cetățeanul, care ani în șir a suspectat băncile și statul că doresc să-i fure banii, de a-și legalizeze capitalul, cât și de acțiuni care să asigure informarea corectă și onestă a publicului asupra căror tipuri de capital se are în vedere în procesul și procedura specifică de amnistiere.

Astăzi, remitențele care ajung în RM sunt estimate la un volum total de circa 70 miliarde lei, acestea funcționând în calitate de „centură de protecție” sigură pentru persoanele fizice, abandonate în tranziție. Remitențele nu ajung în sistemul bancar și nici nu servesc la completarea bugetului, dar reprezintă garanții de supraviețuire individuală. În lipsa unei practici de impozitare a veniturilor provenite din remitențe, este greu să ne imaginăm cum ar putea fi impuse persoanele fizice să-și declare proprietățile pe care le dețin în deplină legalitate, și independent de stat. Obligarea lor de a plăti 5% din valoarea bunurilor deținute ar reprezenta, de fapt, o penalizare a celor care au primit decizii raționale, atunci când și-au căutat de lucru în străinătate, păstrându-și obligația morală de a-și susține familia. Veniturile din remitențe au fost utilizate fie pentru consum curent, fie pentru investiții. Obiectivul statului este ca maximum din veniturile din remitențe să fie investite. Iar legalizarea în cazul persoanelor fizice presupune tocmai pedepsirea celor care au investit banii proveniți din remitențe, căci doar aceste valori există și pot fi impozitate. Atât timp cât un bun nu este vândut lipsește orice motiv legal de a impune o valoare mai mare decât a fost declarată de stăpânul bunului.

Pentru persoane fizice amnistia capitalului este prematură, consideră experții IDIS Viitorul. Lipsa unei practici de impozitare a creșterii de capital la persoane fizice, transformă în populism orice îndemn de legalizare a valorii bunurilor materiale deținute. În lipsa unor elemente specifice amnistiei de capital, cetățenii nu pot fi convinși de bunăcredința inițiativelor statului și nu sunt motivați economic. Drept confirmare servește faptul că, până în prezent, în RM nu există precedente de achitare a impozitelor pe creșteri de capital. Iar dacă statul ar insista asupra introducerii acestor impozite, toată piața imobiliară ar fi imediat transferată în economia neoficială. Lipsa unor mesaje clare din partea autorităților și orice acțiuni necumpătate, pot duce la distorsiuni pe piața imobiliară. Resursele financiare deținute pot fi ușor transformate în bunuri imobiliare și scoase de sub incidența amnistiei fiscale. Din acest motiv considerăm că persoanele fizice nu trebuie să constituie un obiectiv al amnistiei de capital. Considerăm că ținta unei posibile politici de amnistiere trebuie să prezinte doar subiecții economici (companiile).

Din anul 2000 până în prezent, valoarea bunurilor imobiliare au crescut de 7 ori, cea ce reprezintă pentru agenții economici o garanție juridică pentru acest gen de capitalizare. Chiar dacă au achitat în numerar cea mai mare parte a costului de bunuri procurate, iar valoarea de bilanț a lor este relativ minoră, agenții economici dispun de un alibi foarte puternic în condițiile unei economii instabile de piață. Valoarea bunurilor imobiliare a crescut atât de puternic încât este greu de stabilit dacă vorbim despre capital tenebru, care trebuie legalizat, sau despre o simplă creștere de capital, care se impozitează conform cadrului legal existent.

Experții IDIS Viitorul consideră că, doar resursele financiare deținute

de companii ce nu sunt reflectate în statistica oficială pot să cadă direct sub incidența politicii de amnistiere a capitalului. Restul bunurilor deținute de agenții economici vor fi considerate pe bună dreptate ca o „creștere de capital”. Conform codului fiscal (Articolul 37) creșterea de capital este recunoscută și respectiv se percep impozite doar în momentul vânzării, schimbului sau altei forme de înstrăinare. Până atunci, statul nu poate interveni și nici nu ar trebui să fie încurajat să intervină în economie pentru că va introduce distorsionări majore în funcționarea și reglementarea mediului de afaceri. În opinia noastră, singura modalitate de a accelera capitalizarea bunurilor deținute de subiecții economici din RM ar fi stimularea lor pozitivă cu instrumente economice. În acest context, noi credem că cea mai bună politică de stimulare pentru capitalizare ar fi ca impozitul achitat pentru capitalizare să fie compensat prin reducerea cotei din impozitul pe venit achitat ca urmare a deducerii valorilor bunurilor legalizate din venitul impozabil. Este crucial important pentru RM de a menține (cel puțin pe o perioadă de 20 de ani de la începutul amnistiei de capital) impozitul pe venit al subiecților economici. Astfel, în condițiile unor reguli clare de joc, agenții economici vor putea estima corect beneficiile și costurile legalizării de capital într-o economie stabilă.

Întroducerea cotei „zero” la impozitul pe venit a persoanelor juridice va demotiva totalmente agenții economici, care ar fi dispuși să-și amnistieze astăzi capitalul. Concluzia experților IDIS Viitorul este că inițiativa a treia reduce la minimum efectele pozitive ale primei inițiative (amnistia capitalului). Noi considerăm că, cea mai bună formulă de promovare a unei politici posibile de amnistiere a capitalului, în ceea ce ține de bunurile materiale, ar fi legată de utilizarea sintagmei: „creșterea de capital”, și nu „amnistierea capitalului”. În acest fel, statul nu învinuiește și nu suspectează pe nimeni de existența unor origini necurate, dubioase a unor valori materiale. Mai mult, chiar și cei care au achiziționat în mod legal proprietăți vor fi motivați să dea curs politicii de creștere a capitalizării, în speranța că, în acest fel, va putea obține pe viitor reduceri la impozitul pe venit. Schimbarea sintagmei aduce beneficii de imagine statului și bunelor sale intenții. Un alt raționament care ar stimula agenții economici să-și declare creșterea de capital este posibilitatea amortizării lui și respectiv, a deducerii din suma impozabilă. În condiția când impozitul pe venit este la cota zero, dispărește necesitatea de a efectua această operațiune. Acesta este cel de-al 2 motiv pentru care Experții IDIS Viitorul consideră neavenită inițiativa cotei „zero” la impozitul pe venit.

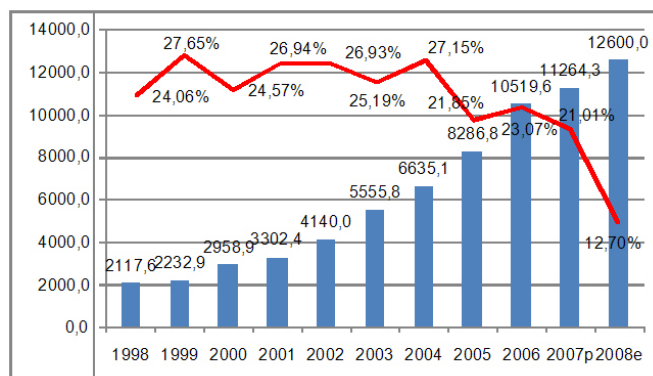
Graf.1 Impozitul pe venit a persoanelor juridice pe țări

Sursa: *Investment Reform Index 2006, Progress in Policy Reforms to improve the Investment Climate in South East Europe*, OECD 2006, Paris, France

Impozitul pe venit a persoanelor juridice în Moldova, este mai mic decât media pe regiunea de Sud-Est al Europei și mult mai mic decât în statele UE. Experții IDIS Viitorul apreciază că, în aceste condiții, decizia autorităților RM de a stabili cota „zero” la impozitul pe profit al subiecților economici s-ar deosebi negativ de modelul fiscalității aplicate pe plan regional (Europa de Est) și continental-european, fără a asigura în schimb mai multă stabilitate regulatorie. Conform raportului de Atractivitate investițională a țărilor din Sud-Estul Europei elaborat de OECD, la acest capitol Moldova este plasată foarte bine. Mai mult, Planurile de acțiuni semnate de RM și partenerii săi occidentali se referă în mod special la o serie diferită de priorități pentru îmbunătățirea mediului de afaceri: prevenirea și combaterea corupției, simplificarea mediului de reglementare, îmbunătățirea sistemului judiciar și reducerea intervenției statului în economie¹, și nu presupune asumarea unor politici fiscale eronate, fără impact pozitiv asupra economiei. În cazul în care, autoritățile ar aproba o asemenea politică, experții IDIS Viitorul estimează că povara fiscală se va deplasa și mai mult dinspre economia reală spre sfera de consum, respectiv cetățenii individuali, și cu precădere categoriile sărace ale populației vor suporta o povară adițională, pe care businessul din economia neoficială preferă să n-o suporte. Acest lucru ar afecta dramatic implementarea obiectivelor stabilite de SCERS, ca și politicile prevăzute în Planul de acțiuni.

Graf.2 Incasările din impozitele directe și indirect în Bugetul Public Național și ponderea impozitelor directe în totalul lor (mln lei)

Sursă: Biroul Național de Statistică, Estimările experților IDIS

În cazul introducerii cotei „zero” la impozitul pe venit a persoanelor juridice – acțiune eronată și nejustificată economic – experții IDIS Viitorul estimează că se va accelera importurile, iar declinul producției autohtone se va acutiza. Explicația noastră ia în calcul faptul că, în 2005, în RM a fost introdusă taxa pe valoarea adăugată la importul de utilaje și echipamente. Aceste două acțiuni stimulează businessul la afaceri pe termen scurt, fără posibilități de achiziționare de tehnologii și utilaje costisitoare, ceea ce diminuează competitivitatea și modernizarea economiei. În opinia noastră, această politică fiscală a inversat prioritățile în economie: impozitarea este până la momentul afacerii (TVA) și nu după (impozitul pe venit). Un stimulente real pentru creștere economică durabilă ar fi, în opinia noastră, introducerea cotei „zero” la TVA la importul de utilaje și echipamente.

¹ Declarația de presă a FMI, 12 aprilie, 2007. Johan Mathisen Reprezentant permanent al FMI în RM

Considerăm că, în condițiile actuale, cota maximă a impozitului la amnistia de capital nu poate depăși 3%. Această afirmație este valabilă și relevantă doar în condițiile în care cota impozitului pe venit a persoanelor juridice va rămâne constantă pe parcursul următorilor 15-20 de ani, de la introducerea acestei politici. Acest tip de garanție poate fi asigurat numai în cazul în care el devine un obiectiv al politicilor fiscale pe termen mediu și lung, adoptat de Parlamentul RM. Cota impozitului la amnistia de capital diferă de la țară la țară, însă pentru Republica Moldova, conform realităților existente această cotă nu poate depăși 3%. Pentru a stimula agenții economice să-și reevalueze proprietățile, este necesar ca impozitul plătit la această operațiune să fie compensat de economiile ulterioare de plată a impozitului pe venit ținând cont și de eventuala plată majorată a impozitului pe proprietate. Formula de calcul se prezintă astfel:

$$I_{AmnistiaFiscala} = \frac{I_{VenitPersoaneJuridice}}{DobandaBancara \left(\frac{100}{NormaUzura \%} \right)}$$

În această formulă noi nu am ținut cont de impozitul pe proprietate, care, din 2007 variază de la 0,02% la 0,25% anual. Reieșind din evoluția ratei medii a dobânzilor bancare la depozite (vezi tab.1) dobânda utilizată în calcule trebuie să fie de cel puțin 12% anual.

Tab.1 Rata medie a dobânzilor bancare la depozite, %

Anul	Rata
2004	15,16
2005	12,99
2006	11,93
Ianuarie, 2007	14,03
Februarie, 2007	13,94

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Deoarece bunurile care vor cădea sub incidența amnistierii (sau creșterii de capital) sunt din categoria I și mai puțin II², considerăm că valoarea maximă efectivă a uzurii va fi de 7%.

Tab.2 Norma de uzură pe categorii de proprietate

Categoria de proprietate	Norma de uzură, %
I	5
II	8
III	10
IV	20
V	30

Sursa: Codul fiscal, Articolul 26

² Conform metodologiei de calcul (HG 338/21.03.2003 cu privire la aprobarea Catalogului mijloacelor fixe și activelor nemateriale), majoritatea construcțiilor intră în categoria I, iar utilajele complexe în II sau pentru utilaje simple categoria III.

Impozitul pe venit a persoanelor juridice a fost calculat în mărime de 15%. Efectuând calculele respective obținem:

$$I_{cc} = \frac{15\%}{1,12^{\left(\frac{100}{7}\right)}} \approx 3\%$$

În cazul în care autoritățile RM prognozează o reducere ulterioară a impozitului pe venitul persoanelor juridice este necesar ca acest scop să fie reflectat în documentul de politică fiscală pe termen lung, adoptat de către Parlament în contextul acestor politici. Dacă considerăm că rata reală la dobânda bancară la depozite este de 13%, iar rata efectivă de amortizare este de 6%, atunci putem constata că impozitul pentru amnistierea capitalului ar trebui să nu depășească 2,1%. Doar în aceste condiții, mediul de afaceri ar considera avantajos și credibil condițiile și demersurile autorităților RM. Lipsa unor estimări bazate pe formule de calcul și previziuni credibile și acceptate de ambele părți ridică mari semne de întrebare asupra condițiilor în care au fost pregătite aceste inițiative. Menționăm că, dacă se va stabili o cotă a impozitului pe venit a persoanelor juridice la nivel „zero”, este puțin probabil ca agenții economici să-și legalizeze (crește capitalizarea) bunurile deținute.

PENTRU A STIMULA POZITIV AGENȚII ECONOMICI SĂ-ȘI LEGALIZEZE CAPITALUL ESTE EXTREM DE IMPORTANT CA IMPOZITUL PENTRU AMNISTIEREA CAPITALULUI SĂ FIE CUPRINS 2,1-3,0%.

Amnistierea necondiționată este crucială pentru a asigura derularea normală a procesului de intrare în legalitate a capitalului economiei neoficiale. Succesul amnistiei capitalului din 2002, în Italia, a fost posibilă numai după ce guvernul a dat asigurări ferme că nu va pune nici un fel de întrebări referitor la originile capitalului amnistiat. Amnistierea capitalului nu trebuie legată de depistarea unor probe, acțiuni sau origini criminale, ceea ce ridică importante probleme de ordin moral în fața autorităților și societății în ansamblu. Experții IDIS Viitorul ar dori să afle dacă autorii politicilor propuse pentru dezbateri au consultat și publicul larg, societatea în ansamblu, asupra amnistierii de capital, și în ce condiții societatea ar accepta o asemenea tranzacție între stat și subiecții economiei neoficiale? Potrivit studiului publicat de Capital, în RM există cea mai dramatică discrepanță de venituri din Europa dintre eșalonul managerial superior al întreprinderilor private și eșalonul de jos, executiv, al angajaților acestor întreprinderi, diferența fiind de 77 de ori. În aceste condiții, anticipăm că reacția obiectivă a societății va fi deosebit de negativă față de legalizarea acumulărilor de capital de origini incerte (condamnabile, în temei, de către majoritatea populației). În opinia noastră, adoptarea unor asemenea politici nepopulare ar trebui precedate de importante dezbateri pluraliste și relevante pentru cetățeni.

Evitarea încurajărilor negative și false. Relațiile dintre business și autorități trebuie să se bazeze pe interes reciproc și nu pe amenințări și declarații îndoielnice. Amnistia capitalului este practică de multe țări, unele dintre ele au transformat acest gen de politică într-o tradiție cu puternice accente electorale. Autoritățile RM ar trebui să dovedească că nu urmează acest exemplu. Chile a reușit cea mai mare „performanță” pe plan global, decretând 18 amnistii în 11 ani. În alte țări, aceste amnistii s-au repetat de mai

puține ori, dar repetabilitatea lor a produs clientelism economic și instabilitate fiscală. De aceea, orice declarație prezentată public de către oficiali ai RM că această politică este singura amnistie de capital trezește diverse suspiciuni și nu poate servi ca argument de încurajare spre declararea de capital. Se cer altfel de garanții legale, și nu vorbe echivalente cu declarații populiste.

Estimările efectuate de experții IDIS Viitorul asupra încasărilor bugetare așteptate de la amnistierea fiscală ia în calcul experiența unor țări, care au trecut prin asemenea procese, inclusiv riscurile și avantajele pe care le-au obținut în schimb. Experiența lor în amnistierea fiscală este diferită. Belgia, de exemplu, a colectat doar 61 milioane USD la timpul său, ca urmare a amnistierii fiscale, ori - de 20 ori mai puțin decât a planificat, ceea ce a constituit doar 0,025% din PIB. În condițiile RM, acest rezultat ar da bugetului de stat 12 mln de lei, sau cam tot atât cât cheltuie Guvernul RM pentru întreținerea propriilor sale automobile. Cel mai bun rezultat în amnistierea fiscală până astăzi l-a obținut Irlanda, care a reușit să colecteze 2,5% din PIB, adică de 7 ori mai mult decât și-a propus. Experiența altor țări este mai aproape însă de experiența specifică a Belgiei, decât a Irlandei. Altfel spus, majoritatea amnistierilor de capital sunt considerate pe plan internațional ca acțiuni de risc sporit, ceea ce poate aduce beneficii îndoielnice în condițiile unor riscuri evidente. Obiectivele propuse de către guverne este ca, în urma politicii oficiale de amnistiere a capitalului, să se încaseze circa 0,5% din PIB, ori, în cazul RM, aceasta ar însemna circa 200 mln lei. În opinia experților IDIS Viitorul, chiar și în condițiile implementării ideale, fără cusur, a politicii de amnistiere a capitalului, RM ar putea obține maximum 500 mln lei.

Iertarea datoriilor fiscale este o practică extrem de vicioasă. Dacă amnistia capitalului este o practică larg răspândită în lume și are obiective clare, atunci cea ce se subînțelege prin amnistie fiscală, este ceva rar întâlnit și nu sunt clare obiectivele urmărite. Anularea datoriilor fiscale are un șir întreg de consecințe negative printre care sunt:

- a. Pierderea veniturilor bugetare
- b. Descurajarea celor care și-au achitat impozitele
- c. Scăderea disciplinei fiscale
- d. Descurajarea lucrătorilor fiscali
- e. Stimularea ineficienței
- f. Riscuri de ratări a veniturilor bugetare pe viitor

În prezent, datoriile fiscale ale agenților economici se ridică la circa 2,5 miliarde lei. Structura acestor datorii este următoarea. Datoriile agenților economici față de bugetul de stat constituie, în prezent, 966 mln lei, datoriile acumulate față de bugetele locale reprezintă circa 272 mln lei³, față de bugetul asigurărilor sociale - 1243,4 mln lei⁴, față de bugetul asigurărilor medicale - restanțele sunt nesemnificative și se cifrează la doar 4 mln lei⁵. Întreprinderile de stat datorează 441 mln lei, sau 18% din totalul datoriilor.

3 Ministerul Finanțelor: Privind executarea bugetului public național în anul 2006

4 E X T R A S din procesul - verbal nr. 15/1 al ședinței lărgite a Colegiului Ministerului Finanțelor cu participarea reprezentanților Casei Naționale de Asigurări Sociale

5 R A P O R T privind rezultatele activității desfășurate de organele Serviciului Fiscal de Stat în anul 2005

Tab. 3 Sinteza datoriilor întreprinderilor de stat, la 1 octombrie 2006

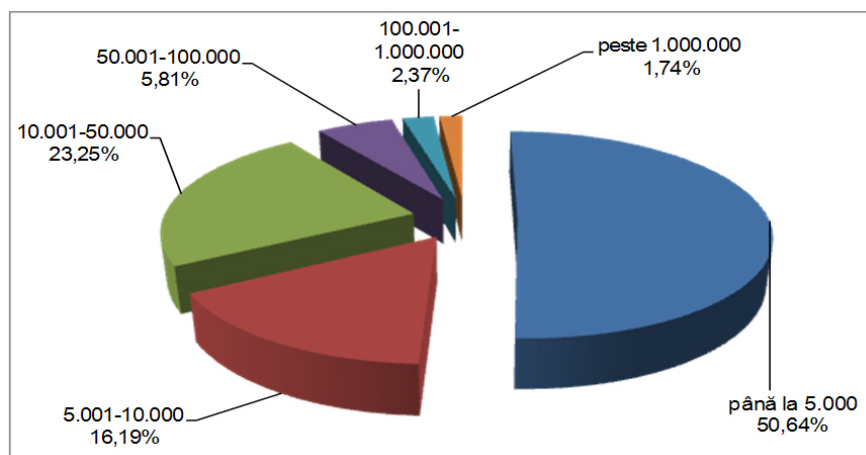
Indicatori	Întreprinderi de stat			
	Total	Inclusiv:		
		Plăți de bază	Penalități	Amenzi
Total datorii, mil. lei	441,5	202,2	177,6	61,7
Inclusiv:				
- bugetul de stat	377,7	151,6	164,5	61,6
- bugetele unităților administrativ-teritoriale	13,7	7,9	5,8	-
- bugetul asigurărilor sociale de stat	49,6	42,6	6,9	0,1
- fondul de asigurare obligatorie de asistență medicală	0,5	0,1	0,4	-

Sursa: Notă-raport Privind rezultatele monitoringului analizei situației economico-financiare a întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu cota statului 50+1% în capitalul social, la situația din 1 octombrie 2006.

Mai mult de jumătate din datornici au datorii mai mici de 5 mii lei.

Este evident că nu acești datornici sunt beneficiarii acestei politici, și atunci când Ministerul Finanțelor declară că este imposibil să recupereze banii din impozitele neplătite se referă exact la această categorie de contribuabili. Obsevăm că, masa generală a micilor datornici este folosită doar ca argument retoric pentru a absolve de plăți importante anumite categorii de contribuabili care nu au plătit din rea intenție și pentru care există instrumente fiscale mai mult decât suficiente pentru a colecta datoriile statului. Experții IDSI Viitorul notează că, acest gen de politică nu poate contribui la creșterea competitivității datornicilor; nu-i încurajează să-și îmbunătățească managementul, să-și dezvolte capacitățile de producție și inovare, să reducă costurile iraționale, etc. Experții IDIS Viitorul constată că, promotorii reali ai acestei inițiative (amnistierea fiscală) sunt, de fapt, „clienții” tradiționali ai fostului Consiliu de Creditori pe lângă Prim Ministrul RM, lichidat în septembrie 2006, la insistența și acordul încheiat între FMI și Guvernul RM. Menționăm că, această decizie a fost una din condițiile principale la încheierea Memorandumului FMI-RM, și reluarea finanțării externe.

Statul trebuie să aibă o politică clară de recuperare și nu de iertare a datoriilor contribuabililor. Legislația existentă oferă o mulțime de instrumente care puteau fi utilizate pentru a evita acumulare a 2,5 miliarde lei datorii. Mai mult, afirmația precum că „doar 10% pot fi recuperate” denotă calitatea superficială a organelor fiscale și neseriozitatea lor. Statul trebuie să utilizeze toată gama de posibilități pentru a recupera maximul posibil din datorii, conform legislației.

Graf.3 Repartizarea agenților economici după mărimea datoriei

Sursa: Inspectoratul Fiscal Principal de Stat Comunicat nr.17-6-07/1-1146 din 05.12.2006

Considerăm că, în 2007, RM are nevoie de o politică a statului de recuperare a datoriilor față de bugetul public național, ceea ce ar permite colectarea a cel puțin un miliard de lei. Pentru aceasta este însă nevoie de a implementa mai multe măsuri complexe și diversificate de recuperare a datoriilor. Noi propunem o listă de priorități în acest sens:

Amnistierea totală. Pentru întreprinderile care nu funcționează de cel puțin 2 sau 3 ani de zile, care au inițiat procesul de lichidare a întreprinderii și datoria totală a căroră nu depășește 5 mii de lei. Astfel vor fi lichidate întreprinderile-balast, care de facto nu funcționează și se reflectă doar în statistică.

Amnistierea amenzilor și penalităților. Această amnistie se referă la toate întreprinderile care până la o dată fixă sting datoriile fiscale față de toate bugetele.

Amnistierea amenzilor și penalităților și convertirea datoriilor de bază în cote părți a statului în întreprinderea dată. Această procedură poate fi utilizată în primul rând față de întreprinderile în care statul deține anumite cote-parte, cât și în întreprinderile în care statul și acționarii acceptă o astfel de stingere a datoriilor.

Aplicarea procedurii de faliment. Această procedură va fi aplicată pentru restul cazurilor.

Asemenea abordare multidimensională va permite accelerarea stingerii datoriilor față de bugetul de stat și recuperarea maximă a resurselor necolectate, fără a aduce prejudicii sistemului economic al țării și, urmând neabătut obiectivul de a însănătoși și educa mediul economic existent, inclusiv contribuabilii care există în condițiile economiei de piață.

Experții IDIS Viitorul consideră apariția spontană a acestor 3 inițiative un semnal periculos pentru stabilitatea economiei și statului de drept. Lipsa unei analize critice și minuțioase asupra efectelor și impactului lor pot cauza prejudicii imense, atâta timp cât societatea nu are suficientă informație analitică; nu există comunicare echilibrată, iar instituțiile statului funcționează în regim de înregimentare. Este suspectă graba cu care aceste propuneri radicale sunt promovate în Parlament și Guvern, fără a trece procedura obișnuită de consultare, avizare și evaluare, specifică statului de drept, și mai ales, statelor, în care economia nu este funcțională, iar statul de drept incipient.

Policy Brief reprezintă un buletin periodic al IDIS „Viitorul” (Centrul de Politici Economice), distribuită gratuit prin e-mail și hard-copy.

Pentru a fi incluși în lista de distribuire, vă rugăm să contactați persoana responsabilă de editare și logistică al CPE, Mihail Șalvir.

e-mail:

Responsabil de editie: Veaceslav Ioniță (vi@moldova.org). Telefon +373-22-22-71-30

Articolele din EPC newsletter pot fi preluate cu acordul CPE.

SINTEZĂ

Reforma politică, întemeiată pe angajamentul virtual al PCRM și coechipierii săi din legislativ nu au progresat suficient în ultimele 4 luni. Și în 2007, datoriile neonorate ale RM față de „meniul minimalist” al Consiliului Europei includ: mass-media, mediul de afaceri și justiția. Dificultăți recente l-au făcut pe șeful statului să revină la practica de a „căută vrăjitoare” pe plan intern („coloana a 5 românești”), și la reinventarea unei multivectorialități otrăvite, pe plan extern, ceea ce sună bizar anacronic pentru orice partener occidental. În aceste condiții, chiar și cei mai fervenți susținători ai proiectului vest-balcanic de „integrare europeană prin decuplarea RM de Ucraina și Belarus” notează cu mult regret și scepticism lista lungă de probleme nerezolvate pe plan intern, conturând problemele pentru care, **astăzi, în RM, nu există nici voință politică, și nici capacitatea reală de schimbare:** guvernare, justiție, atractivitate economică. Pe fundalul acestor stânjenitoare probleme, liderii PCRM par să caute soluții populiste, ca și în 2003 de altfel, ferite de opinia publică, și în condiții, din start pierzătoare pentru interesele naționale. Aceste noi dificultăți pe agenda de transformare a RM pun cu acuitate problema viabilității vectorului european, ca și efectelor pe care izolarea și excluderea ar putea să le aibă asupra societății RM. Alegerile locale au trezit din amortire politicienii, dar nu a redus cu mult apatia populației față de viața politică. Lipsa de vigoare a opoziției compensează lipsa tradițională de candidați puternici ai partidului de guvernământ, fără a constitui o masă critică pentru adevăratele schimbări.

POLITICĂ

Recunoscând limitele inerente de capacitate la implementarea Planului de acțiuni UE-RM, autoritățile au lansat acțiuni de anvergură în 2007 pentru a convinge UE să ofere un statul special RM. Acest regim ar însemna pentru diplomația de la Chișinău: regim facilitat de vize europene, dar și perspectiva unei aderări. **Ca și** Ucraina în 2005, oficialii moldoveni au încercat să combine demersurile lor cu o agresivă campanie mediatică. Vizitele efectuate de șeful MAEIE, A.Stratan, în câteva dintre capitalele europene nu au dat răspunsurile așteptate. Neavând resurse suficiente pentru o campanie asumată pe plan internațional, dar și în lipsa unei „legitimități pentru schimbare” (cazul Georgiei și Ucrainei), Chișinăul a salutat deschiderea Centrului Unic de eliberare a vizelor, deschiderea unor Centre regionale de informare europeană (cu finanțare americană), și s-a complăcut în rolul de „victimă a nepăsării” cancelariilor occidentale. Pe plan intern, agențiile de stat au primit indicații să se implice mai activ în implementarea activităților specifice PAUERM, având promisiunea fermă a Premierului Tarlev de a demite pe cei care nu se vor trezi din hibernare. **Dar, problema Guvernului nu ține doar de hibernare, ori de „sperietura” birocraților, ci mai ales de un deficit de gândire strategică și implementare, corupție, voluntarism, care îndeamnă la puține fapte pe terenul transferului de norme și instituții europene în RM.**

Este adevărat și faptul că principalul instrument de planificare a progreselor interne – PAUERM – e privit ca o problemă în sine, la nivel de concept, cât și la nivel de așteptări. **Doar 14 din cele 80 de obiective și 294 de acțiuni ale PAUERM, se referă la angajamentul specific al UE.** Această asimetrie se explică, pe de o parte, prin faptul

că majoritatea „gropilor” se găsesc în continuare pe terenul RM, iar, pe de altă parte, pentru că anumiți oficiali ai RM au crezut sincer, la momentul semnării lui, că și acest Plan se va pierde printre alte obligații formale, niciodată îndeplinite până la capăt. De aici și surprinderea unor oficiali guvernamentali la listarea raportului de evaluare al Comisiei Europene asupra felului în care sunt monitorizați. Obişnuiri cu mistificările din timpul URSS, mulți dintre aceștia sunt preocupați nu de îmbunătățirea abordării, ci de „tapițarea” realității, iar atunci când nu le reușește, sunt predispuși spre diverse jocuri de culise. În luna martie, 2007, **este rechemat din funcția sa Ambasadorul RM la UE, ceea ce crează impresia că, în acest fel, s-ar dori a penaliza lipsa de rezultate în dialogul cu UE.** Presa găsește explicații dintre cele mai bizare acestei decizii, insistând pe fricțiunile dintre grupul „pragmatic” și cel „romantic” din sânul MAEIE, neglijând însă rolul pe care șeful statului și anturajul său continuă să-l joace în formularea politicii externe, ca și a „intravilanului” politic, din curtea diplomației de la Chișinău.

UE nu crede lacrimilor, dar nici tonului festivist al oficialităților din RM, multe dintre care au aflat abia ieri că PA nu garantează integrarea imediată în UE. Faptul că doar 2 din realizările menționate de Comisia Europeană în raportul său din 2006 sunt de ordin intern (reformarea sectorului de cercetare și inovare și combaterea traficului de persoane), celelalte fiind mai degrabă produsul unui rol mai activ al UE în RM (EUBAM, sistemul generalizat de preferințe în comerțul extern, aderarea la procesul de la Bologna), vorbește de la sine asupra motivelor pentru care demersul de integrare pro-EU nu-și găsește sonoritate la Brussel. Raportul atestă lacune grave de implementare, menționate și într-o serie de rapoarte independente de monitorizare. Printre ele vom menționa: (1) deficitul de implementare; (2) libertatea insuficientă a mass-media; (3) corupția endemică; (4) intervențiile statului în sfera businessului; (6) lipsa unor priorități clare de acțiuni; (7) mediul dificil de afaceri; (8) respectarea insuficientă a drepturilor omului; (9) independența limitată a justiției; (10) prerogativele extinse și indefinite ale procuraturii. Lista lungă și complicată a deficiențelor face demersurile repetate ale MAEIE de a obține, peste noapte, un statut de țară „candidat la aderare”, mai mult decât nerealiste.

Cea mai mare revelație a sfârșitului de an 2006 l-a avut bonusul financiar acordat de Occident RM. Asistența promisă în decembrie, la Brussels, estimată la circa 1,2 mld. euro este cea mai mare contribuție promisă autorităților de la Chișinău de după 1991¹. Există în acest context mai multe subtexte. Liderii politici ai guvernului și șeful statului au dorit să prezinte acest avans drept un sprijin cursului promovat de RM, descriindu-l în termeni electorali², ceea ce a făcut, în câteva rînduri, ca cei mai importanți donatori externi să precizeze că, destinația asistenței occidentale este de a consolida reformele în justiție, în descentralizarea puterii în stat, educație, reforma din sistemul sănătății și al proiectelor de infrastructură. UE nu exclude că vor exista probleme rezolvabile prin dialog și cooperare”. Menționăm că tot în 2006, RM a fost invitată să participe în cadrul programului Millenium Challenge Account al SUA, care include un pachet de asistență tehnică de peste 300 mln usd. Deși a plouat cu felicitări cu ocazia celei mai importante asistențe externe de după 1991, este evident că, autoritățile RM, nici nu știu cât de complicat este să gestioneze,

¹ Chișinău, 13 decembrie (*INFOTAG*).

² Politica Externă. Discursul Președintelui Republicii Moldova Vladimir Voronin, în fața Reprezentanților Corpului Diplomatic Acreditat în Republica Moldova. Europa.md. 29.01.2007.

onest și responsabil, asemenea pachet de asistență. **Asimilarea acestui lot de asistență externă are nevoie de o infrastructură capabilă să garanteze că acești bani nu sunt înghițiți sub forma consumului curent**, ca pe timpul premierilor Sangheli, Ciubuc I și II, ci sub forma unor proiecte punctuale, evaluate după performanțele pe care le produc, în folosul unor transformări în structura de guvernare a Republicii Moldova.

Vecinătatea UE poate deveni un catalizator pentru creșterea economică doar în cazul în care autoritățile RM ar furniza elemente competitive: capacități sporite de producție, la prețuri de cost reduse, stabilitate internă și infrastructură de afaceri adecvată. Existența unui sistem paralel de plăți neoficiale, provocate de către autorități sub pretextul „donațiilor caritabile,” reliefează o imagine grotescă a relației business – autorități. Reformele structurale se trenează în economia dominată de grupuri cleptocratice apropiate puterii, iar corupția și practicile „economiei neoficiale” au crescut vizibil în ultimii ani ³. Un sondaj recent de evaluare a SCERS denotă că „îmbunătățirea mecanismelor de aplicare a legislației” prevalează asupra altor răspunsuri. Opinia publică taxează clar discrepanța între vorbe și fapte, între numărul de legi adoptate și realități anchilozate, care afectează condiția lor socială și economică. Doar 19% dintre respondenți sunt mulțumiți de actuala lor situație, față de 35% care ocupă o poziție neutră, și 41,4% care se declară absolut nemulțumiți și nu prea mulțumiți. Menționăm că „nu prea mulțumiți și deloc mulțumiți” sunt grupurile de vârstă cele mai active economic (30-44 ani și 45-59 ani), în special, cu studii superioare, dar și profesionale, din mediul rural (fiecare al treilea), cu venituri mici, moldoveni, bulgari și găgăuzi. **Se observă iarăși că „nemulțumiții” sunt respondenți cu studii mai avansate, dar cu venituri mici, în majoritatea cazurilor, proveniți din mediul rural.** Menționăm că astăzi, preocupările de bază ale cetățenilor se referă la: salariile mici – 90.3%, lipsa locurilor de muncă – 87%, condițiile proaste de trai – 84% și infrastructura derizorie – 82%⁴.

O redresare a situației s-ar înregistra doar în cazul în care contextul relațiilor externe nu ar anunța șocuri, ca în 2006, prin interdicția exporturilor în Rusia, creșterea prețului la gazele naturale, acordul de principiu al creditorilor la restructurarea datoriilor externe. Este posibil ca în aceste condiții, Moldova să devină o zonă de interes pentru diverși investitori străini în căutarea de noi piețe, dar numai atunci, când condițiile locale s-ar potrivi așteptărilor de afaceri și riscurilor raportate la beneficiul acestor investiții. Imaginea râvnită de RM, cea de „gazdă primitoare pentru investiții străine”, este încă în fază de concept, iar majoritatea acțiunilor întreprinse de autorități seamănă, mai degrabă, cu un PR ieftin și grosolan, decât cu acțiuni bine cumpătate de câștigare a încrederii capitalului investițional. Autoritățile s-au și grăbit să anunțe o explozie a *investițiilor străine directe* (ISD) în 2007, fără a analiza motivele eșecurilor din trecut, și fără a confirma pe ce se bazează estimările lor pentru investiții sporite. Tot populiste ni se par și afirmațiile unor oficiali ai Ministerului Economiei de a deschide circa 300.000 locuri de muncă în următorii 3 ani. Afirmațiile publice au fost însoțite imediat de instrucțiuni adresate

3 Chișinău, 8 decembrie, *INFOTAG*. Studiu realizat de Gallup Organization

4 Raport privind impactul SCERS în opinia cetățenilor. *Raportul a fost întocmit de Secretariatul Consiliului pentru Participare SCERS cu suportul Programului Comun „Sprijin pentru elaborarea și evaluarea politicilor strategice în Republica Moldova” PNUD/UNICEF/SDC ©. CBS-Axa.*

agențiilor de stat cu privire la „obligația de a deschide locuri de muncă”. În mod anacronic, **neputând ordona sectorului privat, cum făcea pe timpuri Gossplanul, autoritățile RM apelează la agenții bugetare și autorități locale, obligându-le să raporteze îndeplinirea sarcinilor asumate de către Ministerul Economiei.**

Abordarea este cel puțin curioasă, chiar dacă am admite că aceste locuri de muncă ar fi create, acestea ar crește galopant presiunea cheltuielilor bugetului de stat, care sunt și așa mult prea mari în RM, și nu s-ar înscrie într-o altă logică a creșterii economice, sugerată Republicii Moldova de către partenerii săi externi. Analistii economici sunt mai sceptici, anunțând că nu există premise reale pentru această evoluție: creșterea va fi temperată, deficitul comerțului va crește, iar reformele se vor încălci la jumătatea drumului. Recentele inițiative ale șefului statului, par să repete cu ostentație aceleași metehne, care au ruinat anterior și alte demersuri susținute de autorități. Președintele susține că amnistierile de capital, fiscale și stabilirea cotei zero de impozitare, sunt salvatoare pentru economia RM. **„Saltul calitativ” pe care autoritățile din RM l-au promis, în 2007, în accelerarea implementării Planului de acțiuni UE-RM apare într-o formă caricaturală a sa, în 14 aprilie, când, fără o pregătire corespunzătoare, Parlamentul este pus în fața unor inițiative de „liberalizare”, care pun pe jar mediul de afaceri, ca și instituțiile financiare internaționale.** Forfota suspectă în jurul unui așa-zis proiect propus de Moscova în privința Transnistriei, ca și multitudinea „ațelor” de interese, ce se învârtesc în jurul unor consilieri prezidențiali, par să substituie calculul rațional și analiza de impact, pe care ar fi trebuit s-o prezinte opiniei publice instituțiile de resort. Experții IDIS Viitorul consideră apariția spontană a acestor 3 inițiative un semnal periculos pentru stabilitatea economiei și statului de drept. Lipsa unei analize critice și minuțioase asupra efectelor și impactului lor pot cauza prejudicii imense, atâta timp cât societatea nu are suficientă informație analitică; nu există comunicare echilibrată, iar instituțiile statului funcționează în regim de înregimentare. Este suspectă graba cu care aceste propuneri radicale sunt promovate în Parlament și Guvern, fără a trece procedura obișnuită de consultare, avizare și evaluare, specifică statului de drept, și mai ales, statelor, în care economia nu este funcțională, iar statul de drept incipient.

Alegerile 2007. Se face multă fabulație și „deja vu” în raport cu viitorul scrutin local din 2007. Confuzia ce mare a fost generată de adoptarea, în Parlamentul RM, la 24 iulie 2006 a unor amendamente care schimbau esențial structura administrativă a capitalei. Noua structură prevedea instituirea unor consilii și primării de sector în Municipiul Chișinău în locul preturilor existente, pe motiv că „acestea restrâng drepturile cetățenilor care au nevoie de autorități eligibile”. Potrivit legiuitorilor **urma ca aceste primării de sectoare „să contribuie la instaurarea unei concurențe sănătoase în raport cu Consiliul Municipal Chișinău”,** făcându-se referință la modelul administrativ al orașelor: București, Moscova, Kiev și Budapesta. Experții în domeniu s-au arătat foarte sceptici în privința efectelor acestui proiect, subliniind că riscurile și conflictele pe care le poate genera acest model în Chișinău ar însemna un adevărat război civil între primăriile de sector pe domeniul proprietăților și serviciilor furnizate de preturile municipale. În particular, s-a afirmat că prin acest proiect, PCRM ar fi putut reinstala, perfect legal în acest caz, model existent în perioada URSS-ului, de alegere a președinților de sectoare, persoane aparținând partidului unic, ceea ce ar provoca o adevărată reacție în lanț și, eventual, amânarea alegerilor locale din 2007.

La mijlocul lunii martie, CEC a precizat însă că aceste amendamente ar urma să fie aplicate din anul 2011, și nu în 2007. Aparent, singurul avantaj pentru politicienii care au votat aceste schimbări, e posibilitatea de a „negocia” chiar din primul tur de scrutin desemnarea unor candidați „de trecere” la nivel de sectoare, urmând ca restul lucrurilor, încălcate și neclare cum sunt ele în prezent - să le rezolve timpul. Ceva nu s-a lipit pe structura intereselor politice în Parlamentul RM, astfel încât, imediat după promulgarea lor, amendamentele la structura administrativă a municipiului Chișinău au fost plasate direct în coșul de gunoi, și aceasta pentru că noile legi privind administrația publică locală⁵, au ajuns să fie adoptate, integral, invalidând sui generis modificările operate la legea veche APL, i.e. privind structura capitalei. Constatăm însă că legea adoptată în iulie a derutat întrucâtva, opinia publică și clasa politică, în ansamblu. **Pentru mulți dintre politicieni, alegerea unor primari la nivelul primăriilor de sector părea un exercițiu mult mai simplu decât la nivel de municipiu.** Mulți și-ar fi dorit, probabil, să repete performanța din aprilie 2005 la negocierea unor structuri municipale, în afara competiției electorale, și din acest motiv, s-au arătat contrariați de păstrarea statu-quo-ului în capitală.

Opoziția e în continuare destul de fragmentată și neîncrezătoare în alianțe electorale stabile, astfel încât ideea unui candidat unic al opoziției nu a trezit decât resentimente hilare și patimi de culise.

La apelurile de unificare venite din teritoriu opoziția răspunde printr-o fragmentare și mai puternică. Ea nu reușește să-și învingă complexe de „învingători” și se mobilizează doar când e vorba de scopuri strict utilitariste, i.e. pentru a nu fi răzuită cu totul de pe agenda presei și a unor finanțatori suspecti. Până pe data de 15 martie se cunoștea numele a cel puțin șase candidați pentru funcția de primar al capitalei, aceștia fiind anunțați oficial de PSD, PD, PNL și PL. Este oarecum natural ca PL să mizeze cu încăpăținare pe D.Chirtoacă, „candidatul-surpriză” al celor 4 tururi de scrutin din 2005, respingând euforic orice chemări de coalizare pe tărâm liberal, sondajele de opinie plasându-l pe candidatul PL printre primii 5 candidați favoriți. Privind cu luciditate rezultatele ultimelor alegeri, se poate constata că scorurile raportate în anul 2005 filtrează și un vot de protest împotriva unui cadru electoral pentru o singură funcție eligibilă, separat de competiția pentru Consiliul Municipal. În alte condiții, „candidații grei” sunt exact cei pentru care se mobilizează partidele ori alianțele politice pentru care există electorate clar conturate. Din păcate, liderul PL încă nu a reușit să se solidarizeze nici măcar cu exponenții celorlalte grupuri liberale (PSL și PNL), cu care se află de câțiva timp într-o adevărată luptă de gherilă.

În acest context, este clar că scrutinul din mai 2007 va fi caracterizat printr-o competiție agresivă, care va reflecta în linii mari spectrul opțiunilor parlamentare curente. Se va vota combinativ pentru primar, asociat unor liste de partid pentru consiliul municipal, și nu separat. Sondajele de opinie arată că, sprijinul pentru candidații independenți slăbește, atunci când aceștia nu sunt asociați unor echipe (i.e. partide). Revenirea lui S.Urechean într-o campanie electorală pare a fi un eșec previzibil pentru el personal, dar o miză importantă pentru ce a mai rămas din AMN, în ipoteza că în capitală s-au păstrat conexiuni utile ale ex-primarului general. Campania ar aduce puțină vitalitate și pe planul organizării de partid, vizibil sleită, ca urmare a sciziunilor repetate după 2005, evident, în condițiile în care opoziția nu va deveni din nou ținta

⁵ Legea privind Cadrul Descentralizării Administrative și Legea privind Administrația Publică Locală au fost adoptate, în prima lectură la 26 iulie 2006 și în a doua lectură, la 27 decembrie 2006.

represaliilor procuraturii, ca în 2003⁶. Exercițiul electoral ar însemna însă un risc personal pentru liderul AMN, care abia a reușit să calmeze „incursiunile” procuraturii generale. În aceste condiții, interesul AMN, în acceptarea oricărui candidat care ar flutura drapelul formațiunii în scrutin, pare natural și explicabil

O poziție separată ocupă PPCD pentru care miza acestor alegeri se găsește, aparent, în provincie. În acest fel, PPCD ar sugera că va „tolera” orice candidat ce garantează influența lui curentă asupra administrației municipale. Majoritarii, liderii PCRM, sunt și ei prinși pe picior greșit pentru că nu dispun de nici un candidat cu nume răsunător pentru preluarea „legală” a controlului asupra capitalei. Candidatul de rezervă al PCRM este chiar actualul prim-ministru V.Tarlev, care însă ar fi nefericit să-și piardă poziția destul de confortabilă. Handicapul acestuia ține de faptul că ratingul său personal vine din afara Chișinăului la nivelul capitalei, popularitatea sa fiind foarte mică. Este greu de crezut că PCRM va miza pe ex-primarul interimar V.Ursu, după ce acesta a fost transplatat în jilțul călduț de Ministru al Transporturilor. Este posibilă și varianta unui candidat PCRM neafiliat politic, care ar putea fi votat tacit și de PPCD, ca și alte formațiuni microscopice, care și-ar oferi serviciile pro bono. Este limpede de ce PCRM a decis să opteze pentru candidați care nu au calibrul testat în alegeri, dar care pot fi tolerați de un cerc mai larg de votanți pe care îi are în Municipiu. O asemenea tactică „de austeritate” politică ar fi un risc în condițiile în care opoziția ar fi mai tare, ceea ce nu este cazul, pentru că fragmentarea și spiritul de guerilla instalat după alegerile din 2005, domină și acest segment electoral.

⁶ Raportul final al OSCE-BIDO asupra rezultatelor alegerilor locale din mai – iunie 2003.

● PREDICȚII PENTRU PRIMA JUMĂTATE A ANULUI 2007

Alegerile locale constituie evenimentul central al acestui an. Deși în 2006 au existat premise reale pentru schimbarea structurii administrative a municipiului, în Chișinău se va vota pe vechi, în condițiile unui echilibru variabil între primarul general, ales direct de cetățeni, și un Consiliu Municipal, destul de pestriț, care nu reușește să controleze în mod eficient serviciile municipale. Competiția pentru funcția de primar general al Municipiului Chișinău va domina agenda publică, și va avea efectul unei comete asupra funcționării

instituțiilor publice. Alegerile locale vor anima ostilități și resentimente mai vechi între principalii aliați de guvernare, pe fundalul unei reforme incomplete a sistemului de APL. Lideri care s-au antagonizat în mod constant vor fi nevoiți să adopte tactici electorale, prin care să demonstreze că au învățat sau nu ceva în ultimii 2 ani. Anticipăm o prezență mai mare la vot decât în alegerile parțiale și repetate din 2005. Presiunile politice vor diminua considerabil concentrarea executivului pe prioritățile implementării planului de acțiuni PAUERM.

POLITICA EXTERNĂ

Relații „Moldova – UE”. Implementarea Planului de acțiuni are loc în condiții dificile. Există o mare doză de scepticism în privința șanselor RM de a se regăsi într-un eșalon de aderare la UE până în 2010. Principalii actori europeni insistă asupra priorităților interne ale UE (tratatul constituțional și reforma instituțională), rămânând surzi la orice capăt de vorbă asupra aderării politice a statelor acoperite incluse în PEV (Politica de Vecinătate a UE). Mulți văd o contradicție între această traiectorie posibilă și percepția „fotografiei de familie cu RM și Ucraina”, ca ramificații ale aceluiași arbore de care se ocupă Politica Europeană de Vecinătate ce include în prezent 19 state limitrofe UE, de la Marocco până la Rusia și Belarus. **Euroscepticii nu dau nici o șansă integrării politice a Moldovei și Ucrainei în următorii 10 ani, în timp ce eurooptimiștii sugerează insistent diplomaților moldoveni să convingă Brusselul în necesitatea transformării Acordului de Cooperare și Parteneriat (care expiră în 2008!) într-un Acord de Asocierie, similar ASA,** deschis țărilor din vestul Balcanilor și care, în subsidiar, ar pregăti percepția europenilor pentru un posibil angajament al UE de a accepta un nou val de aderare. Printre eurosceptici se numără și Hans-Gert Poettering, Președintele Parlamentului European, suspectat de a fi și confidentul Cancelarului german, care a precizat recent că „UE va asista Republica Moldova să se găsească în vizorul UE, dar în cadrul PEV” și că cea mai bună probă de pregătire pentru aderare în Ucraina și RM ar fi buna implementare a PAUERM.

Relații „Moldova–România”. Discursul oficial al României are ca temă constantă sprijinul pe care autoritățile de la București îl pot asigura RM pe traiectoria de integrare europeană. Modelul promovat de București este cel al Balcanilor de Vest⁷ și acest model descrie motivul pentru care Moldova a fost ajutată să adere în 2001 la Pactul de stabilitate, în 2006 - la CEFTA și Procesul de Cooperare în Sud-Estul Europei. Cu toate acestea, România nu găsește reciprocitate în discursurile oficialilor de la Chișinău. **O parte din problemă ține de „sovietofilia” elitelor conducătoare din PCRM, care-și acordează partiturile electorale, de regulă, pe un dens teren de mesaje anti-naționale.** O altă problemă ține însă și de debilitățile specifice scenei politice românești, care au condus recent la revocarea din funcție a Președintelui Băsescu, și anticiparea unor alegeri generale, descurajatoare pentru construcție politică și angajament pe plan regional. **Acutizarea sezonieră a relațiilor moldo-române este un produs sezonier al viitorului scrutin, dar și efectul unor intense presiuni externe⁸. Este greu de crezut că aceste evenimente nu au nici o legătură comună.** Totodată, faptul că relațiile moldo-române pot fi atât de ușor deraiate trădează suportul extrem de fragil al cooperării între București și Chișinău, absența unor proiecte comune avantajoase, care ar putea diminua conflictele majore și, nu în ultimul rând, deficitul acut de comunicare la nivel oficial, ce creează condiții de inflamare rapidă a relațiilor dintre Chișinău și București. Din acest motiv, numeroși comentatori au pus vina degradării relațiilor dintre Chișinău și București pe seama „unor terțe-interese”, sau al Tratatului politic, cerut de Chișinău și reformulat

7 Romania Lobbies for EU Entry 'Perspective' for Moldova. EUobserver.com. 31.01.2007.

8 Cu doar 4 zile înaintea Declarației Guvernului RM în adresa politicii hegemoniste românești, Chișinău a fost vizitat de Secretarul Consiliului de Securitate rus, Zubakov, la rândul său, în urma unei note transmise personal de Ministrul rus de externe, Lavrov, în adresa Comisiei Europene în legătură cu acordarea de către România a cetățeniei române.

la București⁹. Populismul excentric al unor politicieni poate fi și acesta o explicație valabilă.

Există câteva motive pe care am dori să le conturăm mai jos. În primul rând, România încă nu și-a fixat drept prioritate strategică crearea unei prezențe semnificative în RM. Achitarea unor conturi mai vechi pentru electricitatea consumată, târguri de vinuri sau menționarea unor intenții de investiții, încă nu înseamnă și o exprimare clară a unui angajament. În al doilea rând, relațiile dificile între România și Moldova prejudiciază imaginea ambelor state, prin inconsistență și pierderea de timp prețios și resurse. **Interesul limitat pe plan economic se răsfrânge asupra relațiilor oficiale, cât și asupra relațiilor vitale cu actorii societății civile (APL, presă, mediu universitar).** Trei, lipsa de repere stabile și măsurabile, produc un deficit constant de idei de cooperare. În al treilea rând, comunicarea inefficientă a subminat avantajele naturale ale României la Chișinău. Drept confirmare servește și confuzia provocată de nepregătirea Centrului de vize pentru valul de solicitanți moldoveni (ianuarie). Deschiderea consulatelor României (la Bălți și Cahul) a provocat o criză subită în relațiile moldo-române, mediată numai printr-o întâlnire la nivelul președinților, ceea ce a deteriorat simțitor credibilitatea demersului României, ulterior, de a obține acordul UE la coordonarea Centrului de Eliberare a Vizelor Schengen.

Diplomații moldoveni s-au arătat contrariați de intenția Bucureștiului de a-și asuma acest rol pe motiv că ar exista deja înțelegeri cu autoritățile maghiare și că în mai puțin de o lună, acest Centru va funcționa la capacitățile stabilite. Capac la toate însă le-a pus Declarația din 6 martie a Guvernului RM, în care acesta învinuiește România de „duplicitate” și „inventarea unei probleme artificiale privind cetățenia României” (Moldpress), făcând apel la UE pentru a „readuce interesele României” în albia firească a unor relații de vecinătate și înțelegere în spirit european. Menționăm că de la începutul anului, diplomații moldoveni au solicitat în repetate rânduri Comisiei Europene să grăbească oferirea unui regim facilitat de acordare a vizelor cetățenilor RM, ca aceștia „să nu fie obligați să recurgă la cetățenia României pentru a călători în UE”. Voronin a calificat instituirea vizei obligatorii pentru cetățenii moldoveni la intrarea în România drept „incomodități provocate de aderarea României și Bulgariei la UE”, amintind că UE a promis că extinderea nu va însemna „noi linii de divizare și că o promisiune a PEV se lega și de oferirea celor 4 libertăți: capital, servicii, circulație și exporturi”¹⁰. Aceste motive au fost privite ca speculații pentru că, în primul rând, România nu a renunțat să susțină cauza Republicii Moldova în demersul ei de integrare accelerată și, în al doilea rând, pentru că politica externă a României nu mai ține exclusiv de competența diplomației de la București, fiind o consecință a concepției politicii externe a UE.

Sigur, acest lucru nu a pus capăt disputelor dintre președinți pe tema definirii strategice a relațiilor moldo-române. Chiar în primul său discurs adresat Parlamentului European, Președintele Băsescu a declarat că „România intenționează să explice, să susțină și să găsească sprijin în interiorul Uniunii Europene pentru ca RM să revină în Europa, acolo de unde a plecat în 1940, fără voința ei”¹¹. Percepția eronată a lucrurilor de către factorii de decizie de la Chișinău este o realitate pe care

9 Integrarea Europeană, G.Dura: Statutul de Membru al UE îi oferă României Oportunități în Relațiile cu Moldova; Europa.Md. 25.01.2007

10 Romania Lobbies for EU Entry 'Perspective' for Moldova. EUobserver.com. 31.01.2007.

11 Moldova-Romania. România va Sprijini în Interiorul UE Moldova; BASA-Press; 01.02.2007.

autoritățile de la București ar trebui s-o trateze cu multă seriozitate. Lipsa de politici consistente în acest domeniu și atracția față de soluții „magice”, dar total nefezabile, pare să dilueze puternic misiunile pe care România, ca stat al UE și NATO, ar fi trebuit să le îndeplinească după aderare.

Relațiile „Moldova – Rusia”: Este greu de crezut însă că problemele legate de exporturile Moldovei în Federația Rusă s-au rezolvat definitiv în anul 2006, deoarece pretextul tehnic de interdicție a oricăror exporturilor vegetale sau vinicole și-a dovedit simplitatea și eficiența sa operațională și pentru că Occidentul nu a putut decât să condamne în termeni etici acțiunea rusă, fără a avea instrumente de rezolvare sau de compensare a pierderilor. Nefiind parte încă din OMC, **Rusia a jucat dur, încercând să obțină concesiile pe mai multe planuri, în special, pe planul suspendării regimului de control al frontierei pe sectorul moldo-ucrainean, instalat cu sprijinul UE** și care este perceput la Moscova și Tiraspol ca o acțiune de forță. Propaganda rusă a jucat din plin „cartea compasiunii” față de blocada economică, asistată de Ucraina și Moldova, pe portativul unei campanii anti-occidentale și a unei xenofobii crescânde. Oficialii transnistreni, alături de abhazi și osetini, sunt primiți la Kremlin cu tot fastul acordat unor state recunoscute, iar subsidiile bugetului federal curg sistematic în fondurile gestionate de separatiști.

Astăzi, Rusia nu se mai oprește la instrumentele obișnuite de propagandă, ci chiar acționează în vederea atingerii obiectivelor sale politice. **La un an de la lansarea acuzațiilor de prezență a pesticidelor în vinurile moldovenești, oficialii ruși au schimbat complet poziția lor oficială, afirmând, de exemplu că pesticidele găsite în vinuri sunt, de fapt, de origine uzbekă și că la mijloc ar fost o confuzie.** Astfel, o campanie masivă de discreditare economică și politică, care a costat economia Moldovei zeci și sute de milioane de dolari, este ușor justificată de către oficiali ruși printr-o „eroare de rutină”. Însă și după acest incident, vinurile moldovenești nu au reintrat pe piața rusească. Mai nou, Rusia invocă crearea unui ghișeu unic pentru simplificarea readucerii vinurilor moldovenești pe piața rusă, această nouă idee având evident drept scop întârzierea în continuarea introducerii vinurilor pe piață și suspendarea lor pe un termen nedefinit, oferind poziții strategice câtorva firme cu capital rusesc, care vor obține dreptul de reexport pe piața rusă. Există opinii după care aceste practici contravin principiilor OMC și că aceste restricții urmăresc preluarea businessului local de firmele rusești, substituindu-le pe piața rusă și încasând astfel profituri considerabile.

Având nevoie de acorduri semnate cu Georgia și Moldova pentru OMC, Rusia a reușit să frângă cu ușurință liantul incipient de solidaritate, promis de GUAM, oferind o vagă speranță cu privire la rezolvarea case – by – case a restricțiilor la exporturi și revenirea la normalitatea de până la „criza vinurilor”. Menționăm totodată că în 2007, Federația Rusă intră ca un meteorit într-o dificilă campanie politică, miza căreia este rezolvarea succesiunii lui Putin. După punerea la respect a oligopolurilor care sprijineau opoziția politică și presa liberă, Rusia pare a fi extrem de preocupată de felul în care această succesiune nedinastică este percepută în exterior. Acest lucru transpare din semnalele clare pe care le-au plasat în ultimele două luni Președintele Putin și Ministrul Apărării I.Ivanov.

Pe plan militar, anul 2007 va înregistra o creștere spectaculoasă a cheltuielilor pentru înarmare, în special, legate de arme balistice din generația IV, care vor înlocui circa 45% din echipamentul defensiv actual al Rusiei și va însemna un buget de circa 189 mld. usd în anii 2007-2015. Pe plan economic, Rusia a continuat să-și impună condițiile sale asupra consumatorilor de gaze și petrol, anunțând că va institui un cartel internațional al producătorilor de gaze, chiar și fără a semna Carta Energetică pe care UE încearcă fără succes să o propună Kremlinului. **Pe plan local, Gazprom-ul încearcă să-și extindă imperiul prin preluarea controlului asupra rețelelor de tranzit din Ucraina¹², Belarus și Moldova.** Aceste planuri, de business promovate astăzi de Kremlin, ar putea fi realizate în cazul în care Putin ar accepta să renunțe la cariera politică în folosul unei oligarhii aproape nelimitate. Pe plan extern, Rusia a fost și mai explicită, folosind prilejul participării lui Putin în cadrul Conferinței anuale de politică externă de la Munchen pentru a prezenta noile sale pretenții de „restabilire a rolului său global”.

Astfel, Rusia consideră că extinderea NATO nu urmărește modernizarea alianței ori menținerea securității în Europa, ci este un factor care subminează încrederea reciprocă, încât întrebarea „împotriva cui este această extindere” se impune de la sine? În opinia președintelui rus, „OSCE-ul s-a transformat într-un instrument vulgar de promovare a unor interese politice a unei singure țări sau a unui grup de state în raport cu altele și nu-și îndeplinește misiunea de protejare a securității și a interacțiunilor militar-politice, economice și umanitare”. Rusia respinge refuzul statelor membre ale NATO de a ratifica Tratatul Forțelor Convenționale în Europa până când Moscova nu-și va retrage trupele din Georgia și Moldova, afirmând că este pregătită să nu mai respecte alte acorduri ce țin de angajamentele de neproliferare dacă ceilalți semnatori nu vor ratifica tratatul¹³. Totodată, Rusia susține și promovează, în contradicție deschisă cu poziția UE și a SUA existența enclavelor separatiste: sud-osetine, abhaze și transnistrene, pe care le consideră „viabile și justificabile” sub aspectul dreptului internațional, acestea trebuind să beneficieze de un tratament similar cu cazul „Cosovo”.

Acuzele agresive aduse de Putin administrației Bush pe parcursul Conferinței anuale de la Munchen (43) pe problema politicii de securitate nu vor fi ignorate. SUA au fost acuzată că doresc să producă o lume unipolară, impunându-și sistemul de guvernare în întreaga lume (*RFE/RL Newslines*, 02.12. 2007). Replica Casei Albe a urmat imediat, dar tonul belicos al lui Putin s-a menținut pe întreaga durată a turneului său în Orientul Mijlociu, în care a acuzat Occidentul de standarde duble, de crime și de manipulare. Mulți au numit această descărcare de nervi „un început de război rece”, după care UE „nu ar mai avea cum privi spre Rusia ca la un partener”, fiind ca un duș rece chiar și pentru cei obișnuiți să acorde noi concesii rușilor fără a primi ceva în schimb.

Presa internațională a calificat evenimentul ca fiind caracteristic pentru declinul de încredere care se înregistrează astăzi între Occident și Rusia, vorbindu-se și de o păstrare a unor segregări mai vechi între *europeni și americani*. Astfel, în timp ce Președintele NATO, Jaap de

12 Ucraina: La 6 februarie, Rada de la Kiev a votat cu 430 de voturi din 436 o lege care interzice privatizarea, vânzarea ori închirierea sistemului național de conducte de gaze, ca și alte schimbări care ar scoate acest sistem de sub controlul statului. Legea a fost adoptată, la propunerea liderului „oranj” Iulia Timoșenko, în replică la declarația președintelui Putin care se referea la propunerea Ucrainei de a-și unifica sistemul de transportare a gazelor cu cel al Rusiei.

13 (*RFE/RLNewslines*,” January 25, 2006)

Hoop Scheffer și-a exprimat profunda nedumerire și dezamăgire față de afirmațiile liderului rus, la Conferință au existat destui vorbitori germani care l-au susținut pe liderul rus, plătind evident tribut cooperării energetice din ultimii ani. Președintele eston, Hendrik Ilves a chemat UE să cumpănească bine viitoarea sa relație cu „o țară care consideră un pericol noile democrații de la frontierele sale, iar despotismul din interiorul hotarelor sale ca o sursă de stabilitate”, calificând că această stare de spirit este generat de faptul că Rusia niciodată nu a condamnat trecutul său totalitar și injustițiile pe care le-a comis altora”.

Într-un act de sublimare a frustrărilor sale, Rusia își propune să se impună din nou ca pretendent la un rol global, într-o variantă modificată a „războiului rece”. Rusia pornește acest demers de la poziționarea sa economică, vizibil avantajată de rolul de furnizor de resurse naturale (gaze, petrol), ca și de unul din cei mai importanți exportatori de arme pe plan mondial. Analogiile care s-au făcut între discursul lui Putin de la Munchen și „doctrina Gromăco” au făcut notorietate în presa internațională. Reacțiile de răspuns din partea Casei Albe au plasat imediat Rusia printre statele purtătoare de pericol și este evident că va avea efecte majore asupra „parteneriatului strategic” ruso- american. Țintind în asumarea unui rol global, Rusia ar vrea să contracareze acțiunile actorilor care ar intenționa să penetreze un spațiu care îi „aparține de drept”.

Deși nu scapă nici un prilej de a menționa importanța includerii Rusiei în varia proiecte politice sau economice din spațiul său limitrof, UE a devenit tot mai prudentă de riscurile unei dependențe prea mari de monopolul energetic rusesc. UE ar dori să intensifice rolul său în reglementarea „conflictelor înghețate” de la periferiile sale extinse, mai ales în statele în care Rusia a contribuit la escaladarea ostilităților, de pe poziția de actor direct implicat, și ulterior, de mediator autoimpus. Diferența este că de această dată există actori importanți ai UE (Polonia) care nu acceptă cooptarea unor jucători din afara regiunii în cadrul noului format regional, insistând ca Rusia să nu joace un rol prea important. Nesemnarea Cartei Energetice a însemnat ultima picătură a răbdării pentru UE, care va spori măsurile de diversificare a surselor sale de aprovizionare cu energie și consolidare democratică a țărilor incluse în PEV. Drept confirmare servește, mai nou, și noua politică intitulată „Black Sea Synergy”, care urmează a fi prezentată pentru aprobare la Summitul UE din iunie 2007¹⁴ și care vizează multiple eforturi comune de politică externă, în special, cu contribuția statelor de pe coastele Mării Negre, susținute de trioul președinției UE, oficiul de politică externă și comisarul pe relații externe.

Obiectivele acestei noi politici sunt următoarele: sprijinirea proiectelor noi în sfera energetică (gaze și petrol) dinspre Marea Caspică; diminuarea tensiunilor separatiste; stoparea imigrației ilegale și a contrabandei; promovarea DO; prevenirea delictelor ecologice și construirea de noi linii de transport. Diplomații ruși avertizează că „Sinergia” se va împotmoli în birocrație ca și Pactul de Stabilitate, dacă Rusia va fi lăsată pe dinafară. Rusia a avertizat în termeni duri UE să nu își extindă interesele în fostele state sovietice pe care ea le consideră „sfera sa legitimă de influență”¹⁵.

14 EU's new Black Sea policy faces Russian misgivings 16.02.2007 - 09:23 CET | By Andrew Rettman

15 Serghei Iastrzembki, reprezentantul special al președintelui rus Vladimir Putin pentru relațiile cu UE, a declarat că este normal pentru Bruxelles să acorde o atenție deosebită zonelor de conflict o dată cu extinderea către est. „Dacă doresc să contribuie la identificarea unui mod eficient de soluționare a acestor conflicte, trebuie să facem acest lucru împreună, fără să creăm probleme reciproce și fără să

Chiar și fără să afișeze acest lucru, atitudinea oficialilor ruși este defensivă și ușor de anticipat. Ca și în cazul valului de extindere al NATO, UE va lua notă de „indispoziția” oficialilor ruși, dar vor continua să „europenizeze” întregul spațiu, cunoscut drept bazinul Mării Negre, care devine un pilon de atracție și securitate pentru continentul european. Se presupune că noua politică să impulsioneze funcționarea BSEC-ului și a Forumului Mării Negre din bugetul PEV. Comparațiile cu „dimensiunea nordică” a UE sunt inerente și foarte utile pentru înțelegerea resorturilor noului regionalism al UE în vecinătatea directă a Republicii Moldova.

acționăm pe la spate”, a declarat acesta într-o conferință de presă.

● PREDICȚII PENTRU PRIMA JUMĂTATE A ANULUI 2007

Tensiunile energetice între Rusia și statele UE se vor întări din nou în 2007. Cu excepția Franței care-și acoperă circa 70% din necesitățile interne din producția nucleară de energie, cei mai importanți actori europeni, Germania, Spania, Marea Britanie, Italia, vor fi vulnerabili, din acest punct de vedere, față de politica Rusiei. UE va accelera elaborarea unor strategii care s-o distanțeze de „epoca petrolului”, investind mulți bani și eforturi politice în economii alimentate de surse alternative de energie. Agenda Președinției germane a UE va fi dictată de raționamente foarte pragmatice, dar și de o contribuție mai importantă a est-europenilor la crearea unui pol „european” de greutate în bazinul Mării Negre. SUA se apropie ca și Rusia de alegeri prezidențiale.

După pierderea controlului republicanilor în Congres și Senat, administrația SUA va căuta o strategie „de ieșire” din impasul războiului din Iraq, va căuta o nouă agendă de priorități. Anul 2007 va fi un an dificil, în care costurile umane și materiale însă vor consuma ajutorul pe care SUA l-ar fi putut acorda altor

regiuni și țări ale lumii, accelerând o reajustare politică, comparabilă cu ce s-a întâmplat după încheierea războiului rece. Este de așteptat ca Summitul UE din iunie să răspundă unor provocări metodologice ale comunităților, aparent antitetice: integrare sau adâncire a integrării, parteneriat sau competiție energetică, Tratat sau Constituție europeană, etc. Credem că cele mai importante noutăți se vor produce pe terenul vecinătății europene. E dificil de pronosticat dacă anul 2007 va răspunde așteptărilor de integrare (imediată) în UE, dar se va stimula, cu siguranță, angajamentul politic și ideea de costuri acceptate pentru transformările țărilor, care implementează în prezent Planuri de Acțiuni în cooperare cu UE. Occidentul va susține demersurile Georgiei și ale Ucrainei de a se înscrie pe o pistă ajutătoare de integrare în NATO, încurajând și alte state să-și definească angajamentul strategic. După susținerea în Parlamentul Georgian a intenției de aderare practic nimic nu mai oprește stabilirea calendaristică a datei la care NATO va avea primul stat membru în Caucazul de sud.

CONFLICTUL TRANSNISTREAN

Ultima jumătate a anului 2006 a trezit diverse speculații cu privire la o posibilă accelerare a reglementării conflictului transnistrean. Acestea s-au datorat, pe de o parte, inițierii în lunile septembrie – decembrie 2006, într-un format bilateral, a unor consultări intense. Unii observatori racordează această „încălzire a relațiilor” moldo-ruse la concesiile făcute recent de Chișinău: pe de o parte – soluționarea conflictului feroviar și reluarea circulației trenurilor pe teritoriul regiunii transnistrene (vezi rolul negativ al Ucrainei în acest episod)¹⁶, dar și de acceptarea de către Moldova a ratificării acordului de aderare a Rusiei la OMC – semnificând astfel o derogare de la poziția comună a Republicii Moldova și a Georgiei, enunțată în 2006 ca un „front defensiv de solidaritate” contra restricțiilor impuse exporturilor vinicole și vegetale.

„Încălzirea” s-a datorat și schimbului de opinii între președinții Putin-Voronin la Summitul CSI din Minsk, primul după sincopa în întâlnirile oficiale de aproape 4 ani. În definitiv, credem că „jocul de-a negocierile” au tangență directă și cu jocul la mai multe mese, făcut de diplomația rusă, inclusiv în ceea ce privește tensiunile în jurul provinciei albaneze Kosovo, privită de Moscova ca un „precedent” ilustrativ în rezolvarea statutului provinciilor separatiste pe care le-a clădit din 1991 în spațiul ex-sovietic. În ultimele 4 luni ale anului 2006, negociatorii de la Chișinău au făcut tocmai cinci vizite succesive la Moscova, unde au purtat, în regim arhisecretizat,¹⁷ discuții despre statutul special pe care trebuie să-l obțină regiunea transnistreană. Public, poziția Chișinăului a fost prezentată ca fiind întemeiată pe principiile și mecanismele legilor adoptate de Parlamentul RM în iulie 2005, un statut larg de autonomie.

Chișinăul se angaja să nu adere la alianța NATO, ratificarea Tratatului FACE și legalizarea privatizărilor efectuate în enclava separatistă. Ca punct de pornire, negociatorii au dorit să separe problematica embargoului comercial, impus de Rusia, de statutul regiunii secesioniste, sperând să atragă astfel într-un joc ul mizelor câștigătoare¹⁸. Moscova a privit cu prudență străduințele negociatorilor, tensionând abil așteptările acestora, după care a anunțat o nouă pauză în consultări. De fapt, negocierile au intrat în impas chiar în noiembrie, atunci când negociatorul rus, Karasin a reiterat condițiile lor față de orice scenariu de reglementare. Moscova insistă asupra (1) „garanțiilor externe”, inclusiv prin prezența trupelor ruse militare; (2) nerezunoașterea obligațiilor sale luate la Summitul din 1999 de la Istanbul, privind evacuarea armelor și militarilor săi din Moldova; (3) acordului ferm al Tiraspolului referitor la formula finală de reglementare pe baza acordurilor semnate anterior, unde regiunea este plasată pe poziții de paritate în raport cu Chișinăul. Punctul final a fost pus din nou de către Karasin care a reproșat Chișinăului că „lucrează în secret cu Occidentul”, după care l-a chemat în mod demonstrativ la Moscova pe V. Lițcai pentru consultări.

Între timp, negocierile în formatul „5+2” rămân în impas. În ciuda eforturilor depuse, discuțiile nu au produs decât sfărâmarea unor iluzii¹⁹, afirmă unii analiști. Ce s-a întâmplat în realitate și care sunt implicațiile asupra procesului de reglementare, la modul serios? **Moscova a avut nevoie să se documenteze din prima sursă despre opțiunile de care dispune în prezent Chișinăul, având în vedere formatul „internaționalizat” de**

¹⁶ O afirmație în acest sens a făcut-o Boris Tarasiuc, ex-ministrul de externe al Ucrainei, care a acuzat Ministrul Transporturilor de faptul că a primit instrucțiuni de la Moscova pentru a presa Chișinăul. *Виктору Януковичу шутт измену*. Kommersant.ru. 12.12.2007. *Соратника Премьера Уличили В Порочающих Связях с Москвой*

¹⁷ Moldovan Paper Warns Against Direct Talks with Russia. BBC Monitoring Global Newswire. 29.01.2007.

¹⁸ Confidential Russia-Moldova Bilateral Negotiations Pointless, Eurasia Daily Monitor, Vladimir Socor, 02.02.2007.

¹⁹ Conflictul transnistrean; Consultările neoficiale moldo-ruse și pierderea iluziilor ; Vladimir Socor, Flux, 06.02.2007.

consultări „5 + 2”, mai ales, în ajunul a ceea ce se cheamă tot mai mult în presa internațională „precedentul Cosovo”. Este imposibil să nu faci o conexiune logică între această abordare și repetițiile pe care oficialitățile ruse le-au făcut constant în ultimii doi ani în cazul în care rezultatul final al procesului Cosovo va fi aplicat ca model de soluționare și a conflictelor legate de Transnistria și Abhazia, în ciuda pozițiilor oficiale ale UE și SUA asupra totalei sale irelevanțe în reglementarea altor conflicte. Se știe că Rusia a anunțat cu mult timp înainte că va bloca în Consiliul de Securitate al ONU orice rezoluție care ar pregăti recunoașterea internațională a provinciei²⁰. Occidentul este dispus să accepte existența unei provincii independente de Serbia, dar cu anumite condiții. Prima ar fi *recunoașterea statutului propus de mediatori (Ahtisaari) și de către Belgrad*. La 21 ianuarie, Parlamentul sârb a respins printr-o rezoluție votată de 255 din 270 de deputați statutul propus de ONU (“RFE/RL, 02.14.07), motivul fiind că proiectul ”violează principiul inviolabilității frontierelor statelor recunoscute”. Se știe că și alte țări, inclusiv România, resping recunoașterea internațională a provinciei, fapt care îi plasează pe negociatori într-o poziție de neînviat. Între timp, UE planifică să substituie forțele ONU de Menținere a Păcii în provincia Cosovo, ca premiză pentru sporirea influenței asupra părților negociatoare.

Dacă acest model de reglementare nu este „un precedent” pentru RM, perceperea nuanțelor acestuia ar fi utilă în înțelegerea comportamentului marilor actori, în particular, al Rusiei. Este clar că Rusia a încercat în ultimii 2 ani să confere regimului separatist de la Tiraspol o legitimitate sporită petru a-l „internaționaliza” astfel pe propria agendă de putere regională. Din această perspectivă, chiar și lărgirea formatului de negocieri ar putea fi utilizat în serviciul „recunoașterii realităților existente” (teza #1) și al păstrării integrale a misiunii rusești de pacificare (teza #2), într-un spațiu exclusiv al intereselor rusești (teza #3). Rolul UE în procesul de reglementare va crește progresiv și în anul 2007. UE va utiliza cap.2.2. „Cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean” din Planul de Acțiuni pentru a sprijini procesul de reintegrare a teritoriului Republicii Moldova și de motivare a cetățenilor. Menționăm că apariția EUBAM a modificat poziția Ucrainei și a avut un rol major asupra tentativelor de reluare a planului rusesc Kozak ca politică oficială a Moscovei în raport cu Republica Moldova. În ciuda controlului militar și politic pe care-l exercită asupra enclavei separatiste, Rusia nu are suficiente resurse pentru a conserva mult timp această situație.

Kremlinul a fost furios atunci când a aflat de întrebarea formulată la referendumul organizat în Transnistria, care-i obliga pe locuitorii acestei regiuni să dea un răspuns prompt și, eventual, pozitiv, de intrare în componența Federației Ruse. Imediat după anunțarea rezultatelor, la Moscova discuțiile au fost tăioase. Tiraspolul a cerut Rusiei să accepte includerea sa în componența statului federa, și nu a primit decât răspunsuri evazive. Prins de stupiditatea propriului său radicalism, liderii de la Tiraspol au declarat oficial că nu va mai purta discuții asupra modelului confederativ, care nu mai este de actualitate²¹ și că „poporul s-a autodeterminat” (!?). Menționăm că, după referendum, aceștia s-au grăbit să anunțe că Sovietul Suprem renunță la formula statului confederativ, concentrându-se pe obținerea recunoașterii depline internaționale și existența separată de RM²². **Adevărul este că, în ciuda controlului impus asupra frontierelor fizice, regimul separatist se simte încă destul de bine și confortabil.** Existența EUBAM nu împiedică marele business transnistrean să importe din Ucraina cantități uriașe de materie primă fără perfectarea obligatorie a actelor

20 Kosovo Independence Will Open Up Pandora's Box - Russia's Ivanov, RIA Novosti, 09.02.2007, Russia Raises Prospect of UN Veto on Kosovo; EUobserver. 09.09.2007: "If it is a negotiated solution, Russia will not oppose it. But if it is an imposed solution, Russia will oppose it," Russia's EU ambassador Vladimir Chizhov told EUobserver on Thursday (8 February).

21 Тирасполю не с Чем Идти на Переговоры, Независимая Молдова, 02.02.2007

22 Е.Шевчук, Косовский Прецедент Окажет Влияние на Ситуацию Вокруг Приднестровья, Ольвия-Пресс, 08.02.2007

vamale moldovenești. Circa 16420 vagoane de marfă au intrat neautorizat în Transnistria prin punctele de trecere Sloboka-Râbnîța și Cuciurgan-Livada în ultima săptămână a lunii ianuarie 2007²³. La 900 km depărtare de Rusia, aceștia se bucură de o imunitate totală, indiferent de numărul dosarelor intentate, profitând la maximum de protecția oferită de serviciile secrete și militarii ruși. **Liderii separatiști sunt primiți demonstrativ în cele mai importante birouri ale puterii de la Moscova.** Alături de Abhazia și Osetia de Sud, Transnistria se bucură de un regim privilegiat pe plan economic și diplomatic, fiindu-i deschise toate canalele informaționale și oficiale ale statului rus²⁴. Regimul Smirnov primește lunar „cotizații de separatism” din partea bugetului federal rus.

Băncile rusești operează în regim neîntrerupt, iar programul de privatizare al marilor întreprinderi transnistrene este aproape încheiat. Strategii ruși sunt ferm convinși că datoriile adunate de regimul separatist (1,3 mld. usd) aparțin „statului comun”, preferând să subvenționeze în continuare regimul de secesiune, pentru a forța Chișinăul să fie docil. În aceste condiții, Tiraspolul se lamentează că în urma „blocadei” instituite de RM ar fi pierdut circa 500 mln. usd și că rezultatele referendumului din septembrie au făcut imposibilă crearea oricărei formule de statalitate comună cu RM”. Prin vocea liderilor secesioniști, Rusia ar dori să compromită existența actualului regim de frontieră, monitorizat de EUBAM și îndeplinirea acordurilor semnate anterior, pe baza egalității părților negociatoare. Liderii secesioniști se simt în dificultate atunci când sunt întrebați de ce nu au fost încă incluși oficial în componența Rusiei, potrivit logicii adoptate chiar de ei. Așa cum „precedentul Cosovo” întârzie, iar alte idei de ieșire din impas nu există nici la Tiraspol, nici la Moscova poziția liderilor secesioniști este formulată astfel: reluarea negocierilor este posibilă numai după semnarea unui așa-zis „protocol de tranzit”²⁵ și în după revenirea la înțelegerile adoptate anterior.

23 Chișinău, 2 martie (*INFOTAG*).

24 *Evraziiskii dom, vystupleniia Valerii LIЦКАЯ и Мурата ДЖИОЕВА на пресс-конференции «Приднестровье - Южная Осетия - Абхазия: на пути к признанию», организованной РИА Новости 21 февраля 2007 г.*

25 Infotag,, 19 februarie, Tiraspolul condiționează reluarea negocierilor prin semnarea protocolului de tranzit

● PREDICȚII PENTRU PRIMA JUMĂTATE A ANULUI 2007

Negocierile în format lărgit vor rămâne în impas atâta vreme cât Rusia nu se va distanța de rolul de „patron” al regimului separatist. În 2007 nu se așteaptă apariția unor condiții externe favorabile unei reglementări accelerate a conflictului transnistrean pentru că liderii secesioniști sunt încă gratificați generos de statul rus, iar liberalizarea și democratizarea spațiului public în regiunea secesionistă este puțin probabilă în condițiile actualului format de negocieri. Autoritățile Republicii Moldova vor continua să insiste asupra creării spațiului economic unic și informațional comun, dar nu sunt pregătite să-și asume responsabilități sporite din cauza propriilor sale slăbiciuni.

Existența unor teme dificile (afacerile veroase din Transnistria, legalizarea capitalului rusesc din regiune, substituirea trupelor de pacificare existente cu forțe civile sub mandat internațional)

blochează aceste negocieri, iar soluțiile se găsesc în afara acestui format. RM va spori aplicarea instrumentelor menite să faciliteze accesul diferențial spre piața europeană al unor grupuri de exportatori privați din regiune, conectați la sistemul de preferințe (ATP) la exporturi și atragerea unor investiții străine în reconstrucția regiunii. SUA precum și state importante ale UE vor continua să sprijine acțiunile concrete pe teren, cu scopul reintegrării teritoriale (demararea unor proiecte de infrastructură pe plan local/intercomunal, de liberă circulație a capitalului și a serviciilor, a forței de muncă, de diplomație populară), dar nu pot accelera un proces căruia îi lipsește o ghidare inteligentă pe plan local. Orice eforturi în domeniul economic vor fi lipsite de sens însă dacă RM nu-și va folosi în mod rezonabil resursele simbolice: legalitatea, statul de drept, justiția, presa liberă, în scopul extinderii conceptului de cetățenie către toată populația regiunii.

AGRICULTURĂ

Evoluții curente în agricultură

În anul 2006, producția agricolă a constituit în prețuri curente 13965 milioane lei, ceea ce constituie 95,4% în prețuri comparabile față de anul precedent. Comparativ cu anul 2000, producția agricolă din anul trecut a constituit 110,6% (în anul 2001 – 106,4%, 2002 – 110,1%, 2003 – 95,2%, 2004 – 115% și 2005 – 116%). Reducerea producției agricole a fost determinată de descreșterea producției de cereale și leguminoase boabe, porumb pentru boabe, tutun, fructe și struguri. Un impact neînsemnat poate fi atribuit reducerii producției de lapte. Pentru anul 2007, conform prognozelor noastre, creșterea în agricultură va constitui 4%.

La începutul anului 2007 sunt semnalate unele progrese, în opinia noastră, netemeinice în deblocarea exporturilor moldovenești în Federația Rusă. Ridicarea interdicțiilor la exportul produselor animaliere și temporar la produsele vegetale în Federația Rusă nu constituie la moment o dezlegare a nodului gordian, care caracterizează relațiile comerciale dintre Republica Moldova și Federația Rusă. Pe de altă parte, sunt atestate progrese în armonizarea reglementărilor naționale cu cele europene în domenii specifice agriculturii. În anul 2006 au fost aprobate 12 norme sanitare veterinare, elaborate de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Fitotehnie

În anul 2006, recolta principalelor culturi cerealiere a fost una din cele mai joase înregistrate în ultimii 5 ani. Recolta globală a cerealelor și leguminoaselor boabe a constituit 2298 mii tone¹.

Astfel, la finele campaniei de recoltare, de pe o suprafață de 1076,5 mii ha au fost recoltate 682 mii tone de grâu (productivitatea medie – 23,5 chintale la 1 ha), ceea ce constituie o reducere cu 365 mii tone sau cu 35% față de anul precedent, 202 mii tone de orz de toamnă, ceea ce constituie o reducere cu 39 mii tone sau cu 34% față de anul precedent și 1324 mii tone de porumb (productivitatea medie – 28,8 chintale la 1 ha), ceea ce constituie o reducere cu 167 mii tone sau cu 11% față de anul precedent. Recoltele slabe de cereale de toamnă au fost determinate în mare măsură de condițiile climatice nefavorabile înregistrate în iarna anului 2006 și de diminuarea suprafețelor înființate.

În anul 2006, recolte globale mai reduse comparativ cu anul precedent mai sunt remarcate la următoarele culturi agricole: tutun – 5 mii tone (productivitatea medie – 13,8 chintale la 1 ha), ceea ce constituie o reducere cu 1,4 mii tone sau cu 23 % față de anul precedent, la culturile pomicole, la care cantitatea obținută de fructe nu a depășit 320 mii tone (productivitatea medie – 31,2 chintale la 1 ha), ceea ce constituie o reducere cu 51 mii tone sau cu 14 % față de anul precedent și la producția de struguri – 465 mii tone, (productivitatea medie – 32,5 chintale la 1 ha), ceea ce constituie o reducere cu 53 mii tone sau cu 10 % față de anul precedent. Diminuarea producției acestor culturi este determinată în cea mai mare măsură de reducerea productivității.

¹ Pronosticul CPE pentru anul 2006 (1 ianuarie 2006): cereale și leguminoase boabe – 2200 mii tone.

În anul 2006, producția agricolă sa redus cu 4,6% față de anul 2005.

Progrese netemeinice în deblocarea exporturilor moldovenești în Rusia.

Regres în sectorul vegetal.

Diminuarea producției de cereale, tutun, fructe și struguri - determinată de reducerea productivității.

Tab. 4 Producția medie la hectar la principalele culturi agricole în Moldova (chintale la 1 ha)

	1971-1975	1976-1980	1996-2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Grâu de toamnă	33,7	34,9	24,5	27,2	25,1	5,0	27,5	26,1	23,5
Porumb	35,8	35,7	30,3	23,7	26,7	25,5	30,7	32,7	28,8
Floarea soarelui.	17,6	16,5	12,0	12,2	12,4	11,1	12,4	12,0	13,2
Soia	-	-	9,9	10,1	12,3	10,6	14,1	18,1	14,4
Sfeklă de zahăr	279	280	201	182	227	174	261,4	290,1	278,6
Tutun	14,7	13,1	11,9	9,5	12,8	12,5	13,9	14,2	13,8
Cartofi	-	-	56	90,2	71,9	78,7	91,9	105,4	109,5
Fructe	65,7	67,6	30,5	26,5	27,4	57,1	40,7	36,6	31,2
Struguri	60,6	62,6	33,1	33,5	43,3	47,4	49,5	36,2	32,5

Sursă: *Bariere tehnice în comerțul exterior cu produse agricole. Studiu legislativ, Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală, Chișinău, 2003, ME și datele BNS.*

În schimb, la o serie de culturi agricole, recolta globală a fost superioară celei înregistrate în anul 2005. Astfel, recolta de floarea soarelui a constituit 379 mii tone (productivitatea medie – 13,2 chintale la 1 ha), i-ar de legume – 478 mii tone (productivitatea medie – 111,1 chintale la 1 ha). Creșterea producției acestor culturi a datorat majorării productivității medii la hectar. Pe de altă parte, creșterea recoltelor globale de sfeklă de zahăr – 1181 mii tone și soia – 80 mii tone a fost determinată de extinderea suprafețelor înființate cu aceste culturi.

Estimări pentru anul 2007

Cereale și oleaginoase

La finele anului trecut, grâul furajer era exportat din Republica Moldova la condițiile de livrare CPT Odesa la prețul 137 USD/t, CPT Reni -130 USD/t și FCA -117 USD/t. În aceeași perioadă, prețurile la exportul grâului alimentar constituiau 140 USD/t la condițiile de livrare CPT/Odesa, 170 USD/t – FOB Reni, 170 USD/t CPT/Reni și 138,5 USD/t – FCA. Loturile de porumb erau exportate la condițiile de livrare CPT Reni la prețuri, care oscilau între 155 și 172 USD/t, i-ar cele de orz furajer la prețul de 129 USD/t la condițiile de livrare CPT Reni, 125 USD/t – CPT Odesa și 112 USD/t –FCA.

Soia la finele anului trecut era exportată la prețul de 245 USD/t la condițiile de livrare DAF Belarus, și 170-185 USD/t la condițiile de livrare FCA. Loturile de floarea soarelui au fost comercializate la export la următoarele prețuri: 234 USD/tonă la condițiile de livrare CPT Reni și 233 USD/tonă la condițiile de livrare FCA Ungheni-Cristești.

În februarie 2006, în Ucraina, nivelul minimal a prețului la cereale constituia 795-885 grivne/tonă pentru grâul alimentar (categoria 3) la condițiile de livrare EXW, 730-740 grivne /tonă pentru grâul furajer la condițiile de livrare EXW și 720-730grivne/tonă pentru porumb. În România, conform Patronatului român din industria de morărit, panificație și produse făinoase (ROMPAN) la începutul anului curent, stocurile de grâu au coborât la 1,6 milioane tone de grâu, astfel încât producătorii din sectorul morărit și panificație trebuiau să importeze 300.000 tone de grâu din Ungaria și

Serbia². Conform reprezentanților ROMPAN „prețul unui kilogram de grâu din import trebuia să fie egal cu cel de pe piața internă a României, adică undeva între 0,50 bani și 0,55 bani.

În Moldova, ca și pe piața regională, prețurile pe termen scurt și mediu la cereale se vor menține relativ înalte, datorită cererii mărite la principalele produse din această grupă: grâul alimentară și furajer, orz și porumb atât pe piața mondială, cât și pe cea regională. Un imbold pentru o diminuare lentă a acestora pe piața regională pe un termen scurt și creșterea ulterioară a acestora într-o perspectivă mai lungă poate servi majorarea cotelor la exportul principalelor produse cerealiere din Ucraina și ulterior eliminarea totală a restricțiilor la exportul cerealelor instituite la finele anului trecut în această țară. Însă, situația de pe piață va deveni instabilă în următoarele luni, datorită epuizării stocurilor de cereale, care sunt mult mai mici comparativ cu anii trecuți.

Prețurile pe termen scurt și mediu la cereale se vor menține relativ înalte

Tab. 5 Prognoze privind producerea grâului pe țări în Europa la 25 ianuarie 2007, (milioane tone) International Grains Council, Londra.

	2005	2006/2007	
	Estimări	24 noiembrie 2006, prognoză.	25 ianuarie 2007, prognoză.
Europa	138.1	129.5	129.7
UE-27	133.7	125.1	125.3
Bulgaria	3.5	3.2	3.2
Republica Cehă	4.1	3.6	3.6
Danemarca	4.8	4.7	4.8
Franța	37.0	35.5	35.5
Germania	23.6	22.0	22.0
Ungaria	5.1	4.3	4.4
Grecia	1.1	1.2	1.2
Italia	7.3	6.1	7.2
Polonia	8.8	7.4	7.1
România	7.6	5.6	5.0
Slovacia	1.6	1.4	1.4
Spania	3.3	5.8	5.6
Suedia	2.3	2.0	2.0
Marea Britanie	14.9	14.7	14.7
Alte state ale UE.	8.7	7.7	7.7
Serbia și Muntenegru	2.1	1.8	1.8
Alte state din Europa	2.3	2.6	2.6
CSI	91.0	84.7	85.6
Kazahstan	11.0	12.5	12.5
Rusia	47.6	44.0	44.9
Ucraina	18.7	14.0	13.9
Alte state din CSI	13.8	14.2	14.2
La nivel mondial	618.4	586.6	589.2

Datorită acestui fapt, dar și creșterii prețurilor la resursele energetice și inputurilor utilizate în producerea produselor de panificație, în prima jumătate a anului curent în Republica Moldova poate fi anticipată creșterea prețurilor la articolele de panificație, care se bucură de o cerere sporită. O astfel de creștere, după toate probabilitățile va fi anunțată la mijlocul anului, imediat după finalizarea alegerilor locale. Pe termen mediu, formarea de stocuri de cereale din prima grupă și diminuarea lentă a prețurilor pot deveni problematice în cazul stabilirii unor condiții climatice nefavorabile în

Prețurile la articolele de panificație se vor majora.

² această cantitate constituie circa 1/3 din recolta de grâu obținută în Republica Moldova.

**Perspective
propice pentru
sectorul
oleaginoaselor.**

următoarele luni. Acestea ar putea fi menținerea în continuare a unui nivel redus de umiditate în sol.

Perspectivile pentru sectorul oleaginoaselor pentru anul curent sunt favorabile și sunt determinate de menținerea unei cereri sporite pe piață și de o creștere moderată a prețurilor pe piața internă și regională. După toate probabilitățile, suprafețele ocupate de principalele culturi oleaginoase vor cunoaște în Republica Moldova o creștere moderată.

Produse alimentare

**Incertitudine pe
piața zahărului.**

Majorarea suprafețelor înființate cu sfeclă de zahăr cu 25,4% în anul 2006 (42,9 mii ha.) comparativ cu 2005 (34,2 mii ha.) a dus la majorarea volumului global a sfeclei de zahăr obținute în Republica Moldova cu circa 180 mii tone față de anul 2005.

Acest fapt, dar și căderea prețurilor pe piețele externe a determinat reducerea prețurilor la zahăr pe piața internă. În acest sector va persista o incertitudine totală, datorită condițiilor mult mai dezavantajoase stabilite pentru întreprinderile de procesare la export. În anul curent, exportatorii de zahăr, după toate probabilitățile nu vor mai beneficia de cote la exportul de zahăr în România în regim preferențial în mărime de 14000 tone. Aceasta cotă, anual, era stabilită în cadrul Comisiei interguvernamentale moldo-române de colaborare economică și integrare europeană. Cota la exportul zahărului din Republica Moldova în România era repartizată doar agenților economici producători de zahăr, în funcție de cantitatea de zahăr produs din recolta anuală obținută de sfeclă de zahăr.

O influență negativă asupra prețurilor la zahăr va fi exercitată și de conjunctura nefavorabilă de pe piețele statelor vecine. Astfel, în Ucraina, stocurile de zahăr au cunoscut mărimi exorbitante, i-ar prețurile sau diminuat brusc până la 2400 - 2480 grivne/tona la condițiile de livrare EXW în funcție de regiune. În anul trecut, cantitatea de zahăr produsă în această țară a constituit 2,6 milioane tone, ceea ce constituie o depășire cu circa 570 mii tone a cotelor instituite de stat pentru întreprinderile de procesare a sfeclei de zahăr. Luând în calcul, rezervele de zahăr rămase din anul trecut, cantitatea necesară pentru consumul intern a fost depășită cu circa un milion de tone.

O supraproducere de acest gen este înregistrată și în Republica Belarus. În anul 2006, recolta de rădăcini dulci obținută în acest stat a constituit 3,96 milioane tone, ceea ce constituie o depășire a capacităților de producere a întreprinderilor de procesare cu 0,7 milioane tone. Pentru a dezamorsa situația, instituția centrală de specialitate din această țară la începutul anului curent a recomandat insistent întreprinderilor agricole să diminueze suprafețele înființate cu sfeclă de zahăr și să exporteze materia primă stocată!

Zootehnie

**Creștere cu 4,4 la
sută în sectorul
animalier.**

În anul 2006, în sectorul animalier a fost înregistrată o creștere a producției animaliere cu 4,4 la sută comparativ cu anul 2005. Majorarea producției agricole a datorat creșterii producției animale (producția de creștere a vitelor și păsărilor) - și producției de ouă. În schimb, după o creștere constantă a producției de lapte pe parcursul ultimilor trei ani, în anul trecut a fost înregistrată o scădere a producției cu circa 13 mii tone sau cu 2 la sută. Această reducere a datorat diminuării efectivului de animale și productivității.

● POSIBILITĂȚILE DE EXPORT ALE SECTORULUI ZOOTEHNIC.

Posibilitățile de export ale sectorului zootehnic sunt destul de limitate. Drept argument pot servi datele referitoare la soldul înregistrat în anul 2006 în comerțul exterior cu produse animaliere și de origine animalieră. Din principalele grupe de mărfuri comercializate în cadrul tranzacțiilor comerciale externe, numai în comerțul cu animale vii, Moldova are un sold pozitiv. În comerțul cu produsele din celelalte grupe, cum ar fi: "carnea și măruntaiele comestibile", "pește", "lapte și produse lactate, ouă de păsări, miere naturală", "preparate din carne", "piei brute", "lână și deșeuri de lână", importurile depășesc vădit exporturile.

Reluarea exporturilor în Rusia și în Ucraina, cât și unele bariere tarifare la importul în Moldova a produselor animaliere, instituite prin modificările operate în tariful vamal în ultima lună a anului 2006 și intrate în vigoare cu începerea de la 1 ianuarie 2007 au o semnificație deosebită pentru sectorul zootehnic, nu printr-o eventuală creștere a exporturilor pe termen scurt, care nu este posibilă, dar printr-un impact pozitiv asupra sectorului de producere și a pieței interne de

desfacere. În acest sens, nu este cazul să așteptăm rezultate imediate. De asemenea, nu este cazul să credem că în Rusia și Ucraina, nișele de pe piață sunt bătute în cui în așteptarea câtorva exportatori moldoveni.

Armonizarea reglementărilor interne la cele europene este un lucru firesc. Pe parcursul anului trecut, au fost aprobate 8 norme sanitare veterinare elaborate de către Ministerul Agriculturii în conformitate cu directivele europene. Multe altele sunt în așteptare. Este un randament destul de bun. Repercusiunile acestor norme asupra exportatorilor la moment, în mod firesc sunt mici, dar pe viitor vor ajuta foarte mult atât exportatorii, cât și producătorii de produse animaliere. În ceea ce privește exporturile moldovenești de produse animaliere în UE: acestea vor fi posibile numai atunci când vor întruni câteva cerințe cumulativ: va exista o ofertă de export acceptabilă pentru importatorii din UE, vor fi aplicate integral normele sanitare deja aprobate și cele care își așteaptă rândul, i-ar producătorii și exportatorii se vor conforma în totalitate cerințelor acestora.

În comerțul exterior cu produse din sectorul animalier – sold negativ constant.

Ridicarea interdicțiilor la exporturile în Rusia și Ucraina și modificările operate în tariful vamal vor avea un impact pozitiv asupra sectorului de producere și a pieței interne de desfacere.

Tab. 6 Efectivul de animale în perioada anilor 2001-2006.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bovine, total	405	410	373	331	311	311	304
din care vaci	272	279	256	231	217	218	214
Porcine	449	508	446	398	462	464	543
Ovine și caprine	946	956	938	942	938	948	917
Păsări	14119	14995	15765	17522	22235	-	-

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Pentru anul 2007, contrar așteptărilor instituțiilor de specialitate, schimbări de proporții în sectorul animalier nu pot fi anticipate. Cauzele unor previziuni neoptimiste de acest gen sunt multiple:

În sectorul animalier, nivelul mortalității animalelor e în creștere.

- Efectivul de animale pe parcursul ultimilor ani este în scădere. Astfel, la 1 ianuarie 2007, efectivul de bovine, a ovinelor și caprinelor, a păsărilor a constituit 98 la sută față de numărul înregistrat în aceeași perioadă a anului trecut. O excepție constituie numărul porcinelor care s-a majorat cu 18 la sută.

Avicultura fără piețe de desfacere.

- În sectorul animalier este înregistrată o creștere a nivelului mortalității animalelor. Astfel, în anul 2006, nivelul mortalității animalelor a înregistrat la întreprinderile agricole următorii indici: la bovine – 5,1 la sută (3,5% în anul 2005), la porcine – 9,7% (3,5% în anul 2005) și la ovine și caprine – 6,4 la sută (4,8% în anul 2005).

Efectivul de animale pe parcursul ultimilor ani este în scădere.

- În avicultură, cea mai stabilă ramură din sectorul zootehnic persistă o serie de riscuri care nu sunt de neglijat: situația epizootică complicată din regiune și lipsa piețelor de desfacere.
- Suprafețele înființate cu culturi pentru nutreț au o pondere nesemnificativă în structura înființărilor agricole.

Politici agricole

Ponderea culturilor pentru nutreț în structura înființărilor agricole - nesemnificativă.

La 28 decembrie 2006, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Fondul nominalizat este aprobat prin Legea bugetului de stat pentru anul 2007 în sumă de 240 milioane lei, ceea ce constituie o majorare a resurselor alocate în fondul respectiv la momentul adoptării legii similare pentru anul 2006 și o diminuare cu 16 milioane lei față de suma fondului nominalizat, modificată prin Legea nr. 391-XVI din 08.12.2006.

Conform Hotărârii Parlamentului, resursele financiare din fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli prevăzut pentru anul 2007 sunt repartizate în următorul mod:

1) Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare 120 de milioane de lei, inclusiv:

a) 15 milioane lei pentru subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr;

b) 3 milioane lei pentru subvenționarea cultivatorilor de tutun;

c) 17 milioane lei pentru stimularea producerii materialului săditor pomicol și înființării plantațiilor pomicole;

d) 3 milioane lei pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului;

e) 2 milioane lei pentru susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice;

f) 45 milioane lei pentru subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticidelor) și de fertilizanți (îngrășămintelor minerale);

g) 15 milioane lei pentru subvenționarea sectorului zootehnic;

h) 20 milioane lei pentru subvenționarea procurării tehnicii și utilajului agricol;

2) Întreprinderii de Stat „Moldresurse” 20 de milioane de lei pentru stimularea creării de stațiuni tehnologice de mașini;

3) Ministerului Finanțelor, prin intermediul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, 100 de milioane de lei pentru subvenționarea producătorilor agricoli la livrarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie.

Prin urmare, în anul 2007, direcțiile subvenționate din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli se extind cu trei direcții noi: dezvoltarea culturii nucului, dezvoltarea agriculturii ecologice și dotarea cu tehnică și utilaj a producătorilor de legume.

De asemenea, regulamentul este îmbunătățit în comparație cu cel din anul trecut prin introducerea unor grile de productivitate plauzibile la subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr și de tutun. De exemplu, producătorii de sfeclă de zahăr vor putea beneficia de subvenții în mărime de 200 lei pentru fiecare hectar înființat și suplimentar de plăți în sumă de:

100 lei/ha în cazul obținerii unei productivități de 25-30 t/ha.

150 lei/ha în cazul obținerii unei productivități de 30-35 t/ha.

200 lei/ha în cazul obținerii unei productivități de peste 35 t/ha.

În anul 2006, producătorii de sfeclă de zahăr beneficiau de o susținere de 250 de lei pentru fiecare hectar însămânțat și suplimentar de alocații în valoare de 10 lei pentru fiecare tonă livrată întreprinderilor de procesare, cu condiția că recolta sfeclei în anul de subvenționare să depășească 22 de tone la ha. Acest plafon de productivitate este net inferior productivității medii pe țară înregistrată în anii 2005-2006. Un dezavantaj a noilor prevederi constituie diminuarea suportului financiar în raport pe o unitate de suprafață (ha). Însă, acest dezavantaj este compensat prin mărirea numărului de potențiali beneficiari de subvenții din partea statului.

În cazul prevederilor ce reglementează modul și condițiile pe care necesită să le întrunească producătorii de tutun, se remarcă o îmbunătățire considerabilă față de prevederile din anul trecut. Acestea se referă la grilele de productivitate raționale, la creșterea suportului din partea statului pe o unitate de suprafață cultivată și la condițiile de eligibilitate pe care trebuie să le întrunească beneficiarii de subvenții, care sunt mult mai avansate comparativ cu anul precedent. Probabil, că la elaborarea regulamentului s-a luat în considerație faptul, că acest sector din agricultură rămâne în continuare foarte important și necesită să fie susținut de stat. În anul trecut suprafețele ocupate cu tutun au fost de 6,7 ori mai mici comparativ cu anul 2000. Această situație a generat un deficit acut de materie primă pe piață internă în condițiile unei cereri mărite. De aceea, nu-i de mirare, că în ianuarie-noiembrie 2006, fabricarea produselor de tutun în țară sa redus cu 22% față de perioada similară a anului trecut.

La stimularea producerii materialului săditor pomicol și înființării plantațiilor pomicole, în sfârșit s-a ajuns la situația, când agricultorii nu mai sunt discriminați în funcție de suprafața de teren aflată în gestiune. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare la elaborarea regulamentului a ținut cont de prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1043 din 08.09.2006 cu privire la

Grile de productivitate plauzibile la subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr și de tutun.

Condiții de eligibilitate mai avansate pentru beneficiarii de subvenții.

Suprafețele ocupate cu tutun în anul 2006 de 6,7 ori mai mici comparativ cu anul 2000

Agricultorii nu mai sunt discriminați în funcție de suprafață.

perfecționarea mecanismului de acordare a subvențiilor în agricultură, care prevede expres, că „subvențiile vor fi acordate producătorilor agricoli, indiferent de tipul de proprietate, forma organizatorico-juridică sau mărimea gospodăriei, în baza unor criterii de eligibilitate obiective și transparente. Criteriile de selectare a beneficiarilor vor fi revizuite pentru specificarea procedurilor utilizate în cazurile în care mijloacele disponibile nu vor putea satisface toate cererile, iar suprafața de plantare a viilor și livezilor, eligibilă pentru subvenționare, va fi redusă la 0,5 ha.” În anul 2006, de compensarea parțială a cheltuielilor de producere sau de procurare a materialului săditor pomicol pentru înființarea pepinierelor și plantațiilor pomicole beneficiau agenții economici care au înființat pepiniere și cei care au înființat, începând cu anul 2005, plantații pomicole pe o suprafață totală de cel puțin 5 ha, conform proiectului de înființare. În cazul înființării de plantații pomicole cu o suprafață mai mică de 5 ha, se acordau compensații cu condiția comasării lor cu plantațiile înființate în ultimii 3 ani, a căror suprafață totală să nu fie mai mică de 5 ha.

În anul curent, subvențiile vor fi acordate:

- pentru producerea materialului săditor pomicol (pomi altoiți) - în mărime de 20,0 mii lei la un hectar de suprafață a câmpului I (pentru altoirea la masă) sau a câmpului II (pentru altoire prin oculare);
- pentru înființarea, începând cu toamna anului 2006, a plantațiilor pomicole, cu soiuri înscrise în Registrul soiurilor de plante al Republicii Moldova - în mărime de 10,0 mii lei la un ha de suprafață plantată cu specii sămânțoase și în mărime de 7,5 mii lei – pentru un ha de suprafață plantată cu specii sămburoase.

Referitor la unele direcții, care sunt susținute în premieră în republică - dezvoltarea culturii nucului și dezvoltarea agriculturii ecologice. Conform regulamentului, utilizarea mijloacelor prevăzute pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului în sumă de 3 milioane lei se va efectua în baza Regulamentului cu privire la modul de creare și utilizare a fondului pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.189 din 5 martie 2001³. De mijloacele prevăzute pentru susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice vor beneficia agenții economici pentru cheltuielile suportate în perioada de conversiune la agricultura ecologică. Mărimea suportului acordat de stat va constitui 700 de lei pentru un ha, i-ar suprafața totală eligibilă pentru subvenționare în țară pentru anul 2007 este 3000 ha.

În final, regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli elaborat de MAIA și aprobat în anul curent de Parlament este îmbunătățit substanțial în comparație cu regulamentul similar din anul 2006. Acest fapt, datorează într-o mare măsură și conlucrării Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare cu societatea civilă, în special cu Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală. Mai multe propuneri lansate de către Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală în cadrul campaniei de advocacy pentru eficientizarea sistemului de susținere a agriculturii la finele anului trecut au fost preluate și incluse în noul regulament. Însă, în continuare mai există rezerve mari, neutilizate pentru perfecționarea acestuia cu scopul extinderii numărului de potențiali beneficiari de suport din partea statului, asigurării unei transparențe mai mari în gestionarea mijloacelor financiare ale fondului și implicit a creșterii eficienței acestora.

³ Prin legea bugetului de stat pentru anul 2007, deja este aprobat fondul special pentru încurajarea dezvoltării nucului în sumă de 3 milioane lei.

BUSINESS

Declinul industriei naționale a continuat în ultimul trimestru al anului curent, iar sectorul serviciilor s-a dezvoltat într-un ritm lent.

Deși nivelul investițiilor străine a depășit plafonul de 330 mln. USD, acest fapt a fost insuficient în atenuarea situației dramatice în care se află economia țării. Eforturile conducerii țării de a îmbunătăți relațiile cu țările vecine și principalii parteneri economici nu au înregistrat succese remarcabile.

Considerăm că până la sfârșitul anului 2007, volumul producției industriale va cunoaște o ușoară creștere, însă nu va ajunge la nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2005. Criza din sectorul industrial va continua în pofida promisiunilor autorităților din Federația Rusă de a normaliza relațiile comerciale cu R. Moldova.

Experții ME consideră, că până la sfârșitul anului curent, volumul producției industriale va crește cu 3% comparativ cu anul 2006, însă va fi sub nivelul volumului de producție înregistrat înainte de criza declanșată la începutul anului 2006. Pentru sectorul serviciilor, pronosticăm o creștere de 6% până la sfârșitul anului 2007, iar pentru anul 2008 anticipăm o creștere industrială de 5% și a serviciilor de 7%.

Nivelul investițiilor

Anul 2006 a fost cel mai reușit an pentru Republica Moldova în atragerea investițiilor străine directe a căror influx a atins nivelul de 336,4 mln. USD.

Pe plan extern, s-au creat mai multe premise care ar putea contribui la susținerea și chiar creșterea investițiilor în țara noastră, dintre care le menționăm pe următoarele:

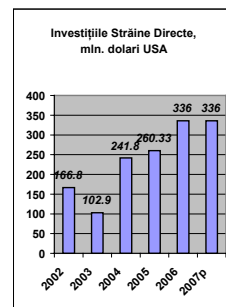
1. Aderarea României la UE a contribuit la orientarea investitorilor spre țările din Est, unde forța de muncă rămâne în continuare a fi ieftină și suficient de calificată;
2. Statutul de țară vecină cu Uniunea Europeană va asigura accesul la fondurile UE, care vor permite îmbunătățirea infrastructurii;
3. Concurența intensă pe piețele din Vest contribuie la deplasarea spre Est a proceselor de producție cu utilizare intensă a forței de muncă.

Republica Moldova are toate șansele să mărească semnificativ nivelul investițiilor, în condițiile în care ar reuși să creeze un mediu stabil din punct de vedere politic, să-și orienteze eforturile în eradicarea corupției la nivelul funcționarilor de stat și să insiste în reformarea cadrului legal care inhibă dezvoltarea afacerilor. Pentru anul 2007, pronosticăm un nivel de investiții egal, cel puțin, nivelului din 2006, în anul 2008 așteptându-se o creștere a acestora.

Ritmul de creștere în construcții

Pe parcursul anului 2006, volumul lucrărilor de antrepriză efectuate de întreprinderile de construcții-montaj a înregistrat comparativ cu anul 2005, o creștere sporită, ajungând la nivelul de 24%. Dezvoltarea sectorului construcțiilor a generat o creștere a numărului operatorilor din acest domeniu, prețurile la imobile atingând recordul. Majoritatea lucrărilor au fost efectuate în capitală, tendință care se va păstra și pe viitor. În anul

În anul 2007, creșterea volumului producției în industrie va constitui 3%, iar în sfera serviciilor-6%.

Declinul industriei naționale a fost cauzat de sistarea exportului de băuturi alcoolice și de regresul înregistrat în alte sectoare industriale.

Sectorul construcțiilor va continua să crească și în anul 2007, dar într-un ritm mai scăzut.

2007 presiunile asupra „jucătorilor” de pe piața imobiliară se vor intensifica, forțându-i să găsească soluții noi, care vor dinamiza tranzacțiile pe această piață. Piața imobiliară solicită instrumente ipotecare caracterizate prin dobânzi reduse și termene lungi, o rată mai scăzută a primei tranșe și proceduri mai simplificate de obținere a împrumuturilor ipotecare.

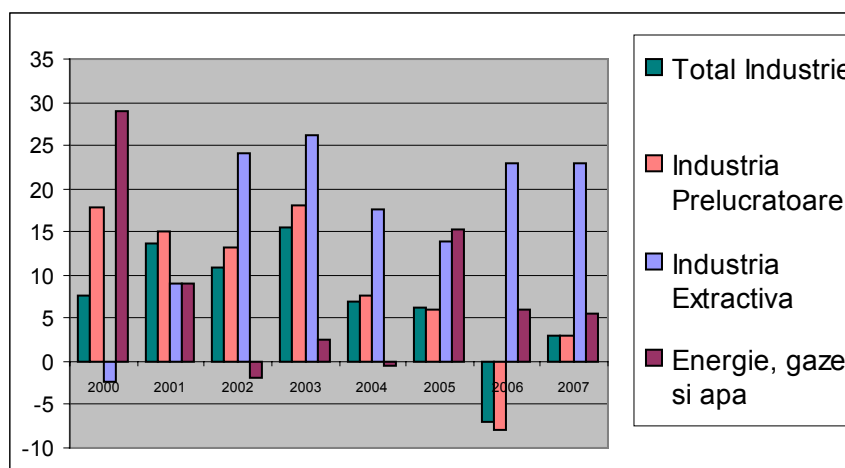
Sfârșitul anului 2006 a fost marcat de o supraoferta la locuințe, în mod special, pe piața primară. Sectorul construcțiilor va continua să crească și în anul 2007, dar într-un ritm mai scăzut, tendință care se va menține și în anul 2008.

Industria națională – în impas

Pentru a-și reveni, industria națională are nevoie de cel puțin 2 ani.

Declinul industriei naționale a continuat până la sfârșitul anului 2006, când volumul producției industriale a scăzut la nivelul de 93.1%, comparativ cu anul precedent. Deși cauza principală a acestei situații a constituit-o criza exporturilor vinurilor în Federația Rusă, se observă că și alte sectoare industriale înregistrează un declin.

Graf. 4 Ritmul de creștere a producției în sectoarele industriei naționale

Sursa: BNS, CPE

Factorul care a cauzat, în parte, diminuarea producției din aceste sectoare este competitivitatea slabă a producției industriei autohtone, care nu face față concurenței nici pe piața locală, nici pe piețele străine. Doar întreprinderile cu acces pe piețele externe, care s-au racordat la cerințele de calitate a țărilor respective, au reușit să mențină tendințe pozitive de dezvoltare. Într-o criză profundă se află întreprinderile din industria alimentară, iar descreșterea producției de vinuri a afectat și producția de hârtie și de carton, pe cea de sticlă și articole din sticlă. Industria națională va avea nevoie de cel puțin 2 ani pentru a reveni la ritmul de creștere a nivelului de producție de la sfârșitul anului 2005. Pe parcursul anului 2007, în industrie se va înregistra o creștere de 3%, iar în anul 2008—cu 5%.

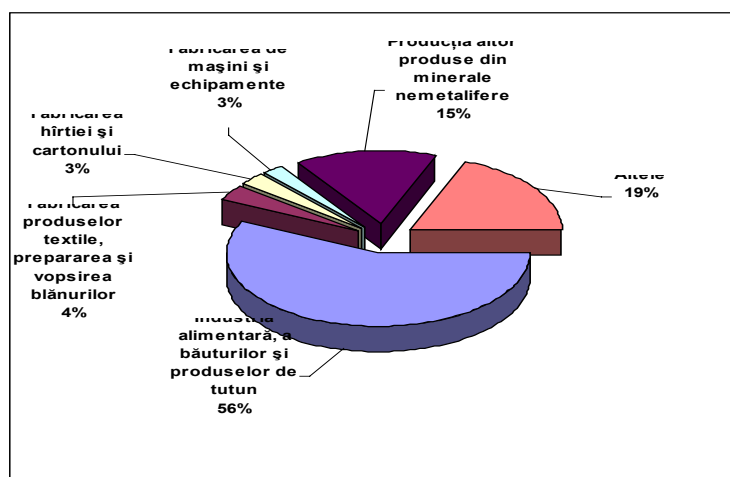
Industria prelucrătoare

Descreșterea cu 8% a volumului producției în industria prelucrătoare a determinat o diminuare cu 7,7% a volumului total al producției industriale. Aceasta se explică prin gradul mare de influență al industriei prelucrătoare

asupra sectorului industrial în întregime, datorită ponderii înalte pe care o deține. Industria prelucrătoare a fost afectată, la rândul ei, de scăderea cu 19% a volumului de producție în industria alimentară și cea a băuturilor. Ultima a avut o astfel de prestație, din cauza scăderii volumului de producție la întreprinderile cu următoarele activități: fabricarea vinului – de 2 ori, fabricarea băuturilor alcoolice distilate – cu 37%, fabricarea uleiului și a grăsimilor – cu 9%, fabricarea produselor de tutun cu 23%.

O scădere atât de bruscă a volumului producției în cadrul întreprinderilor din industria prelucrătoare nu poate fi atribuită doar crizei exporturilor de vinuri. Se observă o tendință clară de înrăutățire a situației și la alte întreprinderi, cauza principală fiind capacitatea redusă a produselor acestora de a concura pe piața locală și, prin urmare, reducerea cotelor pe care le ocupă pe piața locală. La aceasta se mai adaugă și insuccesele în eforturile de promovare a exporturilor.

Graf.5 Structura industriei prelucrătoare; %

Sursa: BNS

Lipsa investițiilor, tehnologiilor și a managementului performant rămâne a fi în continuare un impediment în dezvoltarea cu succes a multor întreprinderi din ramurile industriale. Redresarea situației din cadrul industriei naționale depinde și de posibilitatea revenirii vinurilor moldovenești pe piața Rusiei, dar și de îmbunătățirea continuă a calității vinurilor combinată cu sporirea eficienței în procesul de producție. Îmbunătățirea calității vinurilor pe seama măririi semnificative a costurilor de producție nu presupune și creșterea atractivității acestor produse pe piața externă.

În același timp, o dată cu revenirea vinurilor fabricate în Moldova pe piața Federației Ruse, acestea vor trebui să fie de o calitate mai bună, ceea ce va implica costuri suplimentare de producție și în consecință, scumpirea produsului finit, fapt care va conduce la creșterea prețului de desfacere și la poziționarea vinurilor pe un segment superior al pieței. Volumul vânzărilor pe acest segment va fi considerabil mai mic, iar la o marjă a profitului mai mică, veniturile realizate de către producători vor fi mai modeste (vezi capitolul Comerțul Exterior).

Lipsa investițiilor, tehnologiilor și a managementului performant rămâne în continuare un impediment în dezvoltarea întreprinderilor industriale.

Acumularea stocurilor a distorsionat imaginea reală a stării de lucruri din industria națională.

● INERȚIA INDUSTRIALĂ ÎN 2006

Volumul producției industriale realizat în cadrul unei economii se distribuie între consumul intern și exporturi, surplusul fiind stocat.

După părerea experților CPE, o scădere și mai bruscă, decât cea înregistrată în prezent, a volumului producției industriale, pe fundalul scăderii exporturilor și al reducerii consumului intern al producției autohtone, a putut fi prevenită prin faptul că întreprinderile au continuat producția pe seama măririi stocurilor. În cazul în care creșterea stocurilor ar fi oprită, scăderea volumului producției

industriale ar fi și mai drastică. Cu alte cuvinte, industria a continuat să producă din inerție, în speranța că stocurile acumulate vor găsi piețe de desfacere. Înțelegerea acestui fenomen este foarte important pentru a crea un tablou cât mai real asupra stării de lucruri din acest sector al economiei. Succesul oricărei activități economice se măsoară nu doar după capacitatea de a produce, ci, mai degrabă, după capacitatea de a comercializa producția realizată. Creșterea stocurilor a distorsionat imaginea reală a stării de lucruri din industria națională, dar a permis continuarea procesului de producție la întreprinderi.

Industria extractivă

Pe parcursul anului 2006, creșterea de 23% a volumului producției în industria extractivă, comparativ cu 2005, a fost alimentată de creșterea sectorului construcțiilor. Pentru anii 2007, pronosticăm o menținere a ritmului de creștere, dar la un nivel mai scăzut.

Producția și distribuția de energie electrică, termică, de gaze și de apă caldă

Anul 2006 a fost marcat de o creștere a prețului pentru gaze naturale. La sfârșitul anului, Republica Moldova a ajuns la un acord comun cu concernul *Gazprom* pentru livrarea gazelor naturale în anul 2007 la un preț de 170 dolari SUA pentru 1000m³. Până în anul 2011, prețul va crește în continuare ajungând la cotele medii europene. Pe parcursul anului 2006, volumul producției și al distribuției de energie electrică și termică, de gaze și de apă caldă a crescut cu 6%, dintre care producția și distribuția energiei electrice cu 5%, iar aprovizionarea cu aburi și apă caldă cu 9%. Astfel, se atestă o încetinire a ritmului de creștere, comparativ cu anul 2005, când se înregistra o mărire de 13%, față de 2004. În anii 2007 și 2008, situația în acest sector nu se va schimba semnificativ, rata de creștere stabilindu-se la nivelul de 5-6%.

Încetinirea ritmului de creștere și în sectorul serviciilor

Pe parcursul anului 2006, ritmul de creștere a volumului serviciilor prestate populației a fost în continuă descreștere, ajungând sub nivelul așteptat. Astfel, în 2006, creșterea a constituit doar 4.7%, în comparație cu anul 2005. În anul 2006 varia servicii au devenit mai accesibile păturilor largi ale populației. Acest lucru se datorează faptului, că mai mulți prestatori de servicii nu și-au ajustat prețurile ca urmare a nivelului înalt de inflație.

Ca urmare a creșterii veniturilor populației și a remitențelor importante, anumite categorii de servicii au fost utilizate mai pe larg, în același timp,

numărul utilizatorilor acestor servicii a crescut. Cea mai mare creștere a înregistrat-o operatorii de telefonie mobilă. Cei doi operatori de pe piața moldovenească au realizat în 2006 o creștere de 38% comparativ cu anul precedent.

În anul 2007, se așteaptă o intensificare a concurenței această piață, o dată cu apariția celui de-al treilea operator de telefonie mobilă și, recent, eliberarea a încă unei licențe unei companii de telefonie mobilă, pentru tehnologia GSM. Toate acestea au intensificat eforturile operatorilor de a-și menține clientela prin programe de fidelitate, iar pe parcursul anului 2007, pe lângă diversificarea serviciilor și îmbunătățirea calității, consumatorii se vor bucura și de o ușoară scădere a prețurilor, ca urmare a intensificării concurenței, ce se va manifesta atât prin extinderea ofertei (menținându-se tarifele existente la unele servicii), cât și prin reducerea tarifelor. În mod special, se va intensifica lupta pentru noi abonați prin lansarea unor oferte multiple care să-i încurajeze pe potențialii clienți să facă alegerea în favoarea unuia sau altui operator.

Pe parcursul anului 2006, numărul utilizatorilor de internet a crescut mai bine de 2 ori și a ajuns la nivelul de 459,9 mii de utilizatori. Această piață de servicii are un potențial mare de creștere, încă neexplorat. Numărul utilizatorilor de internet va fi în continuare creștere în anul 2007. Pe parcursul anului precedent, numărul utilizatorilor de telefonie fixă s-a majorat continuu, crescând și vânzările. Numărul abonaților rețelei CDMA a depășit 52 de mii de abonați.

Alături de construcții și transporturi, telecomunicațiile ocupă unul din primele locuri în dezvoltarea sectorului serviciilor. În anul 2006, volumul total din sectorul telecomunicațiilor și al tehnologiilor informaționale a constituit 270 mln.USD, în anul 2007 continuând să crească. Pe parcursul anului 2006, volumul mărfurilor transportate s-a redus cu 4.4% în comparație cu anul precedent. Dificultățile prin care trece industria națională a afectat și ramura transportului de mărfuri.

În domeniul transportului de pasageri se observă o tendință de creștere, acest fapt explicându-se prin deplasările frecvente a unui număr mare de cetățeni care lucrează peste hotare. Pe parcursul anului 2007, tendința de majorare a numărului de pasageri se va menține, volumul mărfurilor transportate va înregistra, de asemenea, o ușoară creștere.

Comerțul

În anul 2006, fiind alimentat de remitențele de peste hotare, volumul vânzărilor cu amănuntul a crescut cu 9%. Comparativ cu anul 2005, acest nivel reprezintă o încetinire cu 4% a volumului vânzărilor de mărfuri cauzată, pe de o parte, de reorientarea preferințelor consumatorilor, care își canalizează veniturile disponibile în alte domenii, cum ar fi economiile, investițiile în imobile, iar, pe de altă parte, de faptul că un număr important de gospodării casnice și-au satisfăcut, în mare, nevoile de achiziții ale bunurilor de primă necesitate.

Un alt factor care a contribuit la încetinirea ritmului de creștere a volumului vânzărilor este menținerea unei rate înalte la dobândă pentru împrumuturile destinate consumului de acest ordin. Pentru anul 2007, pronosticăm o majorare cu 8% a volumului vânzărilor cu amănuntul, acest nivel menținându-se și în anul 2008.

**În anul 2007,
volumul total
din sectorul
telecomunicațiilor
și al tehnologiilor
informaționale
va continua să
crească.**

În ceea ce privește gradul de facilitare a afacerilor, Moldova a cedat poziția anterioară, plasându-se de pe locul 88 pe locul 103.

Micul Business

Deși numărul afacerilor mici este în continuă creștere și, la prima vedere, pare că eforturile conducerii țării sunt îndreptate pentru crearea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea micului business, condițiile existente sunt însă departe de cele așteptate de către oamenii de afaceri. Pe de o parte, Moldova și-a propus realizarea unor obiective importante ca: reducerea impozitelor, întărirea sistemului de administrare fiscală, creșterea transparenței, simplificarea cadrului legal ce reglementează activitatea de întreprinzător etc., pe de altă parte însă, în continuare statul se implică foarte mult în economie, multe din prevederile legale ajungând să fie impedimente în calea libertății antreprenoriale.

Adoptarea în luna august anului 2006 a *Legii cu privire la principiile de bază și la mecanismul de reglementare a activității de întreprinzător* a constituit un alt pas important în vederea asigurării libertății comerțului și a activității de întreprinzător, a concurenței libere și a creării unui cadru favorabil de dezvoltare economică. Ținem să menționăm că deși numărul activităților ce necesită licențierea s-a redus, companiile trebuie să prezinte un set impunător de documente în vederea obținerii licențelor.

Anul 2006 a fost marcat de o dezvoltare masivă a activităților de leasing și microfinanțare. Deși ratele dobânzilor sunt înalte, din cauza nivelului ridicat al inflației și al riscului implicat, atât leasing-ul, cât și instituțiile de microfinanțare rămân a fi surse importante la care apelează micul business pentru a obține finanțarea activității sale. Remarcăm o îmbunătățire considerabilă a posibilităților de creditare a micului business prin ofertele băncilor comerciale.

Pentru anul 2007, pronosticăm o ușoară îmbunătățire a climatului de afaceri și o majorare a numărului afacerilor micro, mici și mijlocii, majoritatea fiind finanțate din surse proprii și din surse atrase în formă de împrumuturi și credite bancare.

COMERȚUL EXTERN

În anul 2006 au luat amploare mai multe procese, originea cărora datorează atât factorilor interni, cât și celor externi. Este cert, că evoluția curentă din comerțul exterior este influențată de unii factori externi, cum ar fi interdicțiile instituite de Federația Rusă la exporturile moldovenești de produse agricole și băuturi alcoolice sau creșterea prețurilor externe la produsele energetice. Dar este adevărat și faptul, că majoritatea problemelor din comerțul exterior au o legătură directă cu problemele existente în politicile de promovare a exporturilor și în cele din economia națională, acumulate preponderent în industrie și agricultură.

Disproporțiile în evoluția exporturilor și importurilor Republicii Moldova au determinat acumularea în anul 2006 a unui sold negativ al balanței comerciale în valoare de 1641,6 milioane dolari, ceea ce constituie o majorare cu 36,7 la sută sau cu 440,6 milioane dolari SUA a deficitului balanței comerciale, comparativ cu anul 2005. Totodată, exporturile moldovenești în premieră au regresat în expresie valorică comparativ cu anul precedent, i-ar ponderea exporturilor în țările Uniunii Europene din volumul total al exporturilor a crescut cu 5,3% față de anul 2005 și a constituit 35,0% sau cu 5,3% mai puțin decât cota exporturilor în statele CSI. În anul curent, cota exporturilor în țările Uniunii Europene va depăși în premieră cota-parte a exporturilor în țările CSI. În anul 2007, conform prognozelor noastre, exporturile și importurile de bunuri și servicii vor crește cu 16% și 19% corespunzător.

Exporturile

În anul 2006, exporturile moldovenești în premieră au regresat în expresie valorică comparativ cu anul precedent. Valoarea acestora în anul 2006 a totalizat 1051,6 milioane dolari SUA, ceea ce constituie o reducere cu 39,7 milioane dolari SUA sau cu 3,6% față de anul 2005.

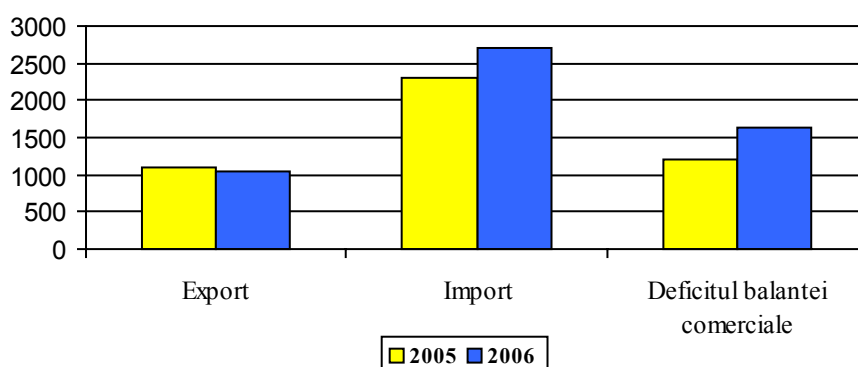
Balanța comercială în anul 2006 a însumat un deficit de 1641,6 milioane dolari.

În anul curent, exporturile în țările UE vor fi superioare celor destinate țărilor CSI.

În anul 2007, exporturile și importurile de bunuri și servicii vor crește cu 16% și 19% corespunzător.

Exporturile în premieră s-au diminuat în expresie valorică comparativ cu anul precedent.

Graf. 6. Comerțul exterior al R. Moldova în anii 2005 - 2006.

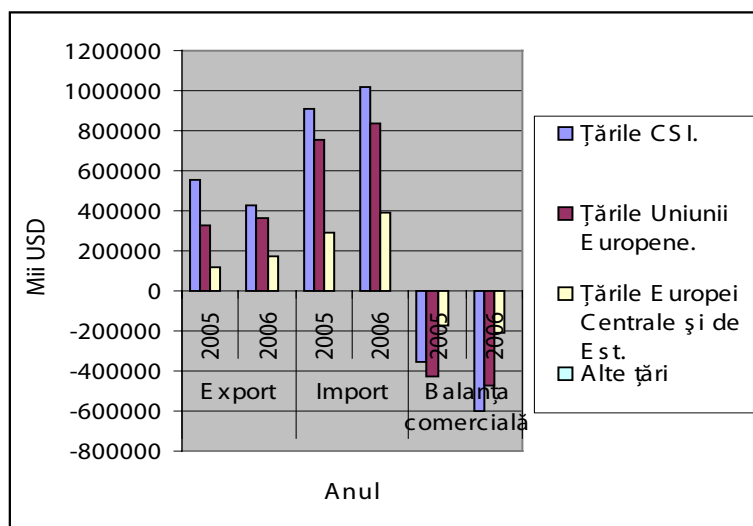

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

În mare măsură, diminuarea volumului exporturilor este explicată prin sistarea livrărilor de băuturi alcoolice în Federația Rusă.

Un impact mai mic asupra volumului exporturilor moldovenești a fost determinat de reducerea livrărilor de mărfuri moldovenești în unele state, care în ultimii ani dețineau o poziție constantă printre primii parteneri comerciali a-i Republicii Moldova – SUA și Italia. Conform datelor BNS, impactul negativ cauzat de reducerea exporturilor în țările indicate a fost atenuat de majorarea volumului de mărfuri livrate către România (+39,3%), Ucraina (+28,9%), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (de 2,5 ori), Polonia (de 1,6 ori), Slovacia (de 1,5 ori), Franța (+44,6%), Elveția (de 1,9 ori), Bulgaria (de 1,8 ori), Kazahstan (+39,7%), Germania (+9,5%), Turcia (+15,4%), Belarus (+4,0%) etc., care a influențat creșterea pe total exporturi respectiv cu 4,0%, 2,6%, 1,5%, 1,3%, 0,7%, 0,7%, 0,6%, 0,6%, 0,6%, 0,4%, 0,3%, 0,3%.

Graf. 7. Comerțul exterior în anii 2005-2006.

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Cu toate acestea, pe termen scurt, ritmul de creștere a exporturilor va cunoaște o ușoară înviorare, facilitată de reluarea exporturilor în Rusia, datorită ridicării parțiale a interdicțiilor rusești și creșterii în continuare a volumului exportului în țările Uniunii Europene și Europei Centrale și de Est.

Geografia exporturilor în anul 2006 sa extins, datorită creșterii fluxului de mărfuri destinat țărilor Uniunii Europene și Europei Centrale și de Est. În anul 2006, fluxurile de mărfuri destinate țărilor Uniunii Europene au crescut până la 368,0 mil. dolari SUA, ceea ce constituie o creștere cu 13,6% față de anul 2005.

Ponderea cotei exporturilor în țările Uniunii Europene din volumul totalul a exporturilor a crescut cu 5,3% față de anul 2005 și a constituit 35,0%. În opinia noastră, în anul 2007 poate fi anticipată o creștere similară, în care, după toate probabilitățile ponderea exporturilor în țările UE va depăși nivelul cotei-părți ce va reveni statelor CSI din totalul exporturilor.

Ritmuri similare de creștere a exporturilor pot fi remarcate și în cazul țărilor Europei Centrale și de Est, în care fluxurile de mărfuri destinate acestor țări în expresie valorică au crescut cu 43,1% comparativ cu anul 2005 și au constituit 173,7 milioane dolari SUA.

Pe termen scurt, ritmul de creștere a exporturilor va cunoaște o ușoară înviorare.

În anul trecut, fluxurile de mărfuri destinate țărilor CSI s-au redus cu 23,1% față de cele înregistrate în anul 2005 și au însumat 424,1 milioane dolari SUA. Ponderea acestora în totalul exporturilor a constituit 40,3%, diminuându-se considerabil comparativ cu anul 2005, în care cota – parte a exporturilor destinate țărilor CSI constituia 50,5%. Această stare de lucruri datorează reducerii exporturilor în Federația Rusă până la 182,0 milioane dolari USA, ceea ce constituie 52,4% față de anul 2005. În anul 2007, în comerțul exterior cu statele CSI, schimbări majore nu vor interveni, chiar și în cazul ridicării totale a interdicțiilor la export instituite pe parcursul anilor 2005-2006 de către Federația Rusă.

Tab. 7 Principali parteneri comerciali ai Moldovei în derularea exporturilor, anul 2006.

	Mil. dolari SUA	În % față de 2005
Rusia	182,0	52,4
România	155,6	139,3
Ucraina	128,8	128,9
Italia	116,9	87,6
Belarus	74,0	104,0
Germania	51,9	109,5
Polonia	39,2	de 1,6 ori
Turcia	28,5	115,4
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	27,3	de 2,5 ori
Kazahstan	24,2	139,7

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Perspective în comerțul exterior cu Federația Rusă.

În prezent sunt oficial ridicate interdicțiile instituite de Federația Rusă la exporturile moldovenești de produse animaliere, temporar pentru o perioadă de o lună cele de produse vegetale din recolta anului 2006 și sunt menținute interdicțiile la exporturile de băuturi alcoolice.

Exportul cu produse animaliere - vezi capitolul „Agricultura”. Exportul cu produse vegetale.

Ridicarea temporară a interdicțiilor la exportul produselor din sectorul vegetal nu reprezintă o soluție de perspectivă, dar mai mult o soluție de captare a atenției în procesul de negociere asupra unor beneficii iluzorii în ceea ce privește revenirea pe pozițiile pierdute pe piața rusă în anul 2005. În opinia noastră, recuperarea volumelor de export a producției vegetale în Rusia de altă dată este practic imposibilă sau foarte greu de atins. “Nișele pe care era prezentă Moldova cu fructe sau legume demult au fost ocupate de alți producători, i-ar recâștigarea lor este foarte problematică.

Ridicarea temporară a embargoului la exportul de produse vegetale - soluție de captare a atenției în procesul de negociere.

Exportul cu produse alcoolice.

Într-o situație asemănătoare cu exportatorii de produse vegetale sunt și exportatorii de băuturi alcoolice. Repetatele vizite ale reprezentanților “Rospotrebnadzor”-ului rusesc și neterminabilele negocieri dintre părți scot la iveală primele elemente ale viitoarei configurații a plasamentului exportatorilor și exporturilor moldovenești pe piața rusă: numărul mult mai mic a exportatorilor, care în cea mai mare parte vor fi reprezentați de întreprinderile cu participarea capitalului rusești și diminuarea cotei - parte a băuturilor alcoolice pe piața rusă de circa 7-8 ori.

O nouă configurație a plasamentului moldovenesc pe piața Rusiei – apariția întreprinderilor monopoliste.

Importurile

În anul 2007, importurile din țările Europei Centrale și de Est vor cunoaște o reducere substanțială, i-ar cele din țările Uniunii Europene și CSI din contra, vor crește esențial.

În anul 2006, importurile tradițional, au progresat enorm, înregistrând 2693,2 milioane dolari SUA. Fluxurile de mărfuri importate din CSI și Uniunea Europeană au avut ritmuri de creștere asemănătoare, constituind 12,8% și 11,3% față de anul 2005. O creștere mai mare a importurilor a fost înregistrată în țările Europei Centrale și de Est: Fluxurile de mărfuri importate din aceste țări au cunoscut o creștere spectaculoasă de 32,4%, care a determinat majorarea cotei-părți a importurilor din această regiune până la 14,4% din totalul exporturilor.

În anul 2007, importurile din țările Europei Centrale și de Est vor cunoaște o reducere substanțială, i-ar cele din țările Uniunii Europene și CSI din contra vor crește esențial.

Tab.8 . Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în derularea importurilor în anul 2006.

	Mil. dolari SUA	În % față de anul 2005
Ucraina	516,5	107,7
Rusia	417,0	de 1,6 ori
România	346,0	134,4
Germania	214,1	112,1
Italia	196,3	129,2
China	116,8	de 1,6 ori
Turcia	113,8	4,1
Belarus	74,6	88,5
Polonia	73,4	112,8
Franța	62,7	97,3

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Federația Rusă stopează exporturile moldovenesti și își majorează spectaculos exporturile proprii în Moldova.

În anul 2006, din grupurile de mărfuri importate de agenții economici, ponderea cea mai mare au avut-o produsele minerale, mașinile și aparatele; echipamentele electrice; aparatele de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile, produsele chimice, metalele comune și materialele textile.

Conform datelor BNS, comparativ cu anul 2005, importurile de produse minerale au crescut cu 159,1 mil. dolari SUA (+31,5%), datorită majorării importurilor de resurse energetice (+34,0%), cărora le-a revenit 97,9% din total grupă și 24,1% din total importuri. Creșterea volumelor valorice la importul de gaze naturale (de 1,8 ori) a fost condiționată, în principal de majorarea prețurilor (de 1,8 ori).

Comerțul dintre Moldova și China – comerț într-o singură direcție.

Dintre partenerii comerciali ai Republicii Moldova s-a remarcat tradițional, în mod special, Federația Rusă, care pe de o parte a instituit bariere în calea exporturilor moldovenesti, i-ar pe de altă parte reușește al doilea an consecutiv să majoreze exporturile în Moldova. În anul 2005, această țară a exportat de 2,3 ori mai mult decât în anul precedent, i-ar în 2006 de 1,6 ori. Un caz aparte, care este și el destul de notabil e comerțul dintre Moldova și China, care se remarcă prin tranzacții comerciale într-o singură direcție. Ne referim la importurile masive de mărfuri din China, care practic nu sunt urmate de exporturi și care în anul 2006 au crescut de 1,6 ori și au constituit în expresie valorică 116,8 milioane dolari SUA.

PIAȚA MONETARĂ

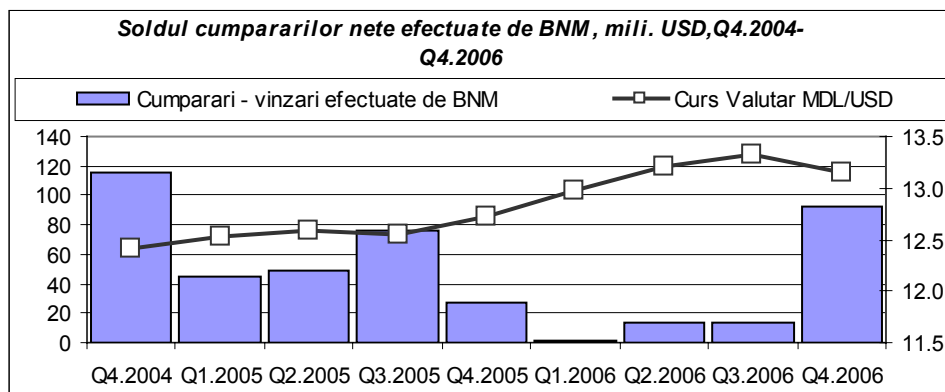
Conform așteptărilor experților CPE, transferurile din lunile de toamnă din 2006 trebuiau să compenseze deficitul de valută străină, înregistrat din cauza limitării exportului pe piața Rusiei, și că speculațiile privind devalorizarea leului nu se vor confirma. Aceste pronosticuri s-au adeverit. Mai mult decât atât, oferta de valută străină, în lunile de toamnă, a fost mult mai mare decât ne-am așteptat anterior, acest fapt fiind determinat de:

Fluxul în creștere al investițiilor străine în valută a determinat aprecierea leului moldovenesc.

1. transferurile masive de valută de peste hotare, care au fost mult mai mari decât sumele anticipate;
2. fluxul mare al investițiilor străine în valută străină, pe parcursul trimestrului al IV-lea (suplimentarea capitalului statutar al băncilor comerciale de către investitori, achiziționarea băncilor comerciale, asistența financiară străină, finanțarea operațiunilor ipotecare);
3. convertirea depozitelor la termen în valută, în depozite la termen în lei.

Conform estimărilor noastre, pe parcursul anului 2006, oferta de valută străină a depășit cererea cu echivalentul a peste un miliard dolari SUA¹. În condițiile unei oferte excesive de valută străină, BNM a fost nevoită să achiziționeze valuta străină de pe piață pentru a opri în trimestrul al IV-lea aprecierea leului. Astfel, numai în ultimele trei luni ale anului, BNM a cumpărat la vedere 93 mln. USD, ceea ce constituie cu mai mult, decât în toate cele 12 luni anterioare.

Graf. 8. Volumul vizărilor certificatelor BNM și rentabilitatea lor

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

Partea bună a acestei intervenții a constituit-o faptul că BNM a suplinit rezervele valutare până la 775 milioane USD, această acțiune fiind conformă cu cerințele memorandumului semnat de BNM cu Fondul Monetar Internațional². Deși cursul valutar a rămas neafectat în urma șocurilor externe, piața monetară a Republicii Moldova s-a confruntat cu o problemă gravă: în pofida faptului că BNM a efectuat achiziții valutare mari, aceasta a emis o cantitate importantă de bancnote, introducând în circulație peste un miliard de lei. Acest fapt a agravat și mai mult problema excesului de lichiditate și a ratei inflației înalte. În consecință, BNM-ul a fost nevoită să realizeze o campanie masivă de sterilizare a masei monetare.

¹ Toată valuta au fost convertită în dolari SUA.

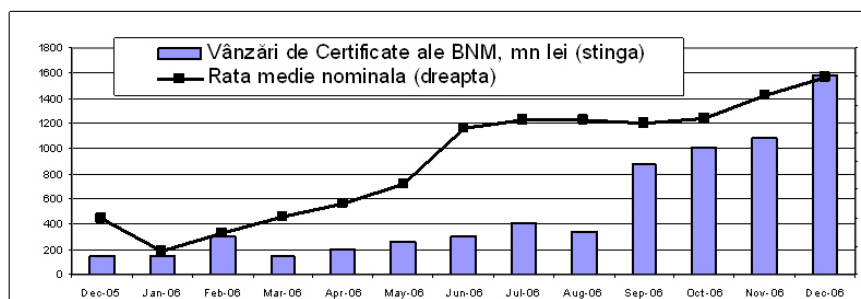
² Memorandumul prevedea suplینirea rezervelor valutare până la 750 mln dolari SUA.

Politica antiinflaționistă

În lunile de toamnă, rata anuală a inflației pe economie a depășit 14%. Multiplicatorul masei monetare M3 a atins cota de 2,4 în trimestrul al IV-lea din 2006, comparativ cu doar 2,15 pentru același trimestru al anului precedent. În aceste circumstanțe, BNM-ul a declanșat o adevărată campanie antiinflaționistă.

Numai în trimestrul al IV-lea, BNM a fost nevoită să mărească rata de bază, consecutiv, până la 14,5%. Un nivel atât de ridicat al ratei de bază nu a mai fost înregistrat din anul 2001. Această măsură însă nu a fost suficientă pentru a opri rata înaltă a inflației. BNM-ul a întreprins măsuri semnificative de sterilizare a masei monetare, oferind condiții atractive la certificatele BNM și acceptând depozite cu scopul retragerii banilor din circulație. Astfel, la sfârșitul lunii decembrie 2006, volumul certificatelor BNM aflate în circulație a atins valoarea maximă de 1,5 miliarde lei, ceea ce constituie un volum de 11 ori mai mare, comparativ cu sfârșitul anului 2005.

Graf. 9 Operațiunile de vânzare a certificatelor BNM și rentabilitatea lor.

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

Mai mult decât atât, BNM a majorat semnificativ numărul de licitații ale instrumentelor monetare, pentru a deține controlul asupra situației de pe piață.

Pe parcursul trimestrului al IV-lea, BNM a cheltuit aproximativ 31 mln. de lei pentru politica anti-inflaționistă.

BNM va fi nevoită să majoreze rata rezervelor obligatorii.

Apreciem drept pozitivă încercarea BNM de a retrage o parte a masei monetare pe o perioadă mai îndelungată cu scopul de a spori eficiența operațiunilor de sterilizare. Astfel, în 2006, termenul mediu ponderat la depozitele acceptate prin licitații și negocieri directe a fost în jur de 67 de zile, comparativ cu doar 49 de zile practicate în perioada anului precedent. Starea alarmantă a BNM este demonstrată de ratele de rentabilitate enorme la certificatele BNM, care în decembrie 2006 au depășit 14% anual.

Există oare premise pentru majorarea ratei rezervelor obligatorii?

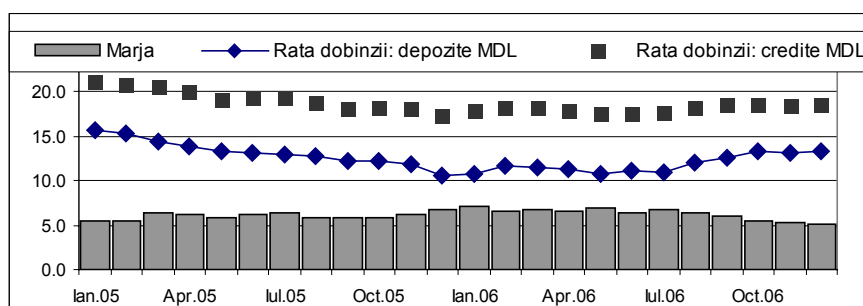
Conform calculelor noastre, BNM a cheltuit aproximativ 31 milioane de lei pe parcursul trimestrului al IV-lea pentru dobânzile plătite la certificatele BNM și depozitele acceptate de BNM, comparativ cu doar 8,5 milioane de lei în aceeași perioadă a anului 2005. Considerăm că 31 milioane de lei sunt pierderi destul de mari, chiar și pentru o organizație nonprofit ca BNM. Astfel, pentru a-și redresa situația nu excludem faptul că BNM va fi nevoită să apeleze și la un alt instrument al politicii monetare – rata rezervelor obligatorii. Acest instrument al politicii monetare nu se bucură de mare popularitate nicăieri în lume, deoarece limitează fondurile bancare și are o influență negativă asupra profiturilor. În condițiile în care BNM va fi nevoită să continue în 2007 sterilizarea masei monetare în lupta cu rata ridicată a inflației, va avea toate premisele să pledeze pentru majorarea ratei rezervelor obligatorii.

Impactul politicii antiinflaționistă asupra ratelor dobânzii la credite și depozite

Fără îndoială, scumpirea resurselor pe piața interbancară a generat și scumpirea resurselor creditare, însă într-o măsură mai mică decât ne-am așteptat. Pe parcursul ultimelor patru luni ale anului 2006, rata medie la depozite s-a majorat de la 12% la 13.4%, în timp ce rata dobânzii la credite a crescut cu doar 0,3%, atrăgând după sine micșorarea marjei bancare. Considerăm că pe parcursul primelor cinci luni ale anului curent, rata dobânzii la credite se va majora până la 19,8%. Spre sfârșitul anului 2007, rata dobânzii la credite s-ar putea micșora atingând nivelul de 18%-18,5%.

Pe parcursul primelor cinci luni ale anului curent, rata dobânzii la credite se va majora până la 19,8%, însă va scădea spre sfârșitul anului.

Graf. 10 Evoluția ratelor dobânzii la depozite pe termen lung și credite în lei, Ian.05 – Dec.06

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

De la începutul anului, soldul depozitelor la termen în lei s-a majorat cu 10,8% comparativ cu o creștere de 56% a depozitelor la termen în valută străină. Acest decalaj se explică prin „febra valutară”, care s-a înregistrat pe parcursul primelor trei trimestre, când depozitele în lei erau convertite în depozite în valută străină. În trimestrul al IV-lea însă, soldul depozitelor la termen în lei s-a majorat cu 13% comparativ cu creșterea de doar 7% înregistrată de depozitele în valută străină. Aceste cifre demonstrează că populația a început să conștientizeze faptul că previziunile privind deprecierea leului nu au fost decât simple speculații. Considerăm că în 2007 depozitele la termen în lei vor înregistra un ritm mult mai mare de creștere, decât soldul depozitelor la termen în valută. Actualmente, există un decalaj de peste 10% dintre ratele dobânzilor la depozitele în lei și cele în valută străină, care favorizează iarăși migrarea depozitelor în valută spre depozite la termen în lei.

Depozitele în lei vor crește mai repede ca depozitele în valută. Depozitele în lei rămân să fie în continuare cele mai profitabile.

Investiții străine în băncile comerciale

Modificările efectuate în „Legea privind Instituțiile Financiare din RM” s-au dovedit a fi foarte eficiente, fapt demonstrat prin deschiderea în Republica Moldova a mai multor filiale ale unor bănci străine. Modificarea principală se referă la următoarele: capitalul tuturor băncilor comerciale rezidente, fondate după 1 iulie 2005, trebuie să fie deținut în măsură de cel puțin 70% de către o altă instituție financiară, iar 30% de întreprinderi nefinanciare. Efectul nu s-a lăsat mult așteptat și pe parcursul anului 2006 s-a putut constata următoarele:

Modificările aduse în „Legea privind Instituțiile Financiare din RM” s-au dovedit a fi măsuri efective.

1. A fost înregistrată reprezentanța băncii austriece *Raiffeisen International Bank Holding AG*;
2. *Veneto Banca* a achiziționat 100% din acțiunile *BC „Eximbank”*;
3. *Societe Generale* a cumpărat 70,6% din acțiunile *BC „Mobiasbanca”* cu 18,4 mln. de euro.

În acest context amintim că au fost anunțate intenții de privatizare și a *BC „Banca de Economii”*. La 21 decembrie 2006, cota investițiilor străine în capitalul băncilor a constituit 62.7%. Venirea băncilor străine pe piața Republicii Moldova, chiar și sub forma unor investiții pasive, este un factor benefic pentru dezvoltarea industriei bancare și a creditării pe termen lung, în consecință, consumatorul va fi cel care va beneficia cel mai mult pe seama acestor schimbări.

Concluzii și pronosticuri

Activitatea de sterilizare a masei monetare va continua și în primele luni ale lui 2007.

Considerăm că activitatea de sterilizare a masei monetare va continua și în primele luni ale noului an din cauza proceselor inflaționiste sporite pronosticate pentru anul 2007. Doar majorarea prețurilor la majoritatea serviciilor comunale, de la începutul anului 2007, denotă faptul că rata inflației va fi de peste 10% și în anul 2007 (vezi capitolul *Prețuri*). Sterilizarea masei monetare ar putea să încetinească în lunile de primăvară datorită cererii mari de resurse creditate în aceste luni (excesul de lichiditate este mai mic).

Chiar dacă rata inflației se va menține înaltă, pe parcursul primelor luni ale anului 2007, există o probabilitate mică ca BNM să majoreze rata de bază.

În 2007, leul moldovenesc va cunoaște o ușoară tendință de apreciere. BNM va fi nevoită să cumpere constant excesul de valută străină de pe piață.

În lipsa unor „calamități” economice externe, pe parcursul anului 2007, leul moldovenesc va cunoaște o ușoară tendință de apreciere. Drept urmare, BNM va fi nevoită să cumpere de mai multe ori excesul de valută străină de pe piață. Considerăm că în primele luni ale anului, rezervele valutare ale BNM ar putea să se micșoreze din cauza deservirii unor datorii externe ale BNM, însă în a doua jumătate a anului, BNM va achiziționa ca și în anii trecuți excedentul de valută străină de pe piață.

De asemenea, BNM va trebui să atragă o mai mare atenție instituțiilor ipotecare și de credit. Majoritatea surselor de finanțare ale acestor întreprinderi își au proveniența în sursele externe. Ajungând în țară, aceste surse fiind convertite în lei, generează o ofertă semnificativă de valută străină pe piață. Menționăm că piața ipotecară și cea a creditelor de consum se află la o etapă inițială de dezvoltare, activitatea acestor instituții luând amploare în 2006, iar în anul curent portofoliul lor de credite ar putea crește enorm. Se va majora, de asemenea, și oferta de valută străină de pe piața monetară a Republicii Moldova.

FINANȚE PUBLICE

Tendințe generale

Ritmurile înalte de creștere a veniturilor bugetare înregistrate în anii 2002-2005 se vor încetini considerabil în următorii ani. Pentru 2006 Guvernul planifică o creștere de circa 18% a veniturilor bugetare și spre deosebire de anul 2005 când veniturile reale au fost mult mai mari decât cele planificate în 2006 acest lucru este mult probabil că nu se va repeta.

Politica de cheltuieli bugetare din ultimii ani, când toate sursele au fost îndreptate spre remunerarea muncii, a făcut practic imposibil efectuarea investițiilor capitale în instituțiile sociale și infrastructură. O soluție a problemei o constituie fondurile extrabugetare ale instituțiilor publice care constituie circa 1 mld de lei.

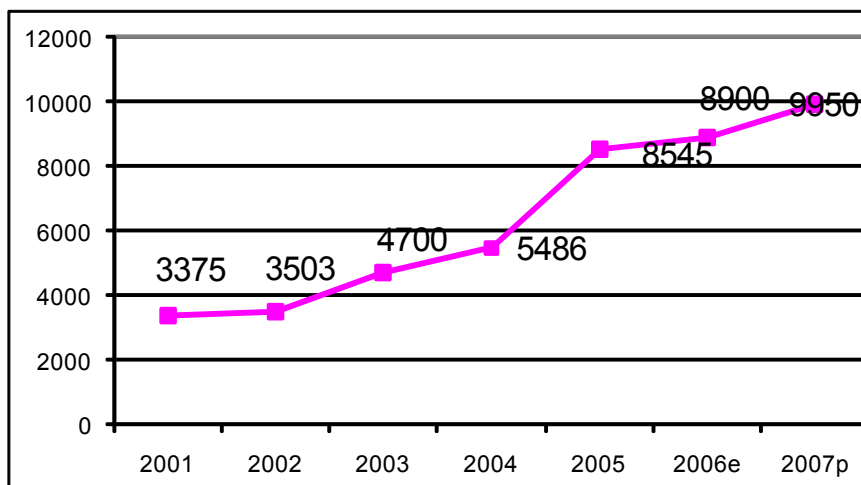
Pentru 2007 la capitolul venituri bugetul de stat va fi extrem de vulnerabil

Consumul ridicat al populației va permite ca bugetul de stat să fie executat la parametrii planificați

Evoluțiile din 2006 și primele luni ale anului 2007 la capitolul venituri ale bugetului de stat confirmă ipoteza noastră precum că bugetul și-a epuizat baza de crește în anul 2005. Locomotiva creșterii încasărilor bugetare a fost consumul populației, care în 2006 și-a încetinit brusc ritmul de creștere. În condiția când 85% din încasările bugetare sunt direct determinate de dinamica consumului era și de așteptat că și ele la rândul său î-și vor reduce din creștere.

Înclinația neutră pozitivă spre consum a populației, crește esențial probabilitatea executării cu succes la capitolul venituri a bugetului de stat

Graf. 11. Dinamica veniturilor bugetului de stat

Sursa: Legea bugetului de stat 2000-2006, Pronosticul experților CPE

Cu toate acestea menținerea în continuare a unui consum ridicat la populație, ne permite să credem că bugetul va fi executat la parametrii planificați. Din acest motiv am majorat prognoza noastră de la 9,75 miliarde lei la 9,95 miliarde lei¹.

¹ Conform Indecelui Încăderii Consumatorului (ianuarie 2007) pentru anul în curs înclinația spre consum a populației va fi neutră pozitivă. Cu toate că așteptările privind evoluția lucrurilor în economia națională, inclusiv a prețurilor este negativă, totuși ei rămân optimiști în ceea ce privește mersul lucrurilor în gospodăria casnică. Drept consecință populația nu planifică o reducere a consumului, după cum anticipam noi, dar consideră că el va fi cel puțin la nivelul anului precedent.

Ne-am abținut să majorăm mai mult încasările în buget, deoarece considerăm că este mult probabil ca inițiativa Președintelui țării privind cota zero la impozitul pe venit să fie implementată în a doua jumătate a anului. Cu toate că avem mari rezerve privind eficiența acestei inițiative (vezi capitolul Liberalizarea economiei) totuși am luat în calcul și această variabilă.

IMPACTUL IMEDIAT AL „LIBERALIZĂRII ECONOMIEI” ASUPRA BUGETULUI DE STAT.

Iertarea datoriilor fiscale vor avea un impact negativ asupra bugetului de stat, fără a fi compensate de îmbunătățirea mediului de afaceri

Inițiativa președintelui țării privind „liberalizarea economiei” a uimit pe mulți. Trebuie să recunoaștem că această inițiativă este foarte îndrăzneată și conține prevederi, care este destul de dificil de estimat ce impact vor avea atât asupra economiei cât și a bugetului de stat. Cu toate acestea considerăm că:

1 Amnistierea capitalului, care va dura pe toată perioada anului 2008, va aduce în anul următor maximul 500 ml lei în bugetul public național. Însă suma cea mai probabilă va oscila între 150-250 milioane lei.

2 Amnistia fiscală, va avea un efect pronunțat negativ asupra bugetului de stat, care în opinia noastră nu va fi compensat de efecte pozitive în economia națională. Astfel bugetul național pierde peste 2,5 miliarde lei teoretice, în realitate

suma posibilă de încasat este de circa 1 miliard de lei. Și datoriile iertate să referă la întreprinderile, care în mare măsură, după iertarea datoriilor vor acumula noi datorii, fără speranțe de îmbunătățire a performanțelor economice și managementului lor. Din experiența anilor precedenți ratările anuale directe se vor ridica la 200-250 mln lei.

3 Impozitul pe venit la cota zero, va provoca o gaură în bugetul de sta și bugetele locale (deoarece o parte din acest impozit rămâne la nivel local) de circa 800-900 mln lei. Sumă care în 1-2 ani va fi compensată de alte impozite ca: TVA, Accize și taxe vamale. Însă cu toate că în maximul 3 ani de zile bugetul î-și va echilibra veniturile, totuși crește foarte mult dependența bugetară față de impozite indirecte (vizi Liberalizarea economiei).

După cum am menționat și-n numărul precedent prognozele privind importul de bunuri și servicii ale Ministerului finanțelor diferă mult de cel ale Ministerului economiei (+27,5% contra la 12%). Rezultatele primelor luni ale anului indică că cel mai mult sa apropiat în prognozele sale de realitate Ministerul Finanțelor și drept consecință crește probabilitatea ca la capitolul TVA, (impozit cu cea mai mare cotă în bugetul de stat) bugetul va fi executat conform parametrilor planificați.

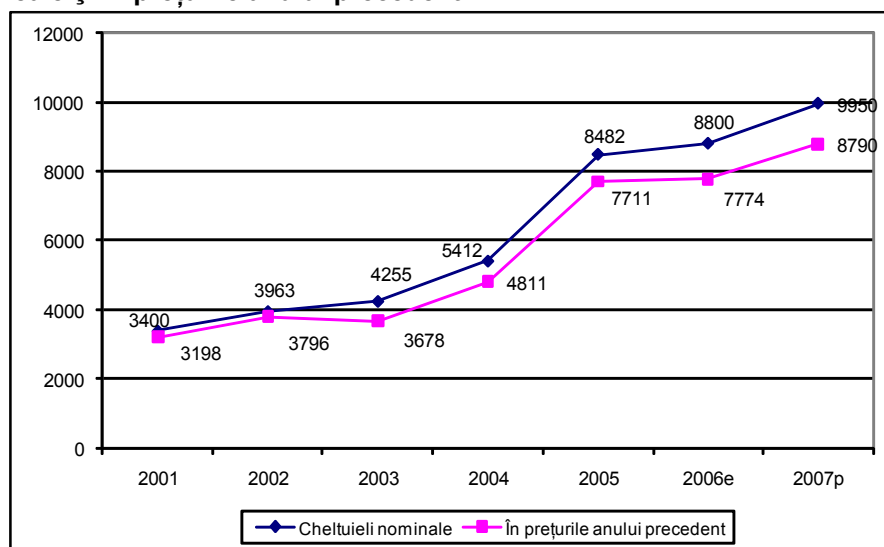
Guvernul va modifica de mai multe ori în acest an politicile sale în domeniul cheltuielilor bugetare

Începutul anului 2007 a confirmat ipoteza noastră precum că diminuarea creșterii cheltuielilor bugetului de stat în 2006 comparativ cu 2005 și ritmul scăzut prevăzut pentru 2007 vor crea dificultăți Guvernului în realizarea Legii privind salarizarea în sectorul bugetar. Legea sus menționată a fost elaborată și aprobată în 2005, an unic în felul său, când cheltuielile au crescut cu 56,7% lucru nemaîntâlnit până în prezent și puțin probabil că se va întâmpla în viitor. Însă după această creștere spectaculoasă a urmat o stagnare la fel de evidentă. Elaborarea legii pe fundalul unor așteptări supraestimate, a făcut imposibilă realizarea ei, drept consecință Guvernul a fost nevoit să vină cu o propunere în Parlament de a suspenda prevederile legii de majorare a salariului bugetarilor până la finele anului 2007. Totuși tendințele pozitive în colectarea impozitelor din primele luni ale anului, va face posibilă ca prevederile legii salarizării să fie implementate pe etape pe tot parcursul anului 2007 astfel încât până la finele anului salariile să fie majorate tuturor categoriilor bugetare. Însă această politică treptată va permite Guvernului să economisească peste 300 mln lei, pe contul bugetarilor.

Încasările stabile în bugetul de stat, va permite implementarea treptată pe parcursul a întregului a legii salarizării, totuși Guvernul va economisi circa 300 mln lei din această operațiune

Majorarea prognozelor noastre privind cheltuielile bugetare, precum și reducerea mărimii inflației în acest an (vezi capitolul prețuri) ne facem să cred că cheltuielile reale ale bugetului de stat vor fi egale cu cele din anul precedent. În prognoza anterioară consideram că ele vor fi cu 8% mai mici decât în 2006.

Graf. 12 Dinamica cheltuielilor bugetare reale și în prețurile anului precedent

Sursa: Legea bugetului de stat 2002-2007, Estimările IDIS

În anul 2006 pentru prima dată în ultimii ani cheltuielile reale ale bugetului de stat au fost mai mici cu 8% față de anul precedent. Lucru care va fi depășit în 2007. Conform prognozelor noastre cheltuielile reale ale bugetului de stat vor fi similare cu cele din 2006 sau chiar puțin mai mari. Totuși trebuie să constatăm că asistăm la o stagnare a creșterii cheltuielilor bugetare. Mai mult ele au loc mai mult în domeniul remunerării muncii și nicidecum a investițiilor capitale în infrastructura publică.

După ce în 2006, cheltuielile reale au fost mai mici decât în anul precedent, în 2007 ele sau stabilizat și vor înregistra o creștere nesemnificativă

CÂT VA PRIMI MOLDOVA DIN CELE 1,2 MILIARDE EURO PÂNĂ LA SFÂRȘITUL ACESTUI AN?

**Finanțarea
externă va
rămâne un vis
nerealizat și-n
2007**

La finele anului trecut finanțatorii și donatorii străini sau arătat dispuși să direcționeze spre Republica Moldova circa 1,2 miliarde Euro. Acest lucru a entuziasmat opinia publică, care deja a încet discuțiile privind repartizarea banilor. Suntem nevoiți să constatăm că de la disponibilitatea instituțiilor financiară și până la inițierea finanțării unui proiect este un drum lung de parcurs.

În ultimii ani Moldova a dat dovadă de o incapacitate totală de asimilare a resurselor financiare externe. Astfel la acest capitol noi stăm cel mai prost în regiune, iar volumul granturilor și

creditelor externe pe cap de locuitor sunt de 10-15 ori mai mici decât în alte țări din zonă. În 2005 republica Moldova a atras 68 mln USD sub formă de Granturi și împrumuturi externe. Cam aceasta este capacitatea noastră anuală de absorbție a finanțărilor externe. Din acest motiv ne permitem să afirmăm că până la finele acestui an Guvernul Moldovei fa fi apt să atragă maximul 100 milioane Euro. Din cele 1,2 miliarde Euro făgăduită de finanțatorii externi pentru 3 ani, va fi posibil de asimilat în varianta ideală maximul 500 milioane de Euro. La finele anului 2009.

PREȚURILE

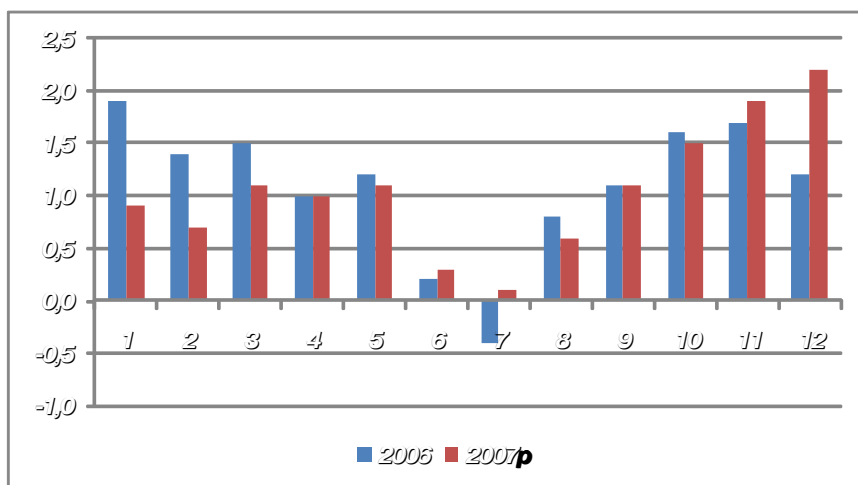
Obiectivul de reducere a creșterii prețurilor nu va fi realizat nici în 2007

Pentru 2007 obiectivul major al Băncii Naționale și a Guvernului rămâne la fel ca și-n 2006: reducerea inflației. La finele anului trecut nu existau premise majore, care să ne determine să anticipăm o reducere a inflației pentru 2007. Însă evoluția din primele luni ale anului curent ne face să credem că rata inflației în 2007 va fi mai mică decât prognozele noastre anterioare și va atinge o cotă de 13,2% la finele anului.

În 2007 IPC va rămâne foarte ridicat și va constitui la finele anului 13,2%.

Trebuie să menționăm că avem o sursă importantă de creștere a prețurilor la capitolul energie. Astfel după majorările consecutive a prețului la gazele naturale importante, cu excepția consumatorilor direcți a gazelor naturale, pentru restul populației această majorare de prețuri nu sa făcut simțită. Mai mult decât atât în preajma alegerilor locale din iunie 2007, autoritățile au depus eforturi enorme pentru a stopa orice creștere de prețuri. Prețul unei giga calorii de căldură în mun. Chișinău a fost majorată de aproape 2 ori, însă populația va plăti acest preț din toamna anului 2007, pentru primele luni ale anului diferența de preț a fost achitată din bugetul municipal. Prin intervenția administrativă de peste 200 milioane lei a fost posibilă o reducere a ritmului de creștere a prețurilor în primele luni ale anului.

Graf. 13. Ratele lunare ale inflației pentru 2006 și pronosticurile pentru 2007

Sursa: DSS, estimările CPE

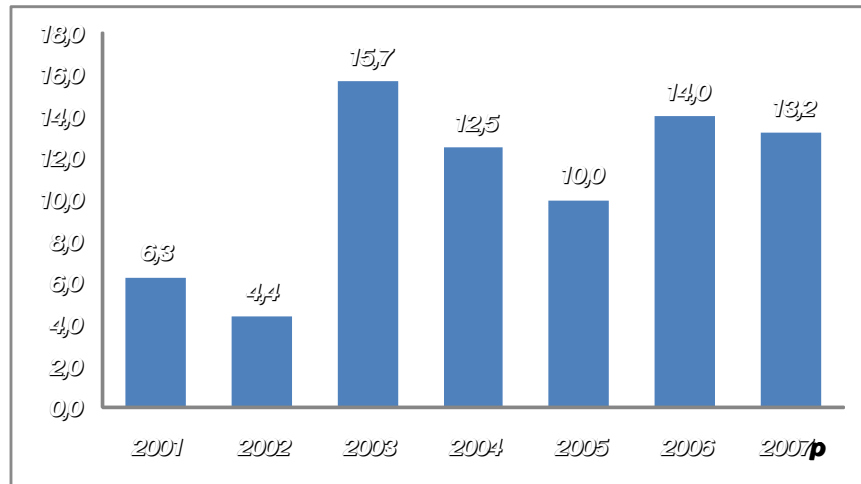
Un al factor de creștere a prețurilor din domeniul energetic, sunt prețurile la energia electrică, care nu au fost majorate nici de către producătorii locali de energie electrică, nici de către distribuitori. La capitolul energie electrică există presiuni enorme, din cauza costurilor de producție și achiziție ridicată de creștere a prețurilor până la 40%. Lucrul acesta se va răsfrânge asupra inflației în ultimele luni ale anului, cea ce putem observa și din graficul de mai sus.

Inflația în acest an va fi influențată de creșterea prețurilor la resursele energetice

Costurile de producție mari și competitivitatea scăzută în economie sunt factorii de bază care provocă inflație ridicată

Capacitatea sporită de plată a populației, cu posibilitățile reduse ale economiei de a o acoperi rămân în continuare factorul de bază, care contribuie cel mai mult la creșterea prețurilor în Moldova. În 2003-2006, oferta de bunuri nu a făcut față cererii de consum, astfel, creșterea prețurilor a fost o reacție normală a întreprinderilor: prețurile au crescut destul de repede la toate categoriile de mărfuri de larg consum.

Graf. 14 Ratele anuale ale inflației în Republica Moldova, %

Sursa: DSS, estimările CPE

Avem o economie slab dezvoltată, care este inaptă de a asimila resursele financiare sub formă de investiții

Subdezvoltarea economiei a permis antreprenorilor să obțină profituri înalte (rentabilități de 200-300% anual) cea ce a fost și rămâne a fi un cost suplimentar plătit de către populației economiei nedezvoltate din țară. Cererea ridicată și necesitățile crescânde de consum pe de o parte și economia slabă pe de altă parte permite agenților economici să activeze fără a-și îmbunătăți performanțele, deoarece populația continuă să accepte costuri ridicate pe care le achită fără mari rezerve.

Un alt factor important este incapacitatea economiei de a asimila resursele financiare sporite existente. Astfel la finele anului 2006 Banca Națională a fost nevoită să sterilizeze peste 1 miliard de lei lucru nemaîntâlnit până acum (vezi capitolul Piața Monetară). Această situație denotă faptul că lipsesc orice proiecte investiționale credibile, iar surplusul de resurse financiare al societății, în lipsa unor alternative merge direct la consum.

Lipsa unor proiecte investiționale, existența resurselor financiare enorme în societate, a provocat sterilizarea masei monetare, care are drept consecință creșterea prețurilor la resursele financiare. De fapt asistăm la o penalizare a agenților economici. Deoarece ei nu au proiecte investiționale viabile, banii atrași pentru investiții pentru ei sunt din e în ce mai scumpi. Drept consecință avem o creștere a costurilor de producției în final a inflației. De fapt se întâmplă un fenomen similar celor din țările CSI, lupta contra inflației, prin sterilizarea masei monetare, provoacă o și mai mare inflație.

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

În anul 2006 piața forței de muncă în Republica Moldova continua să fie rigidă generând dezechilibre structurale, teritoriale și ocupaționale.

Încetinirea ritmului de creștere al economiei naționale în 2006 a stimulat reducerea ratei de ocupare a forței de muncă denotată în ultimii 6 ani. Chiar dacă datele oficiale privind ocuparea și șomajul pentru anul 2006 nu sunt comparabile cu seria de date din anii precedenți¹, tendințe curente pe piața forței de muncă pot fi confirmate prin analiza proporțională și prin estimarea influenței negative cel puțin a trei factori principali - situația demografică, migrația continuă, în primul rând printre tineri, și criza în industrie.

Factorul demografic

Republica Moldova trece printr-o criză demografică pronunțată care va influența semnificativ piața muncii pe viitor. Această criză este determinată de greutățile tranziției economice, emigrarea populației, cât și de scăderea fertilității în paralel cu scăderea nivelului mortalității infantile.

Pe parcursul ultimilor 15 ani se observă o creștere constantă a coeficientului de îmbătrânire a populației de la 12,8 în 1990 până la 14,0 în 2006². Procesul de îmbătrânire avansează deosebit de rapid în mediul rural. Ponderea populației tinere (sub 15 ani) scade vertiginos de la 23,8% în 2000 la 17,0% în 2006. Așteptările CPE pentru următorii 2 ani cu privire la combinația factorilor îmbătrânirii națiunii și scăderea naturală va conduce la micșorarea numărului total al populației și a persoanelor apte de muncă cu cca 2-3% către anul 2009, creând presiunile financiare și fiscale asupra sistemului public de pensii și de sănătate și baza impozitară. Creșterea deficitul forței de muncă paralel cu criza demografică poate transforma Moldova din exportator în importator de forță de muncă, cu consecințe sociale, economice și politice imprevizibile compromițând competitivitatea economiei naționale.

Moldova este țara europeană cu cel mai scăzut grad de urbanizare

Un alt aspect demografic important care are implicații majore pentru politicile de ocupare a forței de muncă este gradul scăzut de urbanizare. În localitățile urbane din Moldova locuiesc numai 39% din toată populația țării din care, la rândul său, circa 60% locuiesc în municipiul Chișinău.

Pentru sporirea ocupării și îmbunătățirea semnificativă a remunerării muncii pe termen scurt, în primul rând în zona rurală, se impune crearea locurilor de muncă în sectoare de producție alternative agriculturii. Pe termen lung la absorbirea forței de muncă excesive din mediul rural, care să ofere condiții de trai și muncă decente, va servi consolidarea unor noi poluri urbane de creștere economică³.

Un alt aspect demografic esențial pentru perspectivele pieței muncii este scăderea naturală a populației prin scăderea natalității și creșterea

1 Începând cu a. 2006 cercetarea statistică Ancheta Forței de Muncă se efectuează pe un nou eșantion și conform metodologiei conform normelor europene și recomandărilor Biroul Internațional al Muncii. Aici menționăm doar că FMI nu o dată a atras atenția Guvernului că statistica pieței forței de muncă rămâne inadecvată pentru analiza schimbărilor macroeconomice. Acest lucru e confirmat de faptul că nu există date despre șomaj conform metodologiei OIM, iar datele cu privire la salarii nu includ beneficiile suplimentare, care constituie o parte importantă a remunerării salariilor.

2 Coeficientul de îmbătrânire a populației se definește ca numărul persoanelor cu vârsta de peste 60 ani raportat la 100 de locuitori.

3 Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă în RM 2006-2020.

mortalității de la 9,7‰ în 1990 la 12,0 % în 2006. Conform prognozelor ONU, până în 2050 populația Republicii Moldova va scădea cu peste 21%. În combinație cu factorul emigrației, această dinamică duce la micșorarea ofertei potențiale a forței de muncă în viitorul apropiat.

Deocamdată nu se profilează nici o tendință de ranversare a declinului demografic, din contra, politicile emigraționiste într-o serie de țări vecine din regiune ar putea pe viitor să încurajeze și mai mult emigrarea cetățenilor moldoveni către aceste țări.

Migrația

Emigrarea în Moldova s-a soldat și cu reducerea dramatică a ofertei de forță de muncă în unele sectoare, și în particular, în construcții.

În prezent, Moldova este una din țările cele mai dependente de veniturile provenite din emigrare cu circa 30% din resursele de muncă emigrate peste hotare. Amplasarea geografică a Moldovei și noile rețele-diaspore de emigranți moldoveni, formate pe parcursul ultimului deceniu în țările din Europa și CSI, oferă oportunități ample pentru persoanele care aleg emigrarea ca soluție pentru găsirea unui loc de muncă mai bine remunerat. Printre cauzele unei emigrații atât de intense se numără atât lipsa unor locuri de muncă, cât și remunerarea proastă a muncii în Moldova.

În mod deosebit, aceste circumstanțe împiedică intrarea tinerilor pe piața muncii, mărinnd costurile sociale și economice, în primul rând în sectoarele unde se manifestă deficitul brațelor de muncă care diminuează anumite efecte economice pozitive cum ar fi stimularea unei creșteri economice antrenate de consum, reducerea incidenței și profunzimii sărăciei și creșterea veniturilor disponibile ale populației. Dar emigrarea s-a soldat și cu reducerea dramatică a ofertei de forță de muncă în unele sectoare (în particular, în construcții).

Două treimi din totalul persoanelor plecate au fost bărbați, 71,6% sunt din localități sătești.

În 2006, numărul persoanelor oficial declarate a fi plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru crește continuu și a fost, conform estimărilor noastre, de peste **30%** din totalul populației inactive cu vârsta de peste 15 ani. Emigrarea a înrăutățit calitatea resurselor umane disponibile, deoarece în categoria emigranților este foarte mare ponderea celor cu un nivel de studii avansat. O proporție substanțială de persoane care au emigrat sunt tineri, cu studii superioare și aptitudini practice.

Ocuparea forței de muncă

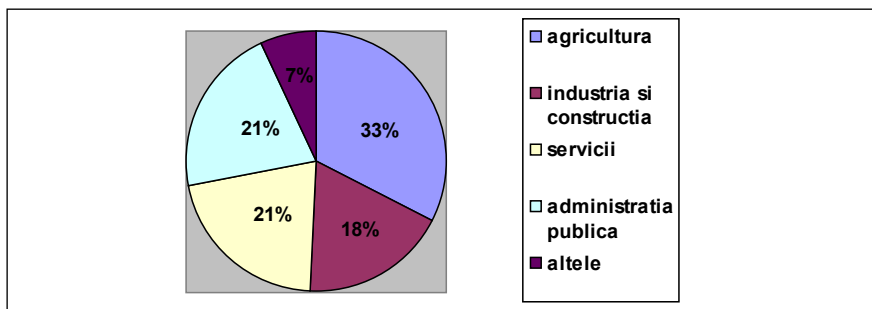
Conform estimărilor CPE, în anul 2006 numărul populației angajate în industrie s-a redus cel puțin cu cca 5% (datele statisticii oficiale sunt și mai mari 6,9%) ce explică, în mare parte, schimbările în proporția populației după modul de reședință. Dacă în 2005 proporția lucrătorilor din zona rurală a constituit 44.5%, comparativ cu 46,6% în mediul urban, pentru anul 2006 situația s-a schimbat radical - mediului rural i-au revenit 54,8% și celui urban - 45,2%.

Cum s-a menționat deja, unul din factorii care a influențat semnificativ schimbările din anii precedenți, a fost determinat mai degrabă de emigrarea intensă a forței de muncă din mediul rural decât de realocarea forței de muncă excedentare din agricultură în industrie și servicii.

Noi așteptăm ca și în următorii 2 ani majoritatea populației economic active în Moldova va continua să locuiască în mediul rural, unde în virtutea stagnării economice a sectorului agricol și nivelului de studii mai puțin

avansat, activitățile economice sunt mai puțin rentabile, iar salariile mai mici decât în mediul urban. Asemenea distribuție nu face decât să contribuie la descurajarea activității economice și să mențină inegalitatea de venituri la cote înalte.

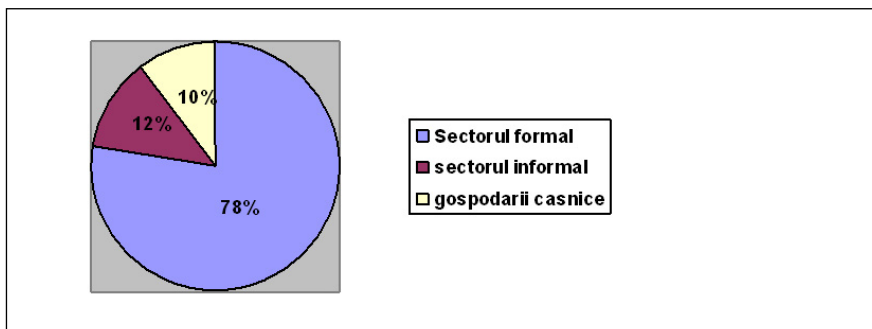
Graf. 15 Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei în 2006, % din total

Sursa: BSN, 2006

Conform datelor oficiale, în 2006, în sectorul informal au lucrat doar 10,7% (12,1% în 2005) din totalul persoanelor ocupate în economie și peste 10,3% în sectorul gospodăriilor casnice – aceștia fiind ocupați cu producerea bunurilor pentru consum propriu. Altfel zis, ponderea economiei neobservate, estimată de oficialități prin indice populației ocupate în economia națională, constituie mai puțin de o pătrime din economia oficială.

Graf. 16 Distribuția populației ocupate în dependență de formalizarea activității, % din total, 2006

Sursa: BSN, 2006

Totodată, conform estimărilor CPE, sectorul neoficial în Moldova este mult mai mare și constituie cca 45-50% din economia oficială⁴.

În orice caz, statistica oficială arată că fiecare a treia persoană angajată în câmpul muncii (35,4% în 2006) are un loc de muncă informal, această particularitate indicând asupra salariilor foarte mici cu care sunt remunerați angajații la locul de muncă formal. Există ramuri de activitate în care cota ocupațiilor informale este deosebit de înaltă: construcțiile – 58,2%, agricultura – 57,3% și comerțul – 50%.

Problema șomajului

Cum a fost menționat mai sus, anii precedenți rata șomajului, estimată prin anchetele forței de muncă, nu corespundea cerințelor Biroului Internațional al Muncii și normelor europene și nu contribuia la analiza adecvată a

⁴ Studiul CPE/IDIS Viitorul, efectuat în februarie 2007.

Șomajul în Moldova poate fi redus numai prin politici structurale care favorizează noi oportunități de piață

schimbărilor macroeconomice. De exemplu, rata șomajului în Moldova este chiar mai mică decât în majoritatea țărilor europene, aceasta nu ține cont de ponderea mare a persoanelor trimise în concedii administrative pe termen lung, de faptul că o bună parte din salariați nu lucrează cu program deplin și de faptul că în mediul rural existența unei ocupații nu înseamnă în mod necesar și obținerea unor venituri monetare sau nemonetare. De asemenea, nu se ține cont de faptul că șomajul efectiv ar fi fost mult mai înalt dacă nu ar fi existat opțiunea emigrării.

Experții CPE sunt de acord cu opinia experților străini care deseori atrăgeau atenția asupra faptului că evoluția ratei șomajului în Moldova este puternic corelat pozitiv cu rata inflației⁵. În perioada 1998-2005, creșterea inflației a fost însoțită îndeaproape de creșterea ratei șomajului ce sugerează că în Moldova, pentru moment, o legătură inflație-șomaj, de tipul curbei clasice Philips, este absentă. Acest fapt, la rândul său, înseamnă că în Moldova șomajul nu poate fi redus prin politici monetare expansioniste, ci numai prin politici structurale în sfera reală a economiei și care ar favoriza multiplicarea locurilor de muncă în sectoare noi aflate în avânt.

O altă corelație negativă evidentă, tipică pentru piața forței de muncă în Moldova, se manifestă între rata de creștere economică și rata șomajului, mai ales în cea a șomajului în mediul urban.

Intensificarea creșterii economice a corelat cu reducerea șomajului, această tendință confirmând o dată în plus că o îmbunătățire substanțială a funcționării pieței de muncă va fi posibilă numai în condițiile dinamizării creșterii economice puternice cu rata de creștere a PIB-ului, nu mai mică de 10-12% anual. Totodată, corelația negativă clară dintre șomajul urban și creșterea economică și, absența unei legături strânse între creștere și șomajul rural, confirmă încă o dată că creșterea economică nu se bazează pe potențialul durabil și că de ea nu beneficiază locuitorii rurali. Această corelație sugerează, de asemenea, că rata șomajului rural nu este un indicator relevant pentru a caracteriza disfuncțiile pieței muncii în mediul rural.

Deficitul brațelor de muncă de naltă calificare se observă în tot mai multe ramuri economiei naționale

În 2006, numărul șomerilor, estimat conform standardelor Biroului Internațional al Muncii, a fost de peste 75 mii, sau 5.6 puncte procentuale, 67,5 mii dintre care au fost persoane cu experiență în muncă. Durata medie a șomajului a constituit 22 luni ca și în anii precedenți (2000-2005), variind între 22 și 27 luni, fără a urma o tendință clară.

Se observă scăderea numărului de persoane aflate în situație de șomaj pe termen lung de la 60,4% în 2000 la 48,9% în 2005 – tendință care, după prognozele CPE, va continua și anii următori, luând în considerație creșterea deficitului brațelor de muncă în tot mai multe ramuri ale economiei naționale.

În același timp, șomajul structural variază foarte mult în dependență de mediile de reședință. Cea mai gravă este situația în orașele mici din Moldova, care au fost structural dependente de un număr relativ mic de întreprinderi industriale. Lichidarea acestor întreprinderi s-a soldat cu șomaj înalt în aceste localități și cu reducerea dramatică veniturilor populației. Ponderea mare a șomerilor pe termen lung în localitățile urbane mici are efecte negative asupra capitalului uman, provocând pierderea calităților profesionale și descurajarea șomerilor care anterior au avut calificări înalte dar care devin tot mai mult depășite de evoluțiile tehnologice.

Șomajul în rândul tinerilor este o problemă deosebit de gravă deoarece acesta subminează încrederea tinerilor față de perspectivele țării, față de șansele de creare a unei familii durabile și față de șansele personale de

⁵ Blanchard Olivier and Philipon Thomas, „The quality of labor relations and unemployment”, National Bureau of Economic Research, Working Paper 10590, June 2004.

afirmare profesională. Nivelul șomajului în rândul tinerilor de 15-24 ani a fost în 2006 de 17,3% (18,7% în 2005), ceea ce reprezintă un procent de trei ori mai înalt decât media pe țară.

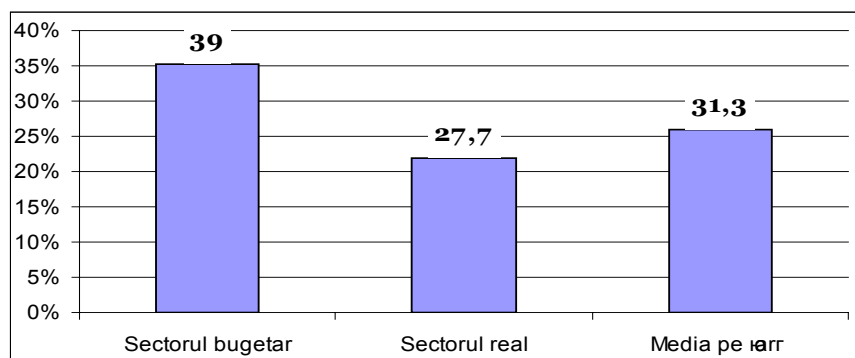
Este alarmant că tinerii cu studii medii și medii incomplete constituie circa 85% din numărul total al tinerilor șomeri. Astfel, tinerii cu un nivel de pregătire profesională relativ scăzut reprezintă un grup-țintă asupra căruia ar trebui să se concentreze politica de stat în domeniul ocupării forței de muncă. Însă nici cei cu studii superioare nu sunt în mod necesar mult mai avantajați. O bună parte din ei nu pot găsi un loc de muncă pe potrivă specialității și așteptărilor lor financiare, fiind nevoiți să emigreze la muncă în țările Uniunii Europene sau Rusia.

O altă parte a problemei, care după părerea experților CPE tot mai mult va influența situația vulnerabilă printre tinerii cu studii superioare, îndeosebi printre cei care ies pe piața muncii pentru prima dată, se denotă prin nesatisfația patronilor de nivelul de pregătire a forței de muncă de sistemul educațional care s-a creat în Moldova.

Remunerarea muncii

Conform prognozelor Guvernului, în perioada anilor 2005-2008, salariul mediu nominal în ansamblu pe economie se va majora de 2,5 ori față de anul 2004 și va atinge în anul 2008 suma de 2765 lei (216 dolari SUA), iar fondul de remunerare a muncii se va majora de 2,3 ori, atingând suma de 19,3 mld. lei sau 33,4% în raport cu PIB-ul, față de 26,7% în anul 2004⁶. Pe de altă parte, conform Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM)⁷, se așteaptă ca rata creșterii reale a salariului mediu lunar pe economie va fi câte 12% în anii 2005 și 2006, majorându-se la 17-18% în anii 2007-2008.

Graf. 17 Creșterea salariului în primul semestru a 2006

Sursa: DSS, estimările CPE.

Alături de majorarea retribuițiilor bugetarilor, creșterea rapidă a salariilor în primul rând în sectorul financiar și construcție, va continua să contribuie la dimensiunea salariilor în variația veniturilor populației și în următorii doi ani. Conform estimărilor CPE, ponderea veniturilor din activitatea salariată va contribui cu 56,5% la creșterea veniturilor gospodăriilor casnice în 2006.

Pe termen mic și mediu va continua să se mărească și ponderea prestațiilor sociale în veniturile disponibile ale gospodăriilor casnice, în primul rând al pensiilor, creșterea cărora vor marca cca 15.7% la sfârșitul anului 2006.

6 Parametrii indicatorilor macroeconomici pentru anii 2006-2008 ajustați la prevederile Programului de activitate al Guvernului pe anii 2005-2009 "Modernizarea țării – bunăstarea poporului" (actualizat în august 2005, Legea privind sistemul de stabilire a salariilor de bază în sectorul bugetar și a salariilor pentru persoanele care ocupă funcții publice, 355-XVI 23.12.2005.

7 Hotărârea Guvernului № 1079 din 19.10.2005.

ECONOMIA REGIUNII TRANSNISTRENE

Timp de 15 ani, economia rmn a supraviețuit pe contul contrabandei, al comerțului legal și al subvențiilor directe și indirecte din Federația Rusă.

Cei 470 km care delimitează regiunea transnistreană se consideră a fi, pe bună dreptate, cel mai „permeabil” segment de frontieră din Europa.

În 2006, situația economică din Transnistria a fost instabilă (conformă cu statutul politic al regiunii), caracterizându-se ca o economie subsidiară, foarte vulnerabilă la șocurile de ordin economic, dar și politic din exterior. Timp de 15 ani, economia rmn s-a format din combinarea câtorva elemente: pe de o parte orientarea industriei spre export, amploarea economiei tenebre, care folosește rețele largi de contrabandă, și, pe de altă parte prin dependentă masivă de transferurile directe și indirecte ale Federației Ruse către administrația de la Tiraspol.

Astfel, introducerea monitorizării internaționale pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, în martie 2006, a declanșat un șir de reacții de ordin economic și politic, care au legătură cu alegerile din Ucraina și rmn.

Conform analiștilor¹, noul regim vamal pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, instituit în martie 2006, nu putea produce daune serioase economiei regiunii, deoarece nu a fost însoțit de măsuri stimulatorii din partea Chișinăului și a intermediarilor. De menționat că un asemenea regim, de permitere a accesului mărfurilor transnistrene, intrase în vigoare încă din mai, 2003 și a durat până în iulie, 2004. Acesta a fost întrerupt de refuzul temporar din partea autorităților de la Chișinău de a emite certificatele de origine a mărfurilor ce aparțin exportatorilor transnistreni ca reacție la închiderea școlilor cu predare în limba română din Tiraspol.

În prezent, Camera de Industrie și Comerț a Republicii Moldova are în evidență un număr de 277 de agenți economici din stânga Nistrului. În luna ianuarie 2007, Serviciul Vamal al Republicii Moldova a eliberat 87 de certificate preferențiale de origine unui număr de 8 agenți economici din regiunea transnistreană. În ianuarie 2007, Camera de Comerț și Industrie le-a eliberat întreprinderilor transnistrene 574 de certificate de origine a mărfurilor pentru export, inclusiv 500 de certificate preferențiale.

Ca urmare a embargoului autoimpus, în rmn, în prima jumătate a anului 2006, a devenit mai vizibilă micșorarea volumului comerțului exterior, care nu a fost recuperat nici în a doua jumătate a anului. Astfel, exportul rmn în 2006 s-a micșorat cu cca 35%, totodată, schimbându-se cantitativ și structura mărfurilor transnistrene exportate în perioada respectivă. Federația Rusă a rămas cel mai activ consumator de mărfuri al agenților transnistreni, revenindu-i un volum al schimburilor în valoare de 54,9 mlrd. USD sau echivalentul a 80,6% din totalul exporturilor. De remarcat că în timp ce cota Ucrainei în exporturile transnistrene s-a mărit de 5 ori, volumul exporturilor rmn pe piața internă a Republicii Moldova s-a micșorat de 4,5 ori. Cu toate acestea, este prematur să calificăm această reorientare a fluxurilor comerciale externe drept o tendință de durată.

Ponderea maximă în importurile transnistrene este deținută de asemenea de statele CSI, cărora le revin 56,0% din total, însă cota lor s-a micșorat până la 8,4%. Furnizorii de bază ai mărfurilor în Transnistria rămân Ucraina și Rusia. Conform datelor oficiale, cota lor în importurile rmn este de

¹ The Economist, Transnistria and smuggling: A smugglers' paradise, Sept 21st, 2006

17,8% și, respectiv, 28,6%, însă experții consideră că aceste date sunt diminuate.

Pe parcursul ultimilor ani, Transnistria s-a transformat într-un importator de producție agricolă, ratând definitiv poziția de furnizor al acestora. Totodată, participarea în rețelele largi de contrabandă din regiune și diferența de regimuri economice dintre Chișinău și Tiraspol, au activat reexporturile masive de mărfuri agricole din raioanele vecine cu Ucraina. Potrivit mai multor observatori internaționali cei mai „ușori” bani îi revin Transnistriei din reexportul ilegal de mărfuri tranzitate dinspre Odesa și Ilciovsk. Cele mai mari venituri din importul transnistrean din Ucraina sunt cele care provin din importul de produse avicole. În același timp, cea mai mare contrabandă dinspre rmn spre Ucraina se face cu zahăr și automobile din Germania.

Sectorul oficial al economiei rmn este format din peste 15 întreprinderi orientate spre export, acestora revenindu-le cca. 70-65 % din PIB, fiind vorba, în primul rând, de întreprinderile producătoare de oțel, de cele din sectorul energetic și cel al industriei ușoare. În 2006, principalul plătitor de impozite în bugetului transnistrean – Uzina Siderurgică din Moldova – și-a reluat exporturile abia în semestrul al III-lea al anului 2006, realizând doar 65,4% din nivelul anului 2005. Pe ansamblu, în 2006, conform datelor transnistrene, volumul producției siderurgice s-a diminuat cu 7,5%, cel al energiei electrice cu 12,2%, iar în sectorul agricol se mențin tendințele negative.

Controlul asupra tranzitului fluxurilor de mărfuri și pasageri reprezintă un capitol deosebit de important pentru completarea bugetului regiunii. Totodată, aceste fluxuri sunt folosite pentru completarea unor fonduri extrabugetare odioase cum ar fi, bunăoară, Fondul de Susținere a așa-zisului *Serviciu al Securității Naționale al rmn*.

Creșterea bruscă din ultimii ani a comerțului cu amănuntul cu Ucraina, a fost stimulată, în mare parte, de specificul preferințelor vamale și fiscale din rmn și a permis apariția unei categorii de întreprinzători, care sunt, prin interesele lor economice, legați cu mediile de afaceri și politice din Ucraina, într-o competiție tot mai pronunțată cu segmentul de influență rusească din regiune.

După cum am specificat mai înainte, simpla introducere a noului regim vamal este puțin eficientă. Pentru o schimbare mai accentuată în regiune, este necesară influența economică asupra uzinei siderurgice de la Râbnîța. Încercarea Chișinăului de a redirecționa fluxurile de transport în afara regiunii transnistrene pentru oficializarea actelor vamale, a generat un adevărat „război” între căile ferate din Moldova, Ucraina și Rusia². Necesitatea de a ocoli Transnistria prin nordul Moldovei, în vederea transportării produselor din metal spre stația Moghiliov-Podolski, a stimulat apariția în noul cabinet de miniștri de la Kiev și în guvernul de la Moscova a unui lobby puternic în favoarea intereselor proprietarilor uzinei siderurgice. Potrivit estimărilor experților, această măsură a dus la majorarea prețului de export pentru fiecare tonă de metal de la USM cu 15%, ceea ce constituie câteva milioane de USD în plus, la scara întregii industrii.

Diferența de regim vamal și comercial dintre rmn și Moldova, în condițiile în care lipsește frontiera internă, stimulează comerțul cu amănuntul și reexportul de produse agricole.

Controlul fluxurilor de pasageri și mărfuri ce traversează Transnistria are o importanță deosebită pentru rmn.

Creșterea consumului în Ucraina și în Moldova a generat apariția unei categorii de întreprinzători pro – ucraineni.

UMM asigură mai mult de jumătate din export și două treimi din vărsămintele din buget.

2 Ex-ministrul Transporturilor și al Gospodăriei Drumurilor din Moldova Miron Gagauz a declarat în repetate rânduri că Ucraina, fără acordul prealabil al Chișinăului, permite tranzitarea în fiecare zi a teritoriului său trenurilor (cca. 30 vagoane) ce transportă metal uzat pentru Combinatul Siderurgic de la Râbnîța, altele cca. 10 vagoane cu diverse încărcături sunt destinate stației Livada din rmn,.

Dacă luăm în considerație că 70% din acțiunile uzinei siderurgice le aparțin oligarhilor ucraineni³, care preferă să-și ascundă interesele pe care le au în Transnistria, tragem lesne concluzia privind posibilitățile de lobby ale proprietarilor USM de la Râbnița. Astfel, după înregistrarea provizorie la CIC a Moldovei, USM și-a reînnoit exporturile de metal în Rusia și a procedat la achiziționarea metalului uzat de la furnizorii din Ucraina și Moldova. Totodată, în pofida faptului că în vară prețul la metalul uzat de origine ucraineană a crescut cu 35 de USD pe tonă „pentru că este foarte important ca USM să păstreze prezența furnizorilor ucraineni de metal uzat în regiune, indiferent de volumul acestuia”. De asemenea, se așteaptă ca în timpul apropiat și Moldova să ridice prețul la metalul uzat până la 230-240 de USD pe tonă⁴. Din această cauză, conform deciziei Cabinetului de Miniștri al Ucrainei, de la 5 iunie 2006, Ucraina a eliminat în mod unilateral exportul metalului uzat din acordul de liber schimb cu Moldova.

Un alt acționar cu influență, deținător al 30% din pachetul de acțiuni al USM, și, totodată, companie managerială a uzinei, este holdingul rus „MetalloInvest”, controlat de către Alișer Usmanov. Aceeași persoană deține acțiunile companiei „Factoring-Finance”, căreia, conform datelor Gasprom, i-a fost cedat în decembrie 2005 dreptul de a solicita acoperirea datoriilor companiei către „MoldovaGaz” în valoare de 1,2 mlrd. USD pentru gazul furnizat în Transnistria în anii 1997-2004.

Gasprom-ul a declarat nu o singură dată că rmn este un rău platnic, deseori în această zonă înregistrându-se și furtul de gaze naturale.

În martie 2007, Sovietul Suprem al rmn a adoptat în prima lectură modificările la legea „Despre datoria de stat și garanțiile de stat”, conform căreia, datoria rmn la gaze față de Gasprom devine datorie de stat, datoria complexului gazoenergetic al rmn se estimându-se la 1,3 de mlrd. USD, aproximativ, 2000 de USD pe cap de locuitor.

Problema prețul la gazele naturale consumate de Transnistria și forma achitării lor, inclusiv în cazul USM și al combinatului de ciment din Râbnița⁵, a provocat în permanență mai multe întrebări.

Pierderile financiare ale Gasprom-ului în rmn este o dovadă clară a subvențiilor din partea Rusiei, mascate sub formă de business.

Pe de o parte, Gasprom-ul susține în mod repetat că „nu există un preț special pentru Transnistria la gazele naturale, și altul pentru Moldova”. Ceea ce nu se spune însă e că în structura prețului la metalul uzat de la Râbnița este inclus prețul de 160 de USD pentru 1000 m³ de gaze. Pe de altă parte, Gasprom-ul a reclamat nu o singură dată faptul că Transnistria „nu numai că achită doar parțial combustibilul furnizat, dar mai și fură gaze naturale”. Pierderile financiare pe care le suportă Gasprom-ul de pe urma Transnistriei reprezintă o dovadă clară de „subvenții din partea Rusiei, mascate sub formă de business”⁶, și certifică faptul că această întreprindere rusească de stat se ghidează în luarea hotărârilor sale mai curând de ordine politice, decât de legile pieței.

Suntem tot mai mult convinși că Rusiei îi convine ca rmn să aibă datorii enorme față de ea, în prezent acestea estimându-se la mai mult de un mlrd. USD (datorii față de Gasprom și creditul tehnic rusesc obținut de rmn în perioada 1992-1994—50 mln. Dolari, cu evidența penalităților).

3 Conform datelor presei ucrainene, mai mult de jumătate din activele de producere și din sfera de servicii aparțin fostului secretar al Consiliului de Securitate al Ucrainei, P. Poroșenco.

4 Prin hotărârea Cabinetului de Miniștri al Ucrainei din 5 iunie 2006, Ucraina a omis, în mod unilateral, clauza exportului de metal uzat din *Acordul cu privire la comerțul liber cu Moldova*.

5 Conform declarației directorului general al grupului Lafarge, uzina de ciment de la Râbnița nu plătește pentru gazul întrebuințat, ceea ce-i permite să vândă ciment la un preț redus.

6 Spiegel, 7 Sept., 2006

Aproximativ jumătate din aceste datorii s-au acumulat în prima jumătate a anilor '90, când banii achitați de populație și de către majoritatea întreprinderilor din rmn, pentru consumul de gaze naturale, nu ajungeau în conturile Gasprom-ului. Convertirea datoriilor transnistrene în active, în urma privatizării companiilor din rmn, precum și condițiile de retragere a armamentului în cadrul obligațiilor asumate de Rusia în acordul de la Istanbul, au devenit în mod clar instrumentul cel mai eficient pentru sporirea prezenței economice rusești în regiune. Rămâne ca principalii actori în problema Transnistriei să găsească o cale de echilibrare a intereselor sale în această regiune.

Având în vedere riscurile din regiune, valoarea activelor UMM nu depășește 400 de mln. USD, conform estimărilor experților. Ultima întreprindere importantă, fabrica de coniac CVINT, i-a revenit în iulie 2006 companiei „Șerif”, cu prețul de 21 mln. de USD. Experții din domeniu susțin că în rmn au rămas neprivatizate doar câteva întreprinderi mijlocii⁸. În legătură cu aceasta, apare în mod firesc întrebarea, ce e de făcut cu activele rămase și care valorează 900 mln. USD. În acest sens trebuie să amintim de inițiativa președintelui V.Putin despre anularea datoriilor externe ale țărilor foarte sărace din CSI, inițiativă despre a cărei soartă vom afla după alegerile prezidențiale din Rusia, din 2008.

Prin diferite metode, Rusia își sporește prezența economică în Transnistria.

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
PIB	16020	19052	22556	27619	32032	36755	44069
Consum final	16503	19263	23289	29706	33298	39846	49966
gospodării	14031	16385	18493	24417	28125	33650	41319
administrație publică și privată	2472	2878	4796	5739	5173	6674	8647
Formarea brută de capital	3836	4436	4886	5916	8443	10951	15107
formarea brută de capital fix	2472	3190	3682	4668	6787	8954	12316
modificarea stocurilor	1364	1246	1204	1248	1656	1997	2791
Exporturi nete de bunuri și servicii	-4319	-4647	-5619	-8325	-9936	-14042	-21004
exporturi de bunuri și servicii	7946	9536	11834	14487	16398	19526	20591
importuri de bunuri și servicii	-12265	-14183	-17453	-22812	-25107	-33568	41595
Memo: PIB în milioane USD, rsma	1288	1481	1663	2007	2520	2895	3356

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
PIB	100	100	100	100	100	100	100
Consum final	103.0	101.1	103.3	110.3	103.9	108.4	113.4
gospodării	87.6	86.0	82.0	89.5	87.8	91.6	93.8
administrație publică și privată	15.4	15.1	21.3	20.8	16.1	18.2	19.6
Formarea brută de capital	23.9	23.2	21.7	23.2	26.4	29.8	34.3
formarea brută de capital fix	15.4	16.7	16.3	18.6	21.2	24.4	27.9
modificarea stocurilor	8.5	6.5	5.3	4.6	5.2	5.4	6.3
Exporturi nete de bunuri și servicii	-27.0	-24.3	-24.9	-33.5	-30.3	-38.2	-47.7
exporturi de bunuri și servicii	49.6	50.1	52.4	53.3	51.2	53.1	46.7
importuri de bunuri și servicii	76.6	74.4	77.3	86.8	81.5	91.3	94.4

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 3. Modificarea reală anuală a componentelor PIB pe utilizări, %

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Consum final	17.2	4.4	9.7	15.4	2.0	13.8	6.7
gospodării	20.7	6.1	5.9	18.5	6.2	13.7	7.0
administrație publică și privată	0.4	-5.8	31.4	3.2	-16.2	14.3	5.3
Formarea brută de capital	11.9	5.2	1.1	13.5	10.5	18.1	15.1
formarea brută de capital fix	-8.7	17.3	5.7	18.6	8.2	14.4	17.4
modificarea stocurilor	97.6	-16.8	-10.9	-5.3	-7.0	13.9	3.8
Exporturi nete de bunuri și servicii	124.6	-1.5	9.1	37.7	32.2	38.2	19.8
exporturi de bunuri și servicii	9.5	17.2	19.0	19.2	4.7	14.7	2.8
importuri de bunuri și servicii	32.3	10.6	15.7	28.7	-1.7	23.4	10.3

Surse: BNS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 4. Contribuțiile componentelor de utilizări la modificarea reală a PIB, %

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Consum final	15.4	4.5	9.8	13.8	16.4	14.3	7.4
gospodării	15.4	5.4	5.1	13.9	16.1	12.0	6.5
administrație publică și privată	-0.2	-0.9	4.5	0.7	-3.6	2.3	0.9
Formarea brută de capital	2.7	1.2	0.2	1.9	1.4	4.8	4.7
formarea brută de capital fix	-1.6	2.7	1.0	2.2	1.7	3.1	4.3
modificarea stocurilor	4.3	-1.4	-0.7	-0.3	-0.3	1.7	0.4
Exporturi nete de bunuri și servicii	-16.1	0.4	-2.2	-9.4	-9.8	-11.6	-8.1
exporturi de bunuri și servicii	5.0	8.5	9.5	9.9	12.1	7.5	1.4
importuri de bunuri și servicii (-)	21.1	8.1	11.7	19.3	21.9	19.1	9.5
Variația PIB	2.1	6.1	9.8	14.8	8.0	7.2	

Surse: BNS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 5. PIB pe tipuri de activități, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Valoarea adăugată	14022	16773	19689	23523	27518	31616	36669
Agricultură, vânat, silvicultură și piscicultură	4066	4261	4730	5062	5633	6175	6636
Industrie	2307	3041	3402	4859	5469	5936	6327
Energie electrică, gaze și apă	308	523	499	524	712	775	795
Construcție	433	584	665	812	1102	1257	1730
Comerț angro și cu amănuntul	2003	2287	2488	2967	3384	3929	4583
Transport, depozitare și comunicații	1528	1974	2255	2977	3780	4604	5343
Alte activități	3377	4103	5650	6322	7438	9145	11255
Impozite nete pe produs și import	1998	2278	2867	4096	4514	6036	7400
PIB	16020	19052	22566	27619	32032	37652	44069

Surse: BNS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 6. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Total industrie	8168	10428	12624	15963	17591	20770	22243	25246
Industrie extractivă	62	74	101	127	206	286	362	483
Industrie prelucrătoare	6755	8108	10066	13311	14665	17627	19286	2604
Energie electrică, gaze și apă	1351	1902	1974	1989	2069	2235	2595	3010

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 7. Produsul agricol brut, milioane MDL

	Total	Modificarea anuală reală, %	Producția vegetală	Modificarea anuală reală(%)	Producția animală	Modificarea anuală reală, %	Servicii	Modificarea anuală reală
1999	8184	-8.4	5401*	-11.7	2783	-3.5	n/a	n/a
2000	8268	-3.3	5790	-1.0	2202	-7.8	276	n/a
2001	8646	6.4	5727	8.8	2655	1.2	264	-4.3
2002	9474	3.4	6298	2.5	2870	5.7	306	15.9
2003	10354	-13.6	7086	-17.3	2937	-4.9	331	8.1
2004	11819	20.8	7900	29.3	3524	4.0	395	19.3
2005	12688	0.8	8449	-2.2	3851	8.4	388	1.3
2006e	13695	-4.6	8864	-8.5	4521	4.4	310	5.0
2007p	-	4.0	-	4.2	-	4.1	-	7.0

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 8. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomsușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne(greutate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
1999	2200	465	136	489	147	555	589
2000	1935	704	255	364	123	575	574
2001	2628	505	317	448	115	618	579
2002	2587	641	327	397	120	671	604
2003	1613	677	617	361	118	620	593
2004	2994	686	430	315	119	668	628
2005	2838	518	384	389	121	762	659
2006e	2298	465	460	478	134	766	646
2007p	2600	550	480	430	157	750	630

Surse: BNS; estimări de ME

Tabelul 9. Bugetul consolidat, datoria publică și arierate la energie, % of PIB

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Total venituri	22.7	22.5	24.3	24.2	26.2	26.7	26.8
Venituri fiscale	18.0	19.0	21.0	21.9	25.0	24.7	24.8
Impozitul pe profitul corporațiilor	1.8	1.9	1.7	1.8	1.8	1.8	1.8
Impozitul pe venitul persoanelor fizice	1.8	2.1	1.7	2.1	2.1	2.0	1.9
Impozitul funciar	0.9	0.8	0.0	0.5	0.6	0.5	0.5
Impozitul pe imobil	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
TVA	7.9	9.0	10.2	9.6	12.8	13.9	14.0
Accize	3.6	2.9	3.3	3.2	2.9	2.8	2.8
Impozite pe comerțul extern	1.2	1.5	1.7	1.7	1.8	1.5	1.5
Alte venituri fiscale	0.7	0.6	2.4	2.9	2.5	2.1	2.2
Venituri nefiscale	3.9	3.2	2.9	2.3	2.1	2.0	2.0
Profiturile BNM	1.2	0.6	0.5	-	0.1	0.3	0.3
Venituri din operații cu capital	0.5	0.5	0.4	0.2	0.2	0.2	0.2
alte venituri nefiscale	2.2	2.1	2.0	-	1.8	1.5	1.5
Total cheltuieli	22.7	23.0	22.6	23.1	24.3	25.5	26.5
Economie	1.7	1.8	1.9	2.1	2.3	2.3	2.3
Activitate economică extern	0.4	0.4	0.0	0.5	0.4	0.5	0.5
Educație	4.8	5.5	4.8	4.7	5.4	5.4	5.5
Sănătate	2.8	3.5	2.6	2.4	3.0	2.9	3.1
Asistență socială	2.6	2.9	2.7	3.4	3.1	3.2	3.2
Administrație publică	4.0	4.7	3.8	4.3	4.2	4.3	4.3
Deservirea datoriei	4.2	2.2	2.1	2.1	1.8	1.8	1.8
Investiții capitale	1.1	1.1	0.3	0.9	1.8	2.0	2.2
Altele	1.1	0.9	4.3	3.5	2.3	3.1	3.6
Soldul bugetar	0.0	-0.5	1.6	1.1	1.9	1.2	0.3
Datoria publică internă	12.6	12.5	10.7	11.2	11.1	11.0	11.0
Datoria publică externă și datoria privată garantată de guvern	64.5	59.4	51.5	42.9	24.9	25.0	25.0
Arierate la energie	19.4	18.1	15.9	10.9	9.1	9.1	8.9

Surse: BNS; estimări și calcule de ME

Tabelul 10. Indicatori monetari, sfârșitul perioadei

	Numerar în circulație		Rezervele băncilor		Baza monetară		Agregatul M2		Agregatul M3		Multiplicatori		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	MDL/USD media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	M2	M3		
Q1'02	1751.4	-4.5	776.1	18.5	2527.4	1.5	3450.9	-0.4	4852.7	1.4	1.37	1.92	225.0	13.2
Q2'02	1826.7	4.3	690.4	-11.0	2517.0	-0.4	3560.7	3.2	5187.0	6.9	1.41	2.06	220.0	13.6
Q3'02	2246.7	23.0	755.0	9.4	3001.7	19.3	4346.0	22.1	6126.7	18.1	1.45	2.04	279.3	13.6
Q4'02	2288.5	1.9	974.2	29.0	3262.7	8.7	4517.6	3.9	6511.5	6.3	1.38	2.00	269.6	13.8
Q1'03	2193.1	-4.2	944.0	-3.1	3137.1	-3.8	4455.1	-1.4	6885.7	5.7	1.42	2.19	250.4	14.2
Q2'03	2364.1	7.8	915.3	-3.0	3279.4	4.5	4749.5	6.6	7300.7	6.0	1.45	2.23	260.1	14.4
Q3'03	2907.5	23.0	797.3	-12.9	3704.9	13.0	5384.6	13.4	8199.0	12.3	1.45	2.21	285.9	13.9
Q4'03	2740.5	-5.7	1078.4	35.3	3818.9	3.1	5621.9	4.4	8509.2	3.8	1.47	2.23	302.3	13.3
Q1'04	2632.8	-3.9	1233.6	14.4	3866.5	1.2	5800.9	3.2	8659.2	1.8	1.5	2.2	309.6	12.9
Q2'04	2853.4	8.4	1350.5	9.5	4203.8	8.7	6130.1	5.7	9099.1	5.1	1.5	2.3	295.7	11.9
Q3'04	3320.9	16.4	1675.5	24.1	5000.4	18.9	7140.9	16.5	10384.9	14.1	1.5	2.3	391.6	12.0
Q4'04	3699.9	11.4	1611.4	-3.8	5313.1	6.3	8137.0	13.9	11719.6	12.9	1.5	2.3	470.3	12.4
Q1'05	3656.1	-1.2	1969.7	22.2	5626.4	5.9	8432.9	3.6	12103.3	3.3	1.5	2.2	461.2	12.5
Q2'05	3895.2	6.5	2102.0	6.7	5997.2	6.6	9692.0	14.9	13345.7	10.3	1.6	2.2	482.6	12.6
Q3'05	4350.0	11.7	2559.6	21.8	6320.6	5.4	10505.9	8.4	14932.7	11.9	1.5	2.2	582.1	12.6
Q4'05	4571.2	5.1	2761.9	7.9	7002.9	10.8	11125.5	5.9	15826.8	6.0	1.5	2.2	597.4	12.7
Q1'06	4541.2	-0.7	2451.1	-11.3	5978.4	-14.6	11050.5	-0.7	16299.6	3.0	1.6	2.3	587.7	12.9
Q2'06	4924.0	8.4	2748.1	12.1	6339.7	6.0	11592.5	4.9	17790.0	9.1	1.5	2.3	632.7	13.2
Q3'06	4744.7	-3.6	2839.6	3.3	7584.3	-1.1	11308.1	-2.4	17835.4	0.3	1.5	2.4	647.0	13.3
Q4'06	5145.8	8.5	3122.4	10.0	8268.2	9.0	12485.2	10.4	19558.0	9.7	1.5	2.4	775.3	13.2
Q1'07p	5230.0	1.6	3600.0	15.3	8830.0	6.8	13800.0	10.5	20300.0	3.8	1.6	2.3	750.0	13.3
Q2'07p	5450.0	4.2	3560.0	-1.1	9010.0	2.0	14200.0	2.9	21800.0	7.4	1.6	2.4	780.0	13.5
Q3'07p	5806.0	6.5	3800.0	6.7	9606.0	6.6	15300.0	7.7	23100.0	6.0	1.6	2.4	810.0	13.4
Q4'07p	5970.0	2.8	3930.0	3.4	9900.0	3.1	15400.0	0.7	23400.0	1.3	1.6	2.4	860.0	13.3

Surse: BNM; calcule și prognoze de ME

Tabelul 11. Indicatori creditari, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva, sfârșitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru depozite în valută, %	Credite BNM acordate guvernului	Credite BNM acordate băncilor	Rata de refinanțare a BNM, %	Credite acordate economiei de bănci	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q3'01	845.1	20.2	486.3	3.9	1750.9	96.7	16.0	2827.0	26.6	13.3
Q4'01	1028.4	18.4	809.6	3.0	1888.5	75.6	13.5	3101.3	26.2	11.9
Q1'02	1038.3	16.5	958.2	3.3	1984.0	178.1	13.0	3202.5	24.9	12.8
Q2'02	1058.2	14.1	1089.9	3.0	2007.1	86.8	12.0	3392.1	24.5	12.6
Q3'02	1211.6	14.3	1177.4	3.3	2007.1	84.8	10.0	3782.2	22.5	11.9
Q4'02	1172.1	12.6	1306.6	3.3	2144.0	81.4	9.5	4165.7	19.3	11.9
Q1'03	1211.9	12.3	1544.1	3.0	2144.0	79.6	10.5	4675.2	19.5	11.0
Q2'03	1280.1	11.9	1654.7	2.9	2144.0	76.7	10.5	4878.9	19.6	10.8
Q3'03	1330.4	12.2	1741.6	2.8	2144.0	92.4	12.0	5615.5	18.7	10.2
Q4'03	1469.6	13.8	1813.0	3.7	2144.0	72.3	14.0	5999.7	19.4	11.2
Q1'04	1725.9	15.0	1806.0	4.5	2143.6	67.96	14.0	6168.1	20.8	11.5
Q2'04	1856.3	14.8	1909.0	4.9	2635.8	67.96	14.0	6290.0	21.1	11.3
Q3'04	2145.9	15.8	2051.8	5.1	2472.2	65.41	14.5	6846.7	21.0	11.3
Q4'04	2572.3	15.5	2393.6	5.4	2741.0	62.29	14.5	7399.3	21.0	11.5
Q1'05	2901.5	15.4	2538.0	5.3	2821.7	61.6	14.0	7619.3	20.9	11.3
Q2'05	3260.7	13.5	2614.0	5.2	2728.0	61.5	13.0	8117.9	19.6	11.2
Q3'05	3596.2	12.7	2709.5	5.1	2800.0	54.2	12.5	8976.9	18.7	11.0
Q4'05	3792.3	11.5	2800.0	5.1	2800.0	62.5	12.5	9990.5	17.8	10.9
Q1'06	4057.8	11.3	3463.7	5.0	2611.0	65	12.5	10761.6	18.3	11.0
Q2'06	3911.0	11.1	4184.9	5.2	2600.0	65	12.5	11520.0	17.8	11.0
Q3'06	3711.5	11.8	4579.3	5.2	2594.0	65	12.5	12319.7	18.2	11.1
Q4'06	4202.0	13.2	4893.2	5.3	2594.0	70	14.0	13767.8	18.5	11.3
Q1'07p	4750.0	13.0	4950.0	5.3	2594.0	68	14.5	13879.0	19.3	11.6
Q2'07p	4970.0	13.0	5370.0	5.3	2594.0	67	14.5	14480.0	19.5	11.2
Q3'07p	5270.0	12.8	5490.0	5.4	2560.0	66	14.5	14870.0	19.2	11.0
Q4'07p	5350.0	12.7	5680.0	5.3	2560.0	65	14.0	15400.0	18.8	10.9

Surse: BNM; calcule și prognoze de ME

Tabelul 12. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea reală față de trimestrul precedent, % ajustată sezonier	Valoarea minimului de existență (medii lunare pe o persoană, lei), media perioadei	Raportul dintre salariul mediu nominal și minimum de existență, %
Q1'01	447.3	11.7	459.2	97.4
Q2'01	500.9	3.7	473.4	105.8
Q3'01	531.0	4.5	416.1	127.6
Q4'01	641.4	4.7	475.6	134.9
Q1'02	579.0	8.4	571.8	101.3
Q2'02	646.8	8.6	566.7	114.4
Q3'02	705.5	4.5	452.3	156.0
Q4'02	885.3	2.0	495.8	178.6
Q1'03	775.7	11.0	702.0	110.5
Q2'03	864.2	0.7	656.8	131.6
Q3'03	921.3	3.4	541.9	170.0
Q4'03	1088.7	6.8	619.1	175.7
Q1'04	976.0	-2.1	702.0	139.0
Q2'04	1087.7	4.7	726.9	149.6
Q3'04	1123.3	4.1	584.1	192.3
Q4'04	1282.3	2.9	682.4	187.9
Q1'05	1148.0	-10.4	771.7	148.7
Q2'05	1296.0	12.9	766.7	169.0
Q3'05	1335.3	3.0	647.1	206.4
Q4'05	1532.7	14.7	771.7	198.6
Q1'06e	1454.3	-5.1	785	-
Q2'06e	1684.0	15.8	-	-
Q3'06e	1774.0	5.3	-	-
Q4'06e	1948.0	9.8	-	-
Q1'07p	1850.0	-5.0	-	-
Q2'07p	2080.0	7.6	-	-
Q3'07p	2190.0	6.5	-	-
Q4'07p	2350.0	10.8	-	-

Surse: BNS; calcule și prognoze de ME

Tabelul 13. Structura populației ocupate, mii oameni

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Total populație	3639	3635	3627	3618	3607	3600	3589	3581
Populația de peste 15 ani	2778	2807	2840	2868	2881	2899	2910	2915
Populația ocupată în economie	1515	1499	1505	1356	1316	1319	1301	1390
Șomeri	140	118	110	117	116	104	102	104
Rata de ocupare	0.55	0.54	0.53	0.48	0.46	0.45	0.45	0.47
Rata de dependență economică	1.40	1.42	1.41	1.66	1.57	1.58	1.60	1.66

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 14. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decemb- rie anul precedent	Media anuală
1997	1.9	1.4	1.0	0.8	0.6	2.0	-1.0	-0.8	1.2	0.9	1.1	1.5	11.2	12.0
1998	1.3	0.4	-0.1	0.7	0.2	-1.1	-1.4	-0.6	0.2	1.4	8.6	7.8	18.3	8.0
1999	5.4	1.5	0.6	2.0	4.1	7.2	2.5	0.7	1.7	2.1	4.3	5.0	43.7	39.0
2000	2.9	1.3	0.1	1.6	1.4	4.4	0.7	0.8	1.4	1.0	0.8	0.8	18.4	31.0
2001	1.2	0.3	0.3	1.5	0.5	-3.5	-1.7	-0.5	0.9	1.3	1.1	1.9	6.3	10.0
2002	1.3	-3.4	0.5	1.9	1.6	-3.4	-1.5	-0.6	0.8	1.2	1.2	1.9	4.4	5.2
2003	1.9	1.8	0.9	1.5	0.5	1	1.3	0.4	1.6	2.1	1.1	0.7	15.7	11.6
2004	1.5	0.9	0.6	0.9	0.5	0.1	0.3	0.5	1	2.2	1.8	1.6	12.5	12.4
2005	1.1	2.1	0.8	1.4	0.1	-0.8	-1.1	0.2	1.2	1.5	1.9	1.4	10.0	11.9
2006e	1.9	1.4	1.5	1.0	1.2	0.2	-0.4	0.8	1.1	1.6	1.7	1.2	14.1	12.7
2007p	0.9	0.7	1.1	1.0	0.9	0.3	0.2	0.4	0.8	1.0	1.0	1.1	10.5	10.5

Surse: BNS; BNM; prognoze de ME

Tabelul 15. Balanța de plăți și poziția investițională netă, milioane USD

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Contul curent	-46.99	-120.92	-108.05	-103.14	-142.09	-113	-285.0	-448.7	-473.9
Soldul balanței comerțului cu mărfuri	-134.7	-306.62	-312.92	-378.25	-622.3	-758.3	-1190.8	-1486.7	-1656.9
Exporturi FOB	474.84	476.58	569.43	659.8	806.3	995.2	1104.4	1058.5	1270.2
Importuri FOB	-609.54	-783.2	-882.35	-1038.1	-1428.6	-1753.5	-2295.2	-2545.2	-2927.1
Balanța serviciilor	-32.05	-43.13	-48.75	-38.8	-39.47	-54.8	-20.2	-12.0	-2.2
Venituri, inclusiv	33.99	72.25	100.78	159.27	215.04	336.5	358.8	395.0	445.0
Compensare pentru muncă	90.05	126.24	183.67	239.05	278	480	476.8	570.0	630.0
Transferuri curente	85.77	156.58	152.84	154.64	304.64	363.6	567.3	655.0	740.0
Contul de capital și financiar (fără modificarea netă a rezervelor BNM)	121.27	169.46	80.32	86.35	67.29	143.45	172.9	264.1	313.0
Contul de capital	116.61	-11.97	-20.66	-15.32	-12.81	-5.35	-3.8	3.0	-2.0
Investiții directe	37.83	135.99	146.05	116.18	58.37	147.92	225.5	240.5	280.0
Investiții de portofoliu	-140.06	117.03	-32	-27.48	-21.21	-10.41	-7.0	5.0	8.0
Alte investiții	106.89	-71.59	-13.07	12.97	42.94	11.29	8.4	15.6	35.0
Modificarea netă a rezervelor BNM	-48.7	-47.42	-9.47	-26.96	-14.07	-147.99	-80	72.6	-26.0
Erori / omisiuni	-25.58	-1.12	37.2	43.75	88.87	117.54	192.1	-112.0	-186.9
Poziția investițională netă	-1364.41	-1473.31	-1535.8	-1649.66	-1694.5	-1637	-1665.7	-1645.0	-1620.0

Surse: BNM; estimări și prognoze de ME

Tabelul 16. Creșterea PIB în principalele țări-partenere

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p	Ponderea în ex- porturile Moldovei, %, 2005	Ponderea în produ- sul mon- dial, %
Rusia	-4.9	5.4	9.0	5.0	4.3	7.3	6.1	6.4	6.7	6.5	35.8	2.7
Zona Euro:	2.9	2.8	3.5	1.5	0.9	0.5	1.9	1.3	2.7	1.6	30.1	15.7
Italia	1.8	1.7	3.1	1.8	0.4	0.4	1.2	0.1	1.8	0.8	13.9	3.0
Germania	2.0	2.0	2.9	0.8	0.2	-0.1	1.7	0.9	2.7	1.3	7.3	4.4
Franța	3.5	3.2	4.2	2.1	1.2	0.5	2.4	1.4	2.3	1.5	1.1	3.2
România	-4.8	-1.2	2.1	5.7	4.9	4.5	8.0	4.1	7.7	4.8	10.0	0
Ucraina	-1.9	-0.2	5.9	9.2	5.2	9.4	12.0	2.8	7.1	4.1	6.6	0
Belarus	8.4	3.4	5.8	4.7	4.7	6.8	11.0	9.2	9.9	8.2	6.0	0
USA	4.3	4.1	3.8	0.3	2.4	3.0	4.4	3.2	3.3	3.4	4.3	21.1

Surse: FMI, estimări și prognoze de ME

Tabelul 17. Importurile Moldovei după țările de origini, milioane USD

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
CSI	440.2	221.9	252.7	334.5	434.8	593.4	764.8	915.9	1020.8	1282.3
Rusia	233.0	118.8	104.6	136.3	168.6	183	212.3	273.6	417.0	-
Ucraina	151.6	78	112.4	164.2	225.3	309.3	436.3	491.4	516.5	-
Belarus	50.6	21.3	32.7	38.7	39.1	50.6	64.3	84.5	74.6	-
Altele	5.0	3.8	3.0	4.7	1.8	50.5	51.9	66.4	12.7	-
UE	281.2	156.6	209.3	249.0	290.6	505.8	581.1	752.3	837.5	1452.2
România*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Germania	91.9	66.2	85.4	93.6	101.3	135.6	150.2	190.9	214.1	-
Italia	65.1	34.2	45.1	61.1	82.8	118.7	131.6	152.3	196.3	-
Altele	124.2	56.2	78.8	94.3	106.6	252.5	299.3	409.1	427.1	-
ALTE ȚĂRI	125.1	103.0	150.5	135.2	170.7	167.9	270.9	424.3	576.8	-
România*	112.9	90.1	129.3	107.1	126.2	98.2	164.1	257.4	345.9	-
China	1.6	1.1	3.0	8.4	11.8	21.5	37.7	73.9	116.8	-
Turcia	10.6	11.8	18.2	19.7	32.7	48.2	69.1	93.0	113.8	-
Celelalte țări	177.2	91.6	164.9	178.5	207.0	135.7	151.7	219.3	258.1	471.2
Total	1023.7	573.1	777.4	897.2	1103.1	1402.8	1768.5	2311.8	2693.2	3205.7

Surse: BNM; BNS; prognoze de ME

*De la 1 ianuarie 2007 România este membră a Uniunii Europene

Tabelul 18. Exporturile Moldovei după țările de destinație, milioane USD

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
CSI	429.1	256.3	279.7	348.0	368.8	423.8	502.4	551.2	424.1	553.7
Rusia	336.8	191.8	212.5	249.9	251.7	308.4	353.3	347.5	182.0	-
Ucraina	48.7	35.2	36.5	62.0	64.9	56.2	64.8	99.7	128.8	-
Belarus	31.8	21.7	21.8	30.2	39.6	41.1	58.7	71.2	74.0	-
Altele	11.8	7.6	8.9	5.9	12.6	18.1	25.6	32.8	39.3	-
UE	82.9	98.4	103.3	122.3	172.9	211.0	296.3	324.3	368.0	627.5
România*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Germania	23.9	36.9	36.3	41.1	52.6	56.2	71.3	47.4	51.9	-
Italia	22.3	25.9	36.6	47.7	64.4	82.4	136.4	133.6	116.9	-
Altele	36.7	35.6	30.4	33.6	56.0	72.4	88.6	143.3	199.2	-
ALTE ȚĂRI	65.4	45.0	42.1	42.5	65.1	97.5	111.3	137.0	184.5	-
România*	60.8	42.1	39.1	40.2	59.7	90.2	98.9	111.7	155.6	-
China	-	-	1.0	-	1.3	0.1	0.1	0.6	0.4	-
Turcia	4.6	2.9	2.0	2.3	4.1	7.2	12.3	24.7	28.5	-
Celelalte țări	54.7	62.8	46.4	57.4	103.8	57.7	75.2	78.8	75.0	49.2
Total	632.1	462.3	471.5	570.2	710.6	790.0	985.2	1091.3	1051.6	1230.4

Surse: BNM; BNS; prognoze de ME

*De la 1 ianuarie 2007 România este membră a Uniunii Europene

Tabelul 19. Comerțul cu amănuntul, servicii și construcții de case particulare, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %	Investiții în construcții de case particulare
1997	3971	-7.7	1237	10.2	122
1998	3679	-14.2	1299	-11.7	114
1999	3602	-29.6	1897	-10.2	94
2000	6012	27.4	2600	0.1	67
2001	7612	14.8	3404.4	21.2	92
2002	10753	34.2	4221.7	11.8	105
2003	14537	18.2	5298.9	13.3	114
2004	16575.8	5.6	6970.4	5.3	150
2005	19487.7	5.3	8209.5	9.2	180
2006e	23360.8	6.7	9567.0	1.6	-
2007p	27683	8.0	10859	3	-

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 20. Veniturile nominale disponibile și cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice, milioane MDL

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e	2007p
Venitul disponibil	5833	8105	10492	13961	18285	23838	28913	33249	3989.9
salarii	2065	3023	3966	5166	6820	9003	12237	15908	17816.9
din activități agricole	2246	2796	3347	4174	5284	6510	6945	7300	7800
din activități individuale	193	243	283	363	713	1098	1320	1550	1900
din proprietate	23	16	31	14	110	157	210	230	280
indemnizații sociale	484	778	1144	1969	2560	3379	4075	4686.3	5249
alte indemnizații	23	32	42	42	18	22	38	45	51
alte transferuri curente	799	1216	1679	2234	2779	3669	4088	4880	2010
Cheltuieli de consum	6144	8380	10831	14144	18610	24156	30150	34672	35088

Surse: BNS; estimări și prognoze de ME